

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

KU LEUVEN

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Is er nood aan een verplichte bemiddelingspoging in België?

Reese Vanwelckenhuyzen

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Eric LANCKSWEERDT

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2023
2024

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

KU LEUVEN

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Is er nood aan een verplichte bemiddelingspoging in België?

Reese Vanwelckenhuyzen

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Eric LANCKSWEERDT

"Looking at things from other people's point of view is practically the secret to success"

– Paul Graham

Samenvatting

Deze masterscriptie onderzoekt de noodzaak en haalbaarheid van het introduceren van verplichte bemiddelingspogingen in het Belgische rechtssysteem, vergeleken met het Italiaanse systeem. Geschillen van familiale, burgerlijke en handelsrechtelijke aard zijn alledaags in België, maar traditionele gerechtelijke procedures zijn vaak tijdrovend, duur en schadelijk voor relaties tussen partijen. Bemiddeling biedt een alternatieve benadering waarbij partijen onder begeleiding van een neutrale bemiddelaar gezamenlijk tot een oplossing proberen te komen.

De scriptie vangt aan met een verkenning van het concept bemiddeling, waarbij een diepgaande analyse wordt uitgevoerd van de diverse aspecten ervan. Dit omvat niet alleen een grondige definitie van bemiddeling, maar ook een onderzoek naar de verschillende vormen die het kan aannemen, evenals een beschouwing van de kenmerken die inherent zijn aan bemiddelingsprocessen. Verder worden zowel de potentiële voordelen als de mogelijke nadelen van bemiddeling onderzocht en geanalyseerd. Door deze brede aanpak wordt een stevig fundament gelegd voor het begrip van bemiddeling als een alternatieve methode voor geschillenoplossing.

Het centrale hoofdstuk van de scriptie onderzoekt het concept van verplichte bemiddelingspogingen. Hierin wordt de aandacht gericht op verschillende belangrijke aspecten, waaronder de definitie van verplichte bemiddelingspogingen, de beoogde doelstellingen ervan, de diverse vormen die kunnen worden aangenomen, alsook de cruciale rollen van bemiddelaars en advocaten in dit kader. Tevens worden kwesties met betrekking tot de financiële aspecten, het stimuleren van participatie, uitsluitingscriteria en mogelijke sancties bij het niet voldoen aan de verplichting tot bemiddeling uitvoerig geanalyseerd. Een essentieel onderdeel van deze analyse omvat ook de vaststelling van de tijdslijn waarbinnen de bemiddelingspoging dient plaats te vinden.

Het daaropvolgende hoofdstuk behandelt de juridische aspecten die inherent zijn aan verplichte bemiddelingspogingen. Hierbij wordt speciale aandacht besteed aan concepten zoals vrijwilligheid en vertrouwelijkheid, en de implicaties hiervan voor het recht op toegang tot de rechter, zoals vastgelegd in relevante internationale verdragen zoals het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

Een vergelijkend onderzoek tussen het Belgische en Italiaanse rechtssysteem onthult verschillen en overeenkomsten met betrekking tot geschillenoplossing, met een focus op de verplichte bemiddelingspoging. Door de Italiaanse wetgeving te bestuderen en te vergelijken met de Belgische, kunnen mogelijke verbeteringen of aanpassingen worden geïdentificeerd en op basis daarvan kunnen suggesties en aanbevelingen geformuleerd worden.

Dit onderzoek biedt aldus inzicht in hoe het Belgische rechtssysteem kan profiteren van een verplichte bemiddelingspoging en welke aspecten van het Italiaanse systeem als model kunnen dienen. Het biedt ook een leidraad voor toekomstige wetgeving en beleidsvorming op het gebied van geschillenoplossing.

Dankwoord

Allereerst wil ik mijn oprechte dank uitspreken aan mijn promotor, meneer Lancksweerd, voor zijn onschatbare begeleiding, waardevolle feedback en voortdurende steun gedurende het gehele onderzoeksproces. Zijn expertise en inzichten hebben een cruciale rol gespeeld in de totstandkoming van deze thesis. Ik ben zeer dankbaar dat ik het sluitstuk van mijn rechtenopleiding heb mogen schrijven over een materie die me interesseert.

Verder wil ik mijn medestudenten en vrienden bedanken voor de inspirerende discussies, waardevolle adviezen en het delen van ideeën. Jullie steun en vriendschap hebben dit academische traject verrijkend en aangenaam gemaakt.

Mijn dank gaat ook uit naar mijn familie, vooral mijn ouders en vriend, voor hun onvoorwaardelijke steun, aanmoediging en geloof in mij, zelfs tijdens de meest uitdagende momenten. Ik kan jullie niet genoeg bedanken voor de vele kansen die jullie mij gegeven hebben.

*Reese Vanwelckenhuyzen
Drieslinter, 12/05/2024*

Inhoudstafel

Samenvatting	2
Dankwoord.....	3
Inhoudstafel.....	6
Hoofdstuk 1: Inleidend hoofdstuk	11
Afdeling 1: Probleemstelling.....	11
Afdeling 2: Onderzoeksvragen en methodiek	16
§1: Onderzoeksvragen	16
§2: Methodologie en bronnen.....	17
Hoofdstuk 2: Bemiddeling	21
Afdeling 1: Definitie	21
Afdeling 2: Conflict of geschil?.....	23
Afdeling 3: Vormen	24
§1: Vrijwillige bemiddeling.....	24
§2: Gerechtelijke bemiddeling	24
Afdeling 4: Kenmerken.....	24
§1: De onpartijdige bemiddelaar	25
§2: Het gestructureerd en gefaseerd proces	25
§3: De vertrouwelijkheid	25
§4: De vrijwilligheid	26
Afdeling 5: Voor- en nadelen	27
§1: Voordelen.....	27
§2: Nadelen	27
Hoofdstuk 3: Verplichte bemiddelingspoging	29
Afdeling 1: Definitie	29
Afdeling 2: Doelstelling	30
§1: Ontlasten van het gerechtelijk systeem.....	30
§2: Meer benutten van bemiddeling	30
§3: Verhoging van de tevredenheid bij partijen	30
§4: Bevordering van maatschappelijke rechtvaardigheid	31
§5: Vooropstellen van het belang van het kind	31
Afdeling 3: Vormen.....	31
§1: Invoeren algemene regel	32

§2: Verplichting door de rechter.....	33
§3: Kritische reflectie.....	34
Afdeling 4: Rol van de advocaat en bemiddelaar	34
§1: Rol van de advocaat.....	35
§2: Rol van de bemiddelaar.....	36
Afdeling 5: Kosten.....	37
§1: Verdeling tussen partijen	37
§2: Kosten gedragen door de staat.....	38
§3: Kosten gedragen door nalatige partij	39
Afdeling 6: Participatie door partijen.....	39
§1: Verplichte informatiesessie.....	40
§2: Verplichte voorbereidingssessie.....	40
§3: Verplichte aanwezigheid bij de bemiddelingssessie	40
§4: Duidelijke consequenties bij de niet-naleving	41
Afdeling 7: Uitgesloten groepen	42
§1: Onevenwichtigheid in verhoudingen tussen partijen	43
§2: Gevaar voor veiligheid.....	43
§3: Complexiteit van het geschil	43
§4: Culturele of taalkundige barrières	44
§5: Mindervermogende partijen.....	44
Afdeling 8: Sancties bij verzaking aan de verplichte bemiddelingspoging	45
§1: Geldboetes.....	45
§2: Beperking van rechten	45
§3: Procesvertraging.....	46
§4: Kostenherziening.....	47
Afdeling 9: Termijn	47
Hoofdstuk 4: Principes van vrijwilligheid en vertrouwelijkheid	49
Afdeling 1: Principe van vrijwilligheid.....	49
§1: Draagwijdte	49
§2: Conclusie.....	51
Afdeling 2: Principe van vertrouwelijkheid	52
§1: Draagwijdte	52
§2: Conclusie.....	54
Afdeling 3: Toegang tot de rechter.....	54

§1: Draagwijdte	54
§2: Rechtspraak EHRM	55
§3: Rechtspraak HvJ	57
§4: Conclusie.....	60
Hoofdstuk 5: Rechtsvergelijking Italië	61
Afdeling 1: Inleiding	61
Afdeling 2: Totstandkoming	61
Afdeling 3: Doelstelling	64
Afdeling 4: Vormen.....	65
§1: Invoeren algemene regeling.....	65
§2: Verwijzing door de rechter.....	65
Afdeling 5: Types geschillen.....	65
Afdeling 6: Rol van de advocaat en bemiddelaar	66
§1: Rol van de advocaat.....	66
§2: Rol van de bemiddelaar.....	67
Afdeling 7: Participatie door partijen.....	67
Afdeling 8: Sancties bij verzaking aan de verplichte bemiddelingspoging	68
Afdeling 9: Kosten.....	68
Afdeling 10: Termijn.....	69
Hoofdstuk 6: Aanbevelingen en suggesties	71
Afdeling 1: Duidelijke participatiegraad en gepaste sanctie.....	71
Afdeling 2: Verplichte aanwezigheid advocaat.....	72
Afdeling 3: Creatie van een tussenpersoon.....	73
Afdeling 4: Transformeren van de prioritaire doelstelling.....	73
Afdeling 5: Transparantie omtrent kostprijs	74
Afdeling 6: Vooraf bepaalde duur.....	74
Hoofdstuk 7: Conclusie	75
Bibliografie	79
Wetgeving en wetgevingsdocumentatie.....	79
Internationale wetgeving.....	79
Europese wetgeving	79
Belgische wetgeving.....	79
Italiaanse wetgeving	79
Rechtspraak.....	80

Europees.....	80
België	80
Italië.....	80
Doctrine.....	80
Boeken.....	80
Bijdragen in verzamelwerken	82
Tijdschriften	83
Masterscripties, Doctoraatsproefscripten... ..	85
Varia	85
Rapporten en onlinebronnen	85
Krantenartikels	86

Hoofdstuk 1: Inleidend hoofdstuk

Afdeling 1: Probleemstelling

1. Iedereen heeft ongetwijfeld al eens een conflict gehad met een persoon. Conflicten bestaan dan ook al vele eeuwen. Beter nog, ze hebben altijd bestaan. Denk bijvoorbeeld aan het conflict tussen Rusland en Oekraïne dat momenteel nog steeds gaande is.¹ Een leven zonder conflicten is haast ondenkbaar geworden in de huidige maatschappij daar ze een onvermijdelijk en inherent onderdeel vormen van menselijke interacties en sociale structuren.² Ze worden veroorzaakt door tegenstrijdige belangen, behoeften en normen³, daar ze verbonden zijn aan de menselijke natuur.⁴ Of het nu gaat om persoonlijke relaties, politieke geschillen tussen naties, of zakelijke twisten tussen organisaties, conflicten zijn alomtegenwoordig en hebben een diepgaande invloed op individuen, gemeenschappen en de samenleving als geheel. In de huidige maatschappij, gekenmerkt door diversiteit, globalisering en complexiteit, zijn conflicten en geschillen meer dan ooit een prominente en onvermijdelijke realiteit geworden.⁵ Maar hoe dient er omgegaan te worden met conflicten en geschillen? Het is onze samenleving en de tijd waarin wij leven die voornamelijk bepalen hoe we met conflicten en geschillen omgaan.
2. De geschiedenis van conflictoplossing weerspiegelt de evolutie van menselijke samenlevingen en hun omgang met geschillen en conflicten. Eeuwen geleden, in primitieve samenlevingen, werd het "talio"-principe vaak toegepast als een prominente methode om conflicten op te lossen. Dit principe, gekenmerkt door de beroemde uitdrukking "oog om oog, tand om tand", stelde dat een conflict werd opgelost door wraak te nemen op de tegenpartij.⁶ In dergelijke situaties kwam geen gerechtelijke procedure aan te pas, in plaats daarvan namen burgers het recht in eigen handen.
3. De Middeleeuwen, gekenmerkt door sociale, politieke en religieuze tumult, vertonen een interessante mix van methoden voor geschiloplossing, waarbij religieuze overtuigingen vaak een centrale rol speelden.⁷ Het geloof in God en de goddelijke interventie waren sterk verankerd in de samenleving en dit weerspiegelde zich in de geschiloplossing. Het Godsoordeel, waarbij beklagden werden onderworpen aan proeven zoals de waterproef, werd beschouwd als een directe interventie van God om schuld of onschuld te bepalen. Deze methoden, hoewel barbaars voor moderne normen,

¹ KVDS, "Russen blijken al enorme verliezen geleden te hebben in Oekraïne: '70.000 doden en tussen 220.000 en 280.000 gewonden'", <https://www.hln.be/buitenland/russen-blijken-al-enorme-verliezen-geleden-te-hebben-in-oekraïne-70-000-doden-en-tussen-220-000-en-280-000-gewonden~a579c536/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.be%2F> (consultatie 4 januari 2024).

² P. VOESTERMANS en T. VERHEGGEN, "Conflict en Cultuur", in E.R. MULLER, G.E. FRERKS en B.A. DE GRAAF (Eds.), *Conflict*, Alphen aan de Rijn, Wolters Kluwer, 2016, 588 p.

³ E.R. MULLER, G.E. FRERKS en B.A. DE GRAAF (Eds.), *Conflict*, Alphen aan de Rijn, Wolters Kluwer, 2016, 588 p.

⁴ B. BLOHORN-BRENNEUR en D. CALIN, *La médiation, un chemin de paix pour la justice en Europe*, Parijs, L'Harmattan, 2015, 360 p.

⁵ FOD JUSTITIE, "Statistieken van de hoven en rechtbanken", https://justitie.belgium.be/nl/statistieken/hoven_en_de_rechtbanken#:~:text=Over%20de%20hele%20periode%20werden,namelijk%208%20%25%20tot%209%20%25 (consultatie 13 oktober 2023).

⁶ G. MARTYN, "De Burgelijke of 'Aquilaanse' aansprakelijkheid in het Romeinse recht", *Jur. Falc.* 1994, 19-21.

⁷ U. BECKER, *Europese democratieën vrijheid, gelijkheid, solidariteit en soevereiniteit in de praktijk*, Amsterdam, Het Spinhuis, 1999, 248 p.

werden beschouwd als rechtvaardige middelen om de wil van God te achterhalen en gerechtigheid te doen gelden.⁸ Naast het Godsoordeel was bemiddeling een andere veel voorkomende methode voor geschiloplossing in de Middeleeuwen. Hoewel dit proces niet zo gestructureerd was als moderne bemiddelingsprocedures, speelde het toch een belangrijke rol in het oplossen van geschillen tussen individuen en gemeenschappen.⁹ Vaak fungeerden lokale leiders, bisschoppen of artsen als bemiddelaars, waarbij ze hun gezag en morele autoriteit gebruikten om conflicten op te lossen en vrede te bewerkstelligen.¹⁰

4. Bemiddeling gaat steeds meer vooruit. Toch moet er opgemerkt worden dat in de hedendaagse samenleving het aantal gerechtelijke procedures, waarbij traditionele rechters het grootste aandeel van geschillen beslechten, nog steeds groter is.¹¹ Door middel van bewijsvergaring, juridische argumentatie en uiteindelijke beslissingen van rechters, trachten gerechtelijke procedures rechtvaardigheid te waarborgen en geschillen op een ordelijke en gestructureerde manier op te lossen.¹² Echter roept deze dominante rol van gerechtelijke procedures vragen op over hun effectiviteit en geschiktheid als de meest passende methode voor het oplossen van geschillen. Er zijn namelijk heel wat geschillen van verschillende aard in de samenleving. Niet alle geschillen lenen zich immers voor een gerechtelijke procedure. Dus moet elk geschil dan op dezelfde manier opgelost worden, moet elk geschil voorgelegd worden aan de rechtbank?
5. In de late jaren '90 begonnen juridische experts in Europa zich te buigen over de vraag of contradictoire procedures altijd de meest geschikte methode waren voor geschilbeslechting.¹³ In deze procedures staan partijen tegenover elkaar in de rechtbank, waar ze hun belangen verdedigen.¹⁴ Echter, een groeiend besef ontstond onder deze experts dat dit niet altijd de enige manier hoefde te zijn om geschillen op te lossen. Deze experts stelden vast dat de onderliggende belangen van partijen vaak niet onverenigbaar waren en dat ze in staat zouden kunnen zijn om tot een gezamenlijke oplossing te komen door middel van dialoog en onderhandeling.¹⁵ Ze geloofden dat een rechter niet altijd noodzakelijk was om een geschil op te lossen, en dat de partijen zelf in staat zouden kunnen zijn om tot een bevredigende oplossing te komen.¹⁶
6. De opkomst van bemiddeling als alternatieve methode voor geschillenoplossing weerspiegelde deze verschuiving in denken. Bemiddeling als methode voor geschillenoplossing is geen nieuw fenomeen, maar eerder een praktijk die diep geworteld is in verschillende culturen en samenlevingen over de

⁸ J. DE WIT, "De markt staat model voor het recht", *Juristenkrant* 2014, afl. 291, 8-9.

⁹ T. DEAN, *Misdaad in de middeleeuwen*, Amsterdam, Pearson Education Benelux, 2004, 227 p.

¹⁰ R. SETH SHIPPEE, "Blessed are the peacemakers: Faith-based approaches to dispute resolution", *ILSA journal of International & Comparative law* 2002, Vol. 9, 237-255.

¹¹ Art. 6 EVRM.

¹² H. PLEIJ, "Over het Godsgericht in de middeleeuwen, en thans", *De Gids* 1984, afl. 147, 637-640.

¹³ N. Alexander, "Mediation in civil procedure – a comparative perspective", in X., *La convergence des systèmes juridiques au 21e siècle*, Brussel, Bruylant, 2006, 1600 p.

¹⁴ P. DAUW, E. DAUW, *Burgerlijk procesrecht*, Gent, Intersentia, 2022, 162 p.

¹⁵ R. FISHER, W. URY en B. PATTON, *Excellent onderhandelen*, Amsterdam, Business Contact, 2015, 288 p.

¹⁶ C. MENKEL-MEADOW, "Whose Dispute Is It Anyway? A Philosophical and Democratic Defense of Settlement (In Some Cases)", *The Georgetown law journal* 1995, Vol. 83, 2663-2689.

hele wereld.¹⁷ In oude Joodse geschriften, bijvoorbeeld, wordt al verwezen naar het concept van bemiddeling als een manier om conflicten op te lossen en vrede te bewerkstelligen tussen individuen en gemeenschappen.¹⁸ Ook in Aziatische culturen, zoals China en Japan, heeft bemiddeling een lange geschiedenis als de belangrijkste methode voor geschillenoplossing. In deze culturen wordt bemiddeling niet beschouwd als een alternatieve vorm van geschillenoplossing, maar eerder als de standaardwijze om conflicten op te lossen. Het wordt gezien als een integraal onderdeel van de sociale en juridische infrastructuur, waarbij neutrale derde partijen een cruciale rol spelen bij het faciliteren van gesprekken en het bevorderen van consensus tussen partijen.¹⁹ Daarnaast werd ook reeds duidelijk dat er in de middeleeuwen werd ingezet op bemiddeling.

7. Het Belgische rechtslandschap kent een enorme gerechtelijke achterstand.²⁰ De gerechtelijke achterstand bij rechtbanken en hoven, zoals het Hof van Beroep in Brussel, vormt een ernstig probleem dat de effectiviteit en geloofwaardigheid van het gerechtelijk systeem ondermijnt.²¹ Deze achterstanden hebben geleid tot langdurige wachttijden voor de behandeling van zaken, wat resulteert in frustratie en ontevredenheid bij zowel rechtzoekenden als de bredere samenleving.²² Het gebrek aan vertrouwen in het gerechtelijk systeem wordt verder onderstreept door resultaten van de justitiebarometer, waaruit blijkt dat een overweldigende meerderheid van de bevolking van mening is dat de behandeling van zaken te lang duurt en dat het vertrouwen in Parlement en Justitie is verminderd.²³ Als reactie op deze problemen heeft de belangstelling voor alternatieve geschillenoplossing de laatste jaren een aanzienlijke toename gekend. Alternative Dispute Resolution²⁴, waaronder bemiddeling, arbitrage en onderhandeling, wordt steeds vaker gezien als een effectief alternatief voor traditionele gerechtelijke procedures.
8. Deze masterscriptie richt zich op bemiddeling als een vorm van ADR, waarbij de focus ligt op de rol en effectiviteit ervan als alternatieve benadering voor geschillenoplossing.²⁵ Een gerechtelijke procedure kan in veel gevallen leiden tot een onherstelbare breuk tussen partijen, vooral wanneer het conflict persoonlijk van aard is en betrekking heeft op relaties binnen de directe omgeving.²⁶ In dergelijke situaties kan bemiddeling een waardevol alternatief zijn om conflicten op te lossen en de relatie tussen partijen te behouden. Bemiddeling richt zich op het vinden van een oplossing die voor

¹⁷ B. DE LOYNES DE FUMICHON, *Histoire de la médiation des repères dans le temps des médiateurs*, Montigny-le-Bretonneux, Médias & Médiations, 2016, 141 p.

¹⁸ W. O. E. OESTERLEY, *Doctrine of mediation*, Londen, Skeffington and Son, 1910, 240 p.

¹⁹ WEINSTEIN INTERNATIONAL FOUNDATION, "From the traditional to the modern: Mediation in China", <https://weinsteininternational.org/mediation-in-china/> (consultatie 8 maart 2024).

²⁰ T. DE JAEGER, "Gerechtelijke achterstand: de piñata van de wetgever", *NJW* 2017, afl. 361, 290-307.

²¹ X, "Gerechtelijke achterstand bij hof van beroep Brussel blijft zorgwekkend: Vervolg van misdrijven steeds meer in gevaar", *Het Nieuwsblad*, 1 september 2021, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20210901_96284134 (consultatie 3 mei 2023).

²² T. WIJNANT, *Bemiddeling in balans*, Brussel, Intersentia, 2019, 829 p.

²³ HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, "Vierde justitiebarometer 2014", februari 2015, http://www.csj.be/sites/default/files/press_publications/justitiebarometer_2014.pdf (consultatie 3 mei 2023).

²⁴ Hierna: ADR.

²⁵ F. SCHRAM, *Naar bemiddeling in bestuurszaken? Mogelijkheden en begrenzingen binnen de relatie tussen burger en bestuur*, Brussel, Politeia, 2017, 237 p.

²⁶ FOD JUSTITIE, "Bemiddeling: Een alternatief voor de rechtbank", https://justitie.belgium.be/sites/default/files/de_bemiddeling.pdf (consultatie 3 mei 2023).

beide partijen aanvaardbaar is, waardoor de kans op een breuk wordt geminimaliseerd.²⁷ Daarnaast is het voor partijen makkelijker om de oplossing te aanvaarden daar ze gedurende de ganse procedure zeggenschap kunnen behouden. Bemiddeling is doorgaans ook veel goedkoper en sneller dan een procedure voor de rechtbank te voeren.²⁸

9. In Europa en België wint bemiddeling steeds meer aan populariteit als een effectieve en alternatieve benadering van geschillenoplossing.²⁹ De bewustwording rond de voordelen van bemiddeling groeit, waaronder snellere oplossingen, lagere kosten en een grotere mate van tevredenheid bij de betrokken partijen. Ondanks deze groeiende erkenning, blijft bemiddeling nog steeds onderbenut in vergelijking met traditionele gerechtelijke procedures.³⁰ De Raad van Europa schreef namelijk in zijn Cepej-Rapport van 2020 dat België 6,7 ingeleide rechtszaken heeft per 100.000 inwoners.³¹ Wetende dat België ongeveer 11,6 miljoen inwoners telt³², kunnen we dus stellen dat er veel meer rechtspraak plaatsvindt dan dat er gebruik wordt gemaakt van bemiddeling.³³ Het Cepej-Rapport stelt zelfs dat België het hoogste aantal rechtszaken telt.³⁴
10. Er kan dus gesteld worden dat er in België sprake is van een bemiddelingsparadox.³⁵ Hoewel bemiddeling als alternatieve vorm van geschillenoplossing over het algemeen wordt gewaardeerd door degenen die er gebruik van maken, blijft het gebruik ervan relatief laag.³⁶ Deze paradox illustreert een spanningsveld tussen de potentiële voordelen van bemiddeling en de voorkeur van burgers voor traditionele overheidsrechtspraak bij het oplossen van geschillen.³⁷
11. Er zijn verschillende factoren die kunnen bijdragen aan het relatief lage gebruik van bemiddeling in vergelijking met rechtspraak. Het gebrek aan bewustzijn over wat bemiddeling inhoudt, hoe het werkt en wat de voordelen ervan zijn, kan ertoe leiden dat mensen de voorkeur geven aan traditionele gerechtelijke procedures.³⁸ In sommige culturen en tradities is het idee van bemiddeling mogelijk minder ingeburgerd dan in andere. Daarmee hangt dan ook samen dat wanneer er weinig

²⁷ T. GOOSEN, "Bemiddeling in strafzaken, gangmaker of 'vervalser' van een restorative justice?", *Orde van de dag* 2003, afl. 22, 35-44.

²⁸ E. LANCKSWEERDT, "Bemiddeling tijdens civiele gerechtelijke procedures: wat, waarom, hoe en waarheen?" in E. LANCKSWEERDT (eds.), *Gerechtelijke bemiddeling. Bemiddeling tijdens civiele gerechtelijke procedures*, Brugge, Die Keure, 2016, 172 p.

²⁹ E. LANCKSWEERDT, "De Belgische evenwichtsoefening inzake de verplichte ADR-poging in het raam van een gerechtelijke procedure", *Nederlands-Vlaams tijdschrift voor mediation en conflictmanagement* 2018, afl. 2, 5-19.

³⁰ HLN, "Belg maakt nog te weinig gebruik van bemiddeling", <https://www.hln.be/binnenland/belg-maakt-nog-te-weinig-gebruik-van-bemiddeling~af65f86e/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.be%2F> (consultatie 7 maart 2024).

³¹ COUNCIL OF EUROPE, "European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2022: Evaluation cycle (2020 data), september 2022, <https://rm.coe.int/cepej-fiche-pays-2020-22-e-web/1680a86276> (consultatie 3 mei 2023).

³² STATBEL, "Structuur van de bevolking", 16 juni 2022, <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/structuur-van-de-bevolking> (consultatie 3 mei 2023).

³³ X, "Belg maakt te weinig gebruik van bemiddeling", 19 oktober 2021, <https://samenbemiddelen.be/bemiddelingsprocedure-bemiddeling-belgie/> (consultatie 3 mei 2023).

³⁴ Zie *Infra* 31.

³⁵ Zie *Infra* 22.

³⁶ A. KEEREMAN, "We moeten af van automatische reflex naar gerechtelijke geschilbeslechting of bemiddeling", *Juristenkrant* 2017, afl. 355, 8-9.

³⁷ T. WIJNANT, "Toelichting bij de bevraging van de Belgische advocatuur over bemiddeling" in *Advocaten en bemiddeling*, Brussel, Intersentia, 2019, 3-26.

³⁸ O. CAPRASSE, *Modes alternatifs de règlement des conflits. Réformes et actualités*, Luik, Anthemis, 2018, 178 p.

culturele steun is voor bemiddeling, dat een effect heeft op de bereidheid van mensen om het te gebruiken.³⁹ Hoewel bemiddeling goedkoper is dan gerechtelijke procedures, kunnen ook de kosten die gepaard gaan met bemiddeling een obstakel voor mensen vormen. Daarbij kan dan ook de vraag gesteld worden of er geen nood is aan financiële stimuli bij bemiddeling. Een laatste obstakel moet er gezocht worden in de perceptie van rechtvaardigheid. Sommige mensen kunnen twijfels hebben over de rechtvaardigheid van bemiddeling als methode voor geschillenoplossing. Ze kunnen zich afvragen of bemiddeling een eerlijke en effectieve manier is om hun rechten te beschermen en hun belangen te behartigen.

12. Ook in Italië was sprake van de bemiddelingsparadox. Daarom is er in Italië een opmerkelijke aanpak toegepast om deze paradox aan te pakken door middel van de invoering van een verplichte bemiddelingspoging.⁴⁰ Dit roept echter ethische en juridische vragen op met betrekking tot het recht op toegang tot de rechter, zoals vastgelegd in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.⁴¹ Het verplicht stellen van bemiddelingspogingen kan worden gezien als een inmenging in dit fundamentele recht, aangezien het individuen dwingt een alternatieve route te volgen voordat ze toegang krijgen tot de rechterlijke macht.
13. In België kan de rechter op eigen initiatief beslissen om een bemiddelingspoging op te leggen, maar er moet steeds 1 partij instemmen met de bemiddeling. Dit kan de effectiviteit van de verplichte bemiddelingspoging beperken in situaties waarin alle betrokken partijen tegen bemiddeling gekant zijn. Wanneer alle partijen hiertegen gekant zijn, zal het geschil toch beslecht moeten worden door de rechter. Daarnaast moet er wel in gedachten gehouden worden dat het hier gaat om de verplichting tot meewerken aan de bemiddeling. Indien er echter geen bereidheid is van de partijen zal er geen bemiddeling plaatsvinden.
14. De kernvraag die hier rijst, is of de verplichte bemiddelingspoging een vaste waarde moet worden in het rechtssysteem van België en op welke manier deze dan vorm krijgt. Moet dit door middel van de invoering van algemene regel of is dit een taak die aan de rechter toebehoort? De keuze voor de verplichte bemiddelingspoging als topic voor deze thesis is enerzijds te wijten aan de relevantie voor het Belgische rechtssysteem. Verplichte bemiddelingspogingen zijn een actueel onderwerp binnen het rechtssysteem, vooral gezien de groeiende belangstelling voor alternatieve geschillenoplossingsmethoden en de uitdagingen waarmee traditionele gerechtelijke procedures worden geconfronteerd, zoals gerechtelijke achterstanden. Het onderzoeken van dit onderwerp draagt bij aan de discussie of het invoeren van een verplichte bemiddelingspoging kan tegemoetkomen aan de uitdagingen waarmee gerechtelijke procedures gepaard gaan. Anderzijds biedt het onderzoek naar de verplichte bemiddelingspoging de mogelijkheid om bij te dragen aan de ontwikkeling en innovatie van het rechtssysteem. Door nieuwe inzichten te verschaffen en aanbevelingen te doen voor beleidsmakers, kunnen studenten een impact hebben op de praktijk van geschillenoplossing en juridische hervormingen stimuleren. Al met al biedt het kiezen van verplichte

³⁹ H. DEBOECK, "Als criminoloog op het scharnier tussen Welzijn en Justitie", in J. CASSELMAN, I. AERTSEN en S. PARMENTIER, *Tachtig jaar criminologie aan de Leuvense Universiteit. Onderwijs, onderzoek en praktijk*, Antwerpen, Maklu, 2012, 273 p.

⁴⁰ Art. 5.1 Decreto legislativo 2010/28.

⁴¹ Hierna: EVRM.

bemiddelingspogingen als onderwerp voor een thesis een kans om een relevant, complex en innovatief onderwerp te onderzoeken dat een directe impact heeft op het rechtssysteem en de maatschappij als geheel.

15. Bovenstaande kernvraag vereist een zorgvuldige afweging tussen de voordelen van bemiddeling als een snellere, goedkopere en vaak meer bevredigende manier om geschillen op te lossen, en het recht op toegang tot de rechter als een essentieel element van een democratische samenleving. Al met al vereist de kwestie van verplichte bemiddelingspogingen een nauwgezette analyse van zowel ethische als juridische overwegingen, met als uiteindelijk doel een evenwicht te vinden tussen de bevordering van alternatieve geschillenoplossing en het handhaven van fundamentele rechten en rechtvaardigheid in het rechtssysteem.

Afdeling 2: Onderzoeksvragen en methodiek

§1: Onderzoeksvragen

16. Conflicten van familiale, burgerlijke en handelsrechtelijke aard zijn een alledaagse realiteit binnen de Belgische samenleving. Het beslechten van deze geschillen door middel van gerechtelijke procedures is vaak tijdrovend, kostbaar en kan de onderlinge relaties tussen partijen schaden. Bemiddeling biedt daarentegen een alternatieve benadering voor geschillenoplossing, waarbij partijen gezamenlijk tot een oplossing proberen te komen onder begeleiding van een neutrale bemiddelaar. In deze masterscriptie wordt onderzocht of het noodzakelijk is om een verplichte bemiddelingspoging in te voeren bij familiale, burgerlijke en handelsrechtelijke procedures alvorens men toegang tot de rechter krijgt. Het is namelijk duidelijk dat er nog steeds te weinig gebruikgemaakt wordt van bemiddeling. Daarnaast wordt er ook gekeken of het wettelijk gezien wel mogelijk is om een verplichte bemiddelingspoging in te voeren in België. Of als dit een schending uitmaakt op een fundamenteel rechtsbeginsel of een verdragsrechtelijke regel.
17. Met inachtnaam van de opgelegde omvang van de paper luidt de centrale onderzoeksvraag als volgt:

“Dient de verplichte bemiddelingspoging een vast waarde te worden in Belgische familiale, burgerlijke en handelsrechtelijke geschillen?”
18. De onderzoeksvraag van deze paper kan gezien worden als een evaluerende onderzoeksvraag. De bedoeling van deze paper is dat er beoordeeld wordt of er een verplichte bemiddelingspoging ingevoerd moet worden in België. Daarnaast zal er een vergelijking gemaakt worden met Italië. Deze onderzoeksvraag zal beantwoord worden door middel van vijf sub-onderzoeksvragen.
 - a. “Wat zijn de essentiële kenmerken en het theoretische kader van bemiddeling als alternatieve methode van geschillenoplossing binnen het Belgisch rechtssysteem?”
 - b. “In welke mate draagt de invoering van verplichte bemiddelingspogingen bij aan de effectiviteit en efficiëntie van geschillenoplossing in Belgische familiale, burgerlijke en handelsrechtelijke zaken?”

- c. "In welke mate draagt de invoering van verplichte bemiddelingspogingen bij aan de handhaving van het principe van vrijwilligheid en vertrouwelijkheid in geschillenoplossing?"
- d. "Wat zijn de essentiële kenmerken en het theoretische kader van de verplichte bemiddelingspoging als alternatieve methode van geschillenoplossing binnen het Italiaanse rechtssysteem?"
- e. "Wat kunnen we leren van de ervaringen van landen zoals Italië die verplichte bemiddelingspogingen hebben ingevoerd?"

§2: Methodologie en bronnen

Centrale onderzoeksvraag: "Dient de verplichte bemiddelingspoging een vast waarde te worden in Belgische familiale, burgerlijke en handelsrechtelijke geschillen?"

19. Gelet op het feit dat dit onderzoek een multidisciplinair karakter heeft, betekent dit dat rechtswetenschappelijke en bestaande sociaalwetenschappelijke bronnen onderzocht worden. Wat betreft de rechtswetenschappelijke bronnen is er een grondige studie van zowel Belgische als Europese wetgeving, rechtspraak en rechtsleer gebeurd. Voor de sociaalwetenschappelijke bronnen heb ik onderzoek dat reeds gevoerd werd, bestudeerd. De identificatie en analyse van de relevante bronnen is verlopen volgens de gangbare stappen van de literatuurstudie. De bronnen werden geïdentificeerd aan de hand van drie stappen. Eerst werd er een globale leeslijst opgesteld rond handboeken die centraal staan in het onderzoeksveld. Daarna werden er op basis van deze leeslijst sleutelwoorden vastgesteld om verdere opzoeken te verrichten in databases, zoals Limo Libis en Wolters Kluwer, maar ook opzoeken op het wereldwijde web. Tot slot werden actuele bijdragen geconsulteerd van experts binnen het onderzoeksveld. Deze geselecteerde literatuur vormt de basis om een gefundeerd antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag.

Subonderzoeksvraag 1: "Wat zijn de essentiële kenmerken en het theoretische kader van bemiddeling als alternatieve methode van geschillenoplossing binnen het Belgisch rechtssysteem?"

20. De eerste subonderzoeksvraag betreft een beschrijvende onderzoeksvraag. Bij een beschrijvend onderzoek is het de bedoeling om verschillende documenten te interpreteren. Daarbij zal een beschrijving van het begrip bemiddeling de mogelijkheid bieden om, in de volgende subonderzoeksvragen, na te gaan wat de verplichte bemiddelingspoging inhoudt en wat hiervan de invloed is.
21. Deze masterscriptie vangt dus aan met een grondige verkenning van het begrip bemiddeling, wat essentieel is om een goed inzicht te krijgen van de potentiële rol en impact ervan als alternatieve methode voor geschillenoplossing. De eerste afdeling zal daarom een gedetailleerde definitie van bemiddeling presenteren. Door een stevige basis te leggen in de definitie van bemiddeling, kunnen we vervolgens een diepgaande analyse uitvoeren naar de relevantie en effectiviteit ervan in de context van de behoefte aan verplichte bemiddelingspogingen. Na het vaststellen van een heldere definitie van bemiddeling, zal de tweede afdeling van de scriptie het onderscheid tussen een conflict en een geschil onderzoeken. Dit onderscheid is van cruciaal belang omdat het de basis legt voor het

begrijpen van de rol van bemiddeling bij het oplossen van geschillen. In de daaropvolgende afdeling zullen de verschillende vormen van bemiddeling worden geanalyseerd en uiteengezet. Vervolgens zal de vierde afdeling van de scriptie zich richten op de kenmerken van bemiddeling. Tot slot zullen de voor- en nadelen van bemiddeling besproken worden.

Subonderzoeksvraag 2: "In welke mate draagt de invoering van verplichte bemiddelingspogingen bij aan de effectiviteit en efficiëntie van geschillenoplossing in Belgische familiale, burgerlijke en handelsrechtelijke zaken?"

22. De tweede subonderzoeksvraag is eveneens een beschrijvende onderzoeksvraag. Een beschrijving van het begrip van verplichte bemiddelingspoging is noodzakelijk om na te gaan hoe deze kan bijdragen aan een efficiënte geschillenoplossing in België.
23. Het derde hoofdstuk van deze masterscriptie vormt een diepgaande verkenning van het concept van de verplichte bemiddelingspoging. Dit is cruciaal om een goed inzicht te krijgen in het begrip en om later een aanbeveling te kunnen formuleren. De eerste afdeling van dit hoofdstuk richt zich op het bieden van een heldere definitie van wat precies wordt verstaan onder een verplichte bemiddelingspoging. Hierdoor wordt er een solide basis gelegd voor verdere discussie en analyse. Na de definitie wordt in de tweede afdeling ingegaan op het doel van een verplichte bemiddelingspoging. Door een helder begrip te krijgen van het beoogde doel, kan de effectiviteit en wenselijkheid van verplichte bemiddelingspogingen beter beoordeeld worden. In de daaropvolgende afdeling wordt de diversiteit aan vormen van verplichte bemiddelingspogingen onderzocht. Deze afdeling eindigt door middel van een kritische reflectie over welke vorm de meest geschikte zou zijn. De rol van de bemiddelaar en de advocaat in het kader van verplichte bemiddelingspogingen wordt behandeld in de vierde afdeling. Hierbij wordt gekeken naar de specifieke verantwoordelijkheden en uitdagingen waarmee deze actoren worden geconfronteerd in het kader van verplichte bemiddelingsprogramma's. Afdeling vijf behandelt de kwestie van de kosten van verplichte bemiddelingspogingen. Hierbij wordt onderzocht wie verantwoordelijk is voor het dragen van deze kosten en hoe deze kwestie kan worden aangepakt om ervoor te zorgen dat financiële overwegingen geen belemmering vormen voor toegang tot bemiddeling. De zesde afdeling richt zich op het bevorderen van een hoge participatiegraad in verplichte bemiddelingspogingen. Hierbij wordt onderzocht hoe de bereidheid van partijen om deel te nemen aan bemiddelingsprocessen kan worden vergroot, en welke strategieën en benaderingen effectief kunnen zijn in het stimuleren van betrokkenheid en inzet. In afdeling zeven wordt er besproken wie al dan niet uitgesloten kan worden van de verplichte bemiddelingspoging. Afdeling acht bevat uiteenzetting over de eventuele sancties die opgelegd kunnen worden indien men verzaakt aan de verplichte bemiddelingspoging. Deze analyse biedt inzicht in de juridische en praktische overwegingen die een rol spelen bij het handhaven van verplichte bemiddelingsprogramma's en het waarborgen van naleving van de vastgestelde regels en procedures. Dit hoofdstuk eindigt met de termijn waarbinnen de verplichte bemiddelingspoging dient plaats te vinden.

Subonderzoeksvraag 3: "In welke mate draagt de invoering van verplichte bemiddelingspogingen bij aan de handhaving van het principe van vrijwilligheid en vertrouwelijkheid in geschillenoplossing?"

24. Deze subonderzoeksvraag is een evaluatieve subonderzoeksvraag. Het beoordeelt de impact van de invoering van verplichte bemiddelingspogingen op de handhaving van het principe van vrijwilligheid en vertrouwelijkheid in geschillenoplossing.
25. Hoofdstuk vier belicht de relatie tussen verplichte bemiddelingspogingen en fundamentele juridische beginselen zoals vrijwilligheid en vertrouwelijkheid. Er wordt besproken in hoeverre men bemiddeling kan verplichten, er zal dus worden stilgestaan bij de legitimiteit. Bij deze afweging zal er rekening gehouden worden met artikel 6 van het EVRM en artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de EU, dewelke het recht tot toegang tot de rechter bevatten.

Subonderzoeksvraag 4: "Wat zijn de essentiële kenmerken en het theoretische kader van de verplichte bemiddelingspoging als alternatieve methode van geschillenoplossing binnen het Italiaanse rechtssysteem?"

26. De vierde subonderzoeksvraag is een vergelijkende onderzoeksvraag. Het gaat hierbij om een externe microrechtsvergelijking. Er wordt namelijk een vergelijking gemaakt met de Italiaanse regelgeving omtrent de verplichte bemiddelingspoging. Voor die vergelijking wordt een functionele invalshoek gehanteerd.
27. Het vijfde hoofdstuk van de masterscriptie zal een diepgaand vergelijkend onderzoek tussen het Belgische en Italiaanse rechtssysteem omvatten. Dit onderzoek is van cruciaal belang om inzicht te krijgen in de verschillen en overeenkomsten tussen beide systemen en om te bepalen welke aspecten van het Italiaanse rechtssysteem kunnen bijdragen aan verbeteringen of aanpassingen in het Belgische systeem. De eerste fase van dit onderzoek zal zich richten op een grondige analyse van de Italiaanse wetgeving met betrekking tot geschillenoplossing, met specifieke aandacht voor de verplichte bemiddelingspoging. Door de relevante Italiaanse wetten en regelgeving te bestuderen, kunnen de verschillende benaderingen en praktijken geïdentificeerd worden die in Italië worden gebruikt en kan er beoordeeld worden hoe deze kunnen worden toegepast binnen de Belgische context. Vervolgens zal er een gedetailleerde vergelijking worden gemaakt tussen het Belgische en Italiaanse rechtssysteem op basis van de bevindingen uit de wetgevingsanalyse. Hoofdstuk drie en vier zullen dus grotendeels gelijklopen met elkaar. Er wordt tot slot ook een extern evaluatieonderzoek gevoerd.

Subonderzoeksvraag 5: "Wat kunnen we leren van de ervaringen van landen zoals Italië die verplichte bemiddelingspogingen hebben ingevoerd?"

28. De vijfde onderzoeksvraag betreft een aanbevelende onderzoeksvraag. In deze masterthesis wordt de verplichte bemiddelingspoging onderzocht. Er wordt een vergelijking gemaakt met het Italiaanse rechtstelsel. In het licht van deze vergelijking zullen er aanbevelingen geformuleerd worden.

Daarnaast zullen er ook suggesties gegeven worden die een belangrijke rol spelen wanneer een verplichte bemiddelingspoging wordt ingevoerd.

29. In het voorlaatste hoofdstuk van de paper wordt een poging ondernomen om aanbevelingen en suggesties te formuleren over de manier waarop de wetgever een verplichte bemiddelingspoging in België kan invoeren. De aanbevelingen en suggesties zullen gebaseerd zijn op een grondige analyse van verschillende aspecten, waaronder juridische, ethische, en praktische overwegingen.

Conclusie

30. Het concluderende hoofdstuk van de paper zal dienen als een samenvatting en analyse van alle bevindingen die zijn gepresenteerd in de voorgaande hoofdstukken. Hierbij zal worden ingegaan op de centrale vraagstelling van het onderzoek: Dient de verplichte bemiddelingspoging een vaste waarde te worden in België?

Hoofdstuk 2: Bemiddeling

Afdeling 1: Definitie

31. Reeds in de jaren '90 kwamen er de eerste voorstellen voor een bemiddelingswet. De wetgever oordeelde dat omwille van de specifieke gevoeligheden en de onmiskenbare impact op kinderen van het personen- en familierecht, dit het meest geschikte domein was om bemiddeling te introduceren. Doch werd bemiddeling pas echt in het Belgische gerechtelijk landschap geïntroduceerd door de wet van 19 februari 2001. Deze wet vormde een cruciale mijlpaal in de erkenning en integratie van bemiddeling als een formele methode voor geschillenoplossing binnen het Belgische rechtssysteem.⁴² Artikelen 734bis tot 734sexies, waarmee werd voorzien in een gerechtelijke procedure tot bemiddeling in familiezaken, werden ingevoerd in het gerechtelijk wetboek.⁴³ Deze wet trad in werking, maar is nooit tot volledige uitvoering gekomen. De regering kondigde echter aan nieuwe initiatieven te nemen om bemiddeling verder uit te werken en te veralgemenen tot alle materies.⁴⁴ Hierdoor werd er een nieuwe wet bekrachtigd die deel VII 'Bemiddeling' ingevoerd heeft in het gerechtelijk wetboek, waarmee een meer alomvattend kader werd gecreëerd voor bemiddeling in verschillende juridische contexten.⁴⁵ De wet van 21 februari 2005 markeerde aldus een belangrijke evolutie in de benadering van bemiddeling binnen het Belgische rechtssysteem door bemiddeling uit te breiden naar een breder scala aan geschillen, waaronder niet alleen familiezaken maar ook burgerlijke en handelszaken. Hierdoor werd bemiddeling een veelzijdig instrument voor geschillenoplossing dat kon worden toegepast in diverse juridische contexten, variërend van conflicten tussen particulieren tot zakelijke geschillen tussen bedrijven. Daarnaast werd er ook voorzien in een algemene rechtsgrond voor zowel gerechtelijke als buitengerechtelijke bemiddeling. Dit markeerde een belangrijke stap in de bevordering en integratie van bemiddeling als een essentieel onderdeel van het Belgische rechtssysteem.⁴⁶
32. Bij de wet van 18 juni 2018 werden diepgaande hervormingen doorgevoerd met als oogmerk de aanwending van alternatieve methodes van conflictoplossing nog meer te bevorderen. Zo werd er een informatieplicht voor verschillende actoren van justitie opgelegd, waaronder advocaten, notarissen en gerechtsdeurwaarders. Deze actoren werden verplicht om hun cliënten te informeren over de mogelijkheid en voordelen van bemiddeling als alternatieve vorm van geschillenoplossing. De wet had dus als doel de bekendheid en toegankelijkheid van bemiddeling te vergroten door potentiële gebruikers ervan op de hoogte te stellen⁴⁷ en vormde dus een belangrijk onderdeel van

⁴² B. ALLEMEERSCH, B. GAYSE, P. SCHOLLEN, P. TAELEMAN en P. VAN ORSHOVEN, *De nieuwe wet op bemiddeling*, Brugge, Die Keure, 2005, 94 p.

⁴³ Wet 19 februari 2001 betreffende de proceduregebonden bemiddeling in familiezaken, *BS* 3 april 2001.

⁴⁴ Zie *Infra* 42.

⁴⁵ Wet 21 februari 2005 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bemiddeling, *BS* 22 februari maart 2005.

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ Wet 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, *BS* 2 juli 2018.

de bredere inspanningen van de Belgische wetgever om bemiddeling te bevorderen en te integreren in het juridische landschap van het land.

33. Bij de introductie van bemiddeling in het Belgische rechtssysteem koos de wetgever ervoor om geen specifieke definitie op te nemen. Deze beslissing werd genomen vanwege de vrees dat het opnemen van een definitie een belemmerend effect zou kunnen hebben op de flexibiliteit van de bemiddelingsprocedure. Men was bezorgd dat een rigide definitie de verdere ontwikkeling en evolutie van bemiddeling zou kunnen hinderen, omdat het de ruimte voor aanpassingen en innovatie zou beperken.⁴⁸ Toch kan een definitie heel wat duidelijkheid brengen en kan het een leidraad bieden aan de rechtzoekenden. Er worden heel wat misverstanden vermeden. Daarom werd er tijdens de parlementaire voorbereiding een definitie geformuleerd die als volgt luidt: *"Bemiddeling is een proces van vrijwillig overleg tussen conflicterende partijen, dat wordt geleid door een onafhankelijke derde die de communicatie vergemakkelijkt en poogt de partijen ertoe te brengen zelf tot een oplossing te komen."*⁴⁹

34. Daarnaast kon men in de Europese Bemiddelingsrichtlijn uit 2008 een definitie van bemiddeling terugvinden.⁵⁰ Het wordt omschreven als: *"Een gestructureerde procedure, ongeacht de benaming, waarin twee of meer partijen bij een geschil zelf pogen om op vrijwillige basis met de hulp van een bemiddelaar/mediator hun geschil te schikken. Deze procedure kan door de partijen worden ingeleid of door een rechterlijke instantie worden voorgesteld of gelast, dan wel in een lidstaat wettelijk zijn voorgeschreven."*⁵¹

Maar door de Waterzooiwet werd er een definitie van bemiddeling ingevoerd in België die als volgt luidt: *"Bemiddeling is een vertrouwelijk en gestructureerd proces van vrijwillig overleg tussen conflicterende partijen met de medewerking van een onafhankelijke, neutrale en onpartijdige derde die de communicatie vergemakkelijkt en poogt de partijen ertoe te brengen zelf een oplossing uit te werken"*.⁵² De kenmerken die inherent zijn aan bemiddeling, die later in deze scriptie worden besproken, zitten in deze definitie vervat.

35. Bemiddeling vormt een essentieel onderdeel van ADR, een overkoepelend concept dat verschillende methoden van conflictoplossing omvat zonder dat daarbij een rechterlijke instantie tussenkomt. Naast bemiddeling omvat ADR ook andere processen zoals arbitrage, collaboratieve onderhandelingen, minnelijke schikkingen en het sluiten van een dading.⁵³ Het is een term die verschillende conflictoplossing mogelijkheden aanreikt zonder dat een rechterlijke instantie moet

⁴⁸ S. DE BAUW en B. GAYSE, "Bemiddeling en rechtspraak hand in hand: wegwijs voor de rechter", Brugge, Die Keure, 2009, 231 p.

⁴⁹ Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bemiddeling, *Parl. St.* Kamer 2004-05, nr. 51-0327/1, 6.

⁵⁰ Richtlijn nr. 2008/52/EG van het Europees Parlement en de Raad, 21 mei 2008 betreffende bepaalde aspecten van bemiddeling/mediation in burgerlijke en handelszaken, *Pb.L.* 24 mei 2008, afl. 136, 3-8 (hierna: Bemiddelingsrichtlijn).

⁵¹ Art. 3 a) Bemiddelingsrichtlijn.

⁵² Art. 211 Wet 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, *BS* 2 juli 2018; cf. art. 1723/1 Ger.W.

⁵³ E. VAN DE VELDE, "Goede afspraken maken goede vrienden?" in ORDE VAN ADVOCATEN TE KORTRIJK - DEPARTEMENT VORMING EN BEROEPSOPLEIDING, *Alternatieve geschillenbeslechting*, Gent, Larcier, 2015, 198 p.

tussenkomen om het geschil te beslechten.⁵⁴ Door deze benadering streeft ADR naar een alomvattende oplossing die maatwerk biedt voor de betrokken partijen. In tegenstelling tot traditionele gerechtelijke procedures, waarbij vaak alleen juridische aspecten worden belicht, biedt ADR een breder spectrum van oplossingen. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de juridische rechten en plichten van de partijen, maar ook naar hun belangen, behoeften en de onderliggende oorzaken van het conflict. Door deze holistische benadering kan ADR een meer bevredigende oplossing bieden die niet alleen juridisch correct is, maar ook rekening houdt met de menselijke aspecten van het geschil.⁵⁵

Afdeling 2: Conflict of geschil?

36. Zoals reeds duidelijk werd uit het inleidend hoofdstuk moet er een onderscheid gemaakt worden tussen een conflict en een geschil. Om deze begrippen te definiëren grijpen we terug naar wat Allewijn hierover gezegd heeft. Hij zegt het volgende: "Een geschil is een gejuridiseerd conflict. Het is een conflict waar een juridische schil omheen gelegd is, waardoor het vatbaar is geworden voor beslechting conform de regels van het recht. Het is een als een juridisch meningsverschil vertaald probleem of conflict".⁵⁶ Met andere woorden, een geschil ontstaat wanneer een conflict wordt geformaliseerd en juridisch wordt gedefinieerd, waardoor het onder de bevoegdheid van juridische instanties valt om het te beslechten. In tegenstelling hiermee is een conflict een meer algemene term die verwijst naar een situatie waarin twee of meer partijen tegenstrijdige belangen, behoeften of standpunten hebben.
37. Deze observatie benadrukt treffend het onderscheid tussen de niet-juridische aspecten van een conflict en de juridische aspecten van een geschil. Het gaat dan om niet-juridische aspecten zoals emoties, belangen, relationele kwesties, vertekende percepties...⁵⁷ Dit wordt geschetst aan de hand van een voorbeeld. Denk bijvoorbeeld aan een persoon die naar de rechter stapt om de boom van de burens te laten omhakken omdat die overlast zou veroorzaken. Onderliggend zou er tussen de burens een slechte relatie kunnen zijn, zij kunnen tegenstrijdige belangen en vertekende percepties hebben. In dit geval is er sprake van een conflict. Het feit dat een persoon ervoor kiest om het geschil over de boom voor te leggen aan de rechter geeft aan dat het conflict gejuridiseerd is geworden. Het draait nu om de toepassing en interpretatie van het recht met betrekking tot de plaats van de boom. Deze juridische dimensie van het geschil staat los van de onderliggende relationele problemen tussen de burens, die het eigenlijke conflict vormen. De bemiddeling biedt een kans om deze niet-juridische aspecten van het conflict aan te pakken en te onderzoeken, naast de juridische kwesties die zijn gerezen als gevolg van het geschil over de boom.

⁵⁴ W. HENSEN, *Justitie en bemiddeling: Een bevraging en analyse aangaande de mogelijkheden en knelpunten van de gerechtelijke bemiddeling*, onuitg. Doctoraatsthesis, faculteit Rechten, UHasselt, 2017.

⁵⁵ D. QUEK, "Mandatory mediation: an oxymoron? Examining the Feasibility of implementing a court-mandated mediation program", *Cardozo Journal of Conflict Resolution* 2010, Vol. 11, 479-509.

⁵⁶ D. ALLEWIJN, *Tussen partijen is in geschil... De bestuursrechter als geschilbeslechter*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2011, 200 p.

⁵⁷ E. LANCKSWERDT, "Leefomgevingsconflicten voorkomen en alternatief oplossen. Een overzicht van de verschillende vormen van ADR (alternative dispute resolution) die inzetbaar zijn op het domein van het omgevingsrecht", *MER* 2016, afl. 3, 193-209.

Afdeling 3: Vormen

38. In de Belgische wetgeving wordt er een onderscheid gemaakt tussen twee vormen van bemiddeling. Enerzijds is er de vrijwillige bemiddeling, anderzijds is er sprake van gerechtelijke bemiddeling.⁵⁸ Beide vormen van bemiddeling hebben hun eigen kenmerken, voordelen en toepassingsgebieden, maar ze delen het gemeenschappelijke doel om conflicten op een constructieve en minnelijke manier op te lossen.

§1: Vrijwillige bemiddeling

39. Deze vorm van bemiddeling wordt geregeld door de artikelen 1730 tot en met 1733 van het gerechtelijk wetboek. Het is een proces waarbij alle betrokken partijen vrijwillig instemmen met de bemiddelingsprocedure. Dit houdt in dat zij gezamenlijk beslissen om een neutrale derde partij, de bemiddelaar, in te schakelen om hen te helpen bij het oplossen van hun geschil. De betrokken partijen behouden volledige controle over het proces en hebben de vrijheid om al dan niet tot een akkoord te komen.⁵⁹ Deze vorm van bemiddeling is in deze masterscriptie minder van belang. Het gaat namelijk om de verplichte bemiddelingspoging die wordt opgelegd alvorens toegang tot de rechtbank mogelijk is.

§2: Gerechtelijke bemiddeling

40. Gerechtelijke bemiddeling wordt geregeld door de artikelen 1734 tot en met 1737 van het gerechtelijk wetboek. Bij deze vorm is er reeds sprake van een gerechtelijke procedure.⁶⁰ Een meer correcte benaming voor deze vorm van bemiddeling zou de "proceduregebonden bemiddeling" zijn. Gerechtelijk insinueert namelijk dat het de rechter is die de bemiddeling leidt. Alsook dat de bemiddeling in de rechtbank zal plaatsvinden.⁶¹ Dit is echter niet het geval. De rechter kan een erkend bemiddelaar aanduiden in een aantal gevallen die hieronder besproken worden.⁶² Het is dus niet de rechter die de bemiddeling zal leiden.⁶³ De verplichte bemiddelingspoging die in deze masterscriptie beschreven wordt valt ook niet onder deze vorm van bemiddeling. Eerst moet er namelijk een bemiddelingspoging doorlopen worden vooraleer toegang tot de rechtbank mogelijk is, er is dus nog geen zaak aanhangig gemaakt voor de rechter. De verplichte bemiddelingspoging zou ook opgelegd kunnen worden door de rechter, maar omwille van praktische overwegingen die aan bod komen in hoofdstuk 3, wordt er gefocust op de invoering van een algemene regeling.

Afdeling 4: Kenmerken

41. Zoals eerder aangehaald onthullen de definities onder afdeling 1 de kenmerken die verbonden zijn aan het begrip bemiddeling. Zo komt de vrijwilligheid, de vertrouwelijkheid, de onpartijdige

⁵⁸ FEDERALE BEMIDDELINGSCOMMISSIE, "Vormen van bemiddeling", <https://www.fbc-cfm.be/nl/inhoud/vormen-van-bemiddeling> (consultatie 7 december 2023).

⁵⁹ Art. 1730-1733 Ger. W.

⁶⁰ Art. 1734-1737 Ger. W.

⁶¹ P. SENAËVE, *Bemiddeling en collaboratieve onderhandelingen na de wetten van 15 juni, 18 juni en 11 juli 2018*, Brussel, Intersentia, 2018, 234 p.

⁶² Zie hoofdstuk 2, afdeling 4, §4.

⁶³ Zie *Infra* 28.

bemiddelaar en het gestructureerde en gefaseerde proces aan bod. Door deze kenmerken onder de loep te nemen, kunnen we een dieper inzicht krijgen in de aard en het potentieel van bemiddeling als effectieve methode voor conflictoplossing.

§1: De onpartijdige bemiddelaar

42. Bemiddeling wordt steeds geleid door een neutrale en onpartijdige bemiddelaar, om zo het vertrouwen en de geloofwaardigheid van het bemiddelingsproces te waarborgen. De bemiddelaar zal dus niet zelf deelnemen aan het onderhandelingsproces. Hij zal het gesprek enkel leiden, hij zal de rol van procesbeheerder opnemen.⁶⁴ Het is dus essentieel dat partijen zelf tot een oplossing komen die voor hen beide als juist ervaren wordt. De bemiddelaar heeft dus geen enkele beslissingsbevoegdheid, dit ligt volledig bij de partijen zelf.⁶⁵ De bemiddelaar, als neutrale derde partij, faciliteert de communicatie tussen de betrokken partijen en helpt hen bij het verkennen van oplossingen voor hun geschil.

§2: Het gestructureerd en gefaseerd proces

43. Bemiddeling verloopt via een gestructureerd en gefaseerd proces, er worden namelijk achtereenvolgens bepaalde fasen doorlopen.⁶⁶ In het bemiddelingsproces wordt aanvankelijk door de bemiddelaar uiteengezet wat bemiddeling inhoudt en welke verwachtingen er gelden voor de betrokken partijen. Hierbij wordt de gelegenheid geboden aan de betrokkenen om uitgebreid hun verhaal te vertellen, waardoor een diepgaand begrip ontstaat van de achterliggende belangen. Vervolgens wordt er gezocht naar de verscheidenheid aan onderliggende belangen die een rol spelen in het conflict, conflicten worden dus niet strikt juridisch benadert. Door middel van een creatieve en collaboratieve benadering worden diverse opties verkend om aan deze belangen tegemoet te komen, waarbij er ruimte is voor onderhandeling over de verschillende mogelijkheden. Indien er overeenstemming wordt bereikt, wordt dit gedocumenteerd in een vaststellingsovereenkomst, waarin de afspraken en oplossingen die zijn voortgekomen uit het bemiddelingsproces worden vastgelegd.⁶⁷

§3: De vertrouwelijkheid

44. Vertrouwelijkheid is de essentie van bemiddeling.⁶⁸ In artikel 1728 van het Gerechtelijk Wetboek zit er een geheimhoudingsverplichting vevat. Het bepaalt volgende: "*De documenten opgemaakt en de mededelingen gedaan in de loop van en ten behoeve van een bemiddelingsprocedure zijn vertrouwelijk. Zij mogen niet worden aangevoerd in enige gerechtelijke, administratieve of arbitrale*

⁶⁴ F. DE MEYER, *Bemiddeling in familiezaken, burgerlijke en handelszaken, sociale zaken*, Roeselare, Roularta, 2008, 312 p.

⁶⁵ P. Taelman, "Bemiddeling – een nieuw wettelijk kader" in N. DE VOS, C. ENGELS, P. Taelman, I. VAN DE WOESTEYNE en L. VENY (eds.), *Rechtskroniek voor het Notariaat 8*, Brugge, die Keure, 2006, 113 p.

⁶⁶ S. CHRISTIAENSEN, *Diefstal in woningen. Bijdragen voor een geïntegreerde beheersing vanuit beleid, praktijk en wetenschap*, Antwerpen, Maklu, 2012, 325 p.

⁶⁷ E. LANCKSWERDT, "Bemiddeling", in T. DE BEIR (eds.), *Conflictafhandeling buiten de rechtbank*, Brussel, Intersentia, 2019, 356p.

⁶⁸ MvT bij het wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en houdende wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-2919/001, 254.

procedure of in enige andere procedure voor de oplossing van conflicten en zijn niet toelaatbaar als bewijs, zelfs niet als buitengerechtelijke bekentenis".⁶⁹ Deze geheimhoudingsverplichting geldt voor alle partijen, ook voor de bemiddelaar.⁷⁰ Dit wil dus met andere woorden zeggen dat alles wat tijdens de bemiddeling wordt besproken, inclusief informatie, standpunten en voorstellen van de partijen, strikt vertrouwelijk blijft. Deze vertrouwelijkheid draagt bij aan een open en eerlijke uitwisseling tussen de betrokkenen, waardoor ze zich vrij voelen om hun zorgen en behoeften te uiten zonder angst voor repercussies.

§4: De vrijwilligheid

45. Het principe van vrijwilligheid impliceert dat alle partijen vrijwillig instemmen om deel te nemen aan het bemiddelingsproces. Deze vrijwilligheid biedt de betrokkenen de mogelijkheid om op een zelfbeschikte manier aan de oplossing van hun geschil te werken, zonder enige dwang van buitenaf.⁷¹
46. Dit beginsel staat centraal in de Europese Bemiddelingsrichtlijn. Doch sluit de Europese Bemiddelingsrichtlijn de verplichte bemiddelingspoging niet uit.⁷² De Belgische wetgever daarentegen veronderstelt dat bemiddeling in principe vrijwillig gebeurt. Dit blijkt duidelijk uit artikel 1731 van het Gerechtelijk Wetboek dat stelt dat het bemiddelingsprotocol een herinnering moet omvatten aan het principe dat bemiddeling op vrijwillige basis geschiedt.⁷³ Deze bepaling moet dus niet enkel toegepast worden op de zogenaamde "vrijwillige bemiddeling". Het moet ook toegepast worden op de "gerechtelijke bemiddeling". Wanneer de piste gevolgd zou worden omtrent een verplichte bemiddelingspoging, zal er dus een wetswijziging moeten gebeuren.⁷⁴
47. Er kan dus geconcludeerd worden dat instemming van partijen steeds nodig is. De rechter voor wie een zaak hangende is, kan op gezamenlijk verzoek van de partijen of op eigen initiatief, maar alleen met instemming van de partijen, een bemiddeling voorschrijven, zolang de zaak nog niet in beraad is genomen.⁷⁵ Hierbij is er dus nog steeds een vrijwillige basis. Ten tweede zou de rechter de bemiddeling ook ambtshalve kunnen opleggen wanneer hij van mening is dat een verzoening tussen partijen mogelijk is. Dit kan niet indien alle partijen hiertegen gekant zijn.⁷⁶ Hierbij moet ook opgemerkt worden dat hij de partijen niet zal dwingen om tot een akkoord te komen. Kan er dus geconcludeerd worden dat er in dit artikel enige vorm van een verplichte bemiddelingspoging schuilgaat? Hier wordt later in de paper op teruggekomen.⁷⁷

⁶⁹ Art. 1728, §1 Ger. W.

⁷⁰ Art. 1728, §2 Ger. W.

⁷¹ T. DE BEIR, "De nieuwe bemiddelingspoging doorgrond", in T. DE BEIR (eds.), *Conflictafhandeling buiten de rechtbank*, Brussel, Intersentia, 2019, 356p.

⁷² Art. 5.2 Europese Bemiddelingsrichtlijn.

⁷³ Art. 1731, §2, 3° Ger. W.

⁷⁴ Zie *Infra* 28.

⁷⁵ Art. 1734, §1, eerste lid Ger. W.

⁷⁶ Art. 1734, §1, tweede lid Ger. W.

⁷⁷ Zie hoofdstuk 3.

Afdeling 5: Voor- en nadelen

§1: Voordelen

48. Een eerste voordeel van bemiddeling is de preventieve aard ervan, het is procesvoorkomend. Bemiddeling plaatst de partijen zelf aan het roer om tot een oplossing van hun conflict te komen, onder begeleiding van een onpartijdige bemiddelaar.⁷⁸ Daarbij valt dan ook op te merken dat bemiddeling doorgaans sneller verloopt dan een gerechtelijke procedure. In het juridische systeem zijn er namelijk strikte termijnen die moeten worden nageleefd, wat het proces kan vertragen. Daarentegen hebben partijen bij bemiddeling de vrijheid om samen met de bemiddelaar het tempo van het proces te bepalen.⁷⁹
49. Daarnaast heeft bemiddeling een conflictoplossende aard. Het proces richt zich niet alleen op het geschil zelf, maar ook op het onderliggende conflict en de emoties die daarbij komen kijken. Hierdoor wordt een meer menselijke benadering van het conflict mogelijk.⁸⁰ Bemiddeling bevordert aldus de toenadering tussen partijen. Door gezamenlijk aan een oplossing te werken, wordt de relatie tussen de betrokkenen vaak hersteld en kan er weer vertrouwen ontstaan.⁸¹
50. Bemiddeling blijkt ook goedkoper te zijn dan een gerechtelijke procedure. Onder meer de kosten voor het opstellen, neerleggen en betekenen van de vordering alsook de advocatenkosten die elke partij zal hebben, worden met een bemiddeling bespaard.⁸²
51. Tot slot is de vertrouwelijkheid een zeer grote troef van bemiddeling. De partijen, bemiddelaar en eventuele derden⁸³ zijn gedurende de hele duur van de bemiddeling gebonden door dit principe. Dit maakt dat partijen vrijuit kunnen spreken. Wat er gezegd of neergeschreven wordt kan niet gebruikt worden buiten de context van de bemiddeling. Het zal dus niet kunnen worden opgeworpen indien er toch nog een gerechtelijke procedure zal plaatsvinden.⁸⁴ De niet-naleving van dit principe zal in de Belgische wetgeving een sanctie kennen.⁸⁵

§2: Nadelen

52. Bij bemiddeling bestaat er een kans dat men niet tot een akkoord komt. In dit geval is er heel wat tijd en geld verloren gegaan. Maar dit nadeel heeft ook een voordeel. Want ook al komt men niet tot een akkoord, toch heeft men poging ondernomen om op gepaste wijze dialoog te voeren met elkaar.

⁷⁸ Art. 1733 en 1736 Ger. W.

⁷⁹ FEDERALE BEMIDDELINGSCOMMISSIE, "Voordelen van de bemiddeling", <https://www.fbc-cfm.be/nl/inhoud/voordelen-van-de-bemiddeling> (consultatie 7 december 2023).

⁸⁰ D. EVERS en E. LANCKSWEERDT, "Bemiddeling", *Pastorale Perspectieven* 2010, afl. 149, 21-29.

⁸¹ Zie *Infra* 28.

⁸² *Ibid.*

⁸³ Bijvoorbeeld een expert.

⁸⁴ Zie *Infra* 28.

⁸⁵ Art. 1728, §4 Ger. W.

53. Of partijen zich houden aan gemaakte afspraken is moeilijk te bepalen. Hier schuilt er dus een tweede nadeel van bemiddeling. Het is niet zeker dat partijen de afspraken nakomen die ze hebben gemaakt. Daarnaast valt ook op te merken dat het sanctioneren van het niet nakomen van de afspraken een stuk moeilijker is.⁸⁶

⁸⁶ Zie *Infra* 74.

Hoofdstuk 3: Verplichte bemiddelingspoging

Afdeling 1: Definitie

54. Hoewel in veel juridische teksten de term "mandatory mediation" wordt gebruikt om te verwijzen naar de verplichting om eerst een bemiddelingspoging te doorlopen voordat men naar de rechtbank kan stappen⁸⁷, is het belangrijk om de term "verplichte bemiddelingspoging" te gebruiken om verwarring te voorkomen.
55. Verplichte bemiddeling bestaat wanneer aan de partijen een verbod wordt opgelegd om hun geschil voor te leggen aan de rechter. Ze worden verplicht om hun geschil op te lossen door middel van bemiddeling. Het concept van verplichte bemiddeling, waarbij partijen dus worden gedwongen om hun geschil via bemiddeling op te lossen, roept belangrijke juridische en ethische vragen op. Gedurende het onderzoek voor deze masterthesis is vastgesteld dat geen enkel rechtssysteem een dergelijke extreme vorm van dwang hanteert. Zelfs in gevallen waarin partijen naar een bemiddelaar worden verwezen, behouden zij doorgaans het recht om hun geschil later alsnog aan de rechter voor te leggen. Het verplicht stellen van bemiddeling kan worden opgevat als een inperking van het recht op toegang tot de rechter, zoals vastgelegd in artikel 6 van het EVRM.⁸⁸ Het artikel waarborgt namelijk het recht op een eerlijk proces, waarin het recht op toegang tot de rechter vervat zit.⁸⁹ Volgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens⁹⁰ is het een fundamenteel rechtsbeginsel dat elk geschil aan een rechter moet kunnen worden voorgelegd.⁹¹
56. Een verplichte bemiddelingspoging heeft twee varianten. De verplichte voorafgaande bemiddelingspoging is een juridische maatregel waarbij partijen die betrokken zijn bij een geschil verplicht worden om deel te nemen aan een bemiddelingspoging voordat zij toegang krijgen tot formele gerechtelijke procedures.⁹² Deze aanpak kan worden opgelegd door wetgeving, met als doel om partijen aan te moedigen om eerst een minnelijke oplossing te zoeken voordat ze naar de rechter stappen. Het kernaspect van de verplichte voorafgaande bemiddelingspoging is dat het slechts een verplichting tot medewerking aan de bemiddelingspoging omvat. Partijen worden dus niet gedwongen om een schikking te bereiken via bemiddeling. Hun recht op toegang tot de rechter blijft dus behouden, zij het dat het proces tijdelijk wordt uitgesteld in afwachting van een bemiddelingspoging.⁹³ Dit is de variant die onder deze masterscriptie begrepen wordt. Daarnaast kan er ook sprake zijn van de gerechtelijke bemiddelingspoging. Bij deze variant kan de rechter de

⁸⁷ Zie *Infra* 54.

⁸⁸ Art. 6 EVRM.

⁸⁹ Zie *Infra* 11.

⁹⁰ Hierna EHRM.

⁹¹ G. VERSCHULDEN en S. VOET, *Inleiding tot het privaatrecht*, Leuven, Acco, 2013, 216 p.

⁹² Zie *Infra* 22.

⁹³ Art. 206 Wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en houdende wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-2919/001, 255-256.

partijen dwingend doorverwijzen naar een bemiddelaar nadat bij hem een zaak aanhangig werd gemaakt.⁹⁴

Afdeling 2: Doelstelling

57. Het invoeren van een verplichte bemiddelingspoging heeft twee belangrijke doelen die niet los van elkaar gezien kunnen worden. Enerzijds beoogt dit het verkleinen van de gerechtelijke achterstand. Anderzijds zal men de onderbenutting van bemiddeling tegengaan. Daarnaast streeft de verplichte bemiddelingspoging nog een aantal doelen na. Deze worden hieronder weergegeven.

§1: Ontlasten van het gerechtelijk systeem

58. Zoals reeds duidelijk werd in de inleiding van deze masterscriptie is er in België sprake van een gerechtelijke achterstand. De rechtbanken blijven overbevraagd.⁹⁵ Het invoeren van een verplichte bemiddelingspoging is een manier om deze gerechtelijke achterstand tegen te gaan. Door geschillen buiten de rechtbanken op te lossen, kan een verplichte bemiddelingspoging helpen om de werklust van de rechtbanken te verminderen. Dit kan resulteren in een efficiënter gebruik van de gerechtelijke middelen en een snellere afhandeling van zaken die wel voor de rechtbank moeten komen.⁹⁶

§2: Meer benutten van bemiddeling

59. Dat bemiddeling nog steeds onderbenut is bleek ook al uit de inleiding. Partijen grijpen nog steeds naar datgeen waarmee ze vertrouwd zijn, namelijk de geschillenbeslechting door de rechter. Daarnaast wordt bemiddeling nog steeds als een teken van zwakte gezien. Echter wanneer partijen verplicht worden om een bemiddelingspoging te ondernemen, zullen zij meer vertrouwd raken met de rechtsfiguur van bemiddeling en zullen hun vooroordelen verdwijnen. Er zal dan steeds meer voor deze vorm van alternatieve geschillenoplossing gekozen worden. Het doel van de wetgever is dus dat burgers hun conflicten op een harmonieuze wijze gaan oplossen⁹⁷ en dus een antwoord te bieden op de bemiddelingsparadox.⁹⁸

§3: Verhoging van de tevredenheid bij partijen

60. Met de verplichte bemiddelingspoging wordt er ook gestreefd om de tevredenheid van de partijen te vergroten door hen actief te betrekken bij het vinden van oplossingen voor hun geschil. Als partijen succesvol zijn in het bereiken van een overeenkomst via bemiddeling, kan dit leiden tot een hogere mate van tevredenheid dan wanneer ze een beslissing van een rechter hadden ontvangen. Uit studies bleek overigens dat partijen die verplicht werden tot een verplichte bemiddelingspoging, toch baat hadden bij deze bemiddeling. Ook al was hun deelname hieraan niet geheel vrijwillig.⁹⁹

⁹⁴ Zie *Infra* 22.

⁹⁵ T. WIJNANT, "Bevraging van de Belgische advocatuur over bemiddeling: eerste resultaten", *TMD* 2018, afl. 1, p. 22-39.

⁹⁶ L. DE GEYTER, *Bemiddeling in het bestuursrecht. ALTERNATIEVE METHODEN TOT BESLECHTING VAN BESTUURSGESCHILLEN*, Brugge, Die Keure, 2006, 366p.

⁹⁷ Zie *Infra* 54.

⁹⁸ Zie *Infra* 22.

⁹⁹ Zie *Infra* 54.

§4: Bevordering van maatschappelijke rechtvaardigheid

61. Door de toegang tot bemiddeling te bevorderen, kunnen verplichte bemiddelingspogingen bijdragen aan een rechtvaardiger en inclusiever rechtssysteem. Ze bieden een alternatieve route voor geschillenoplossing die mogelijk meer toegankelijk is voor verschillende socio-economische groepen¹⁰⁰ dan dat het geval is bij rechtspraak. Het is belangrijk op te merken dat bemiddeling niet altijd de meest geschikte optie is voor mensen in armoede. Vaak zijn zij niet volledig op de hoogte van hun rechten en hebben ze moeite met het betalen van de kosten die gepaard gaan met bemiddeling. In dergelijke gevallen kan een verzoeningsprocedure voor de vrederechter bijvoorbeeld meer geschikt zijn dan bemiddeling. Niettemin, wanneer men een vergelijking maakt tussen bemiddeling en rechtspraak, blijkt bemiddeling over het algemeen de voorkeursoptie te zijn.
62. Daarnaast bieden verplichte bemiddelingspogingen meer ruimte voor culturele en emotionele aspecten van geschillen. Denk bijvoorbeeld aan de Roma gemeenschap. Hier zijn regelmatig taal- en cultuurbarrières aanwezig. Door aan bemiddeling deel te nemen kunnen de barrières overwonnen worden en wordt er gewerkt aan de sociale inclusie van de Roma gemeenschap in België.¹⁰¹

§5: Vooropstellen van het belang van het kind

63. Deze doelstelling zal zich voornamelijk voordoen bij de verplichte bemiddelingspoging inzake familiale geschillen. Kinderen worden vaak beïnvloed door de conflicten tussen hun ouders of verzorgers. Een verplichte bemiddelingspoging streeft ernaar om het welzijn en de ontwikkeling van de kinderen te beschermen. De belangen en behoeften van minderjarigen zullen centraal staan bij het oplossen van geschillen tussen ouders of andere betrokken partijen. Het primaire doel van bemiddeling in het belang van het kind is om een omgeving te creëren waarin de stemmen van de kinderen worden gehoord en hun behoeften worden erkend bij het nemen van beslissingen die hen rechtstreeks beïnvloeden.¹⁰² Echter is het belangrijk om op te merken dat bemiddeling in het belang van het kind niet altijd geschikt is in alle situaties, met name in gevallen van ernstig conflict, misbruik of andere complexe problemen. In dergelijke gevallen kan professionele begeleiding en interventie noodzakelijk zijn om de veiligheid en het welzijn van het kind te waarborgen.¹⁰³

Afdeling 3: Vormen

64. Er bestaan verschillende vormen om een verplichte bemiddelingspoging in het leven te roepen. Zo is er de mogelijkheid om een algemene regel in te voeren die een verplichte bemiddelingspoging oplegt. Daarnaast zou de verplichte bemiddelingspoging ook opgelegd kunnen worden door de rechter. Een derde mogelijkheid bestaat erin om een bemiddelingsbeding op te nemen in een

¹⁰⁰ Zoals reeds bij de voordelen werd aangehaald is bemiddeling nu eenmaal goedkoper wat het toegankelijker maakt voor degene die over minder middelen beschikken.

¹⁰¹ DIOGENES, "Roma interculturele bemiddeling", <https://www.diogenes.brussels/nl/pages/30-roma-interculturele-bemiddeling> (consultatie 12 maart 2024).

¹⁰² E. LANCKSWEERDT, "Waar zorg en recht elkaar ontmoeten. De multidisciplinaire aanpak van scheidingsconflicten", T.Fam. 2019, 184-201.

¹⁰³ Zie afdeling 8.

contract.¹⁰⁴ Dit beding stelt dat men eerst een bemiddelingspoging zal moeten ondernemen alvorens toegang te krijgen tot de rechtbank.¹⁰⁵ Tot slot zou er ook sprake kunnen zijn van een quasi-verplichte bemiddeling. Bij deze laatste optie blijft de keuze vrij, maar er zijn zulke financiële sancties verbonden aan de keuze waardoor partijen alsnog verplicht worden om voor bemiddeling te kiezen.¹⁰⁶ In deze masterscriptie zijn de laatste twee vormen minder belangrijk. Hierop zal dan ook niet dieper worden ingegaan.

§1: Invoeren algemene regel

65. De invoering van een algemene regeling voor bepaalde geschillen, waarbij een verplichte bemiddelingspoging vereist is voordat toegang tot de rechtbank wordt verleend, is een strategie die aanzienlijke implicaties met zich meebrengt. Hoewel dit beleid gericht is op het bevorderen van alternatieve geschillenoplossing en het verlichten van de werklast van de rechtbanken, is het noodzakelijk om aandacht te besteden aan de mogelijke uitdagingen die gepaard gaan met het opleggen van verplichte bemiddelingspogingen. Het is aannemelijk dat de verplichte bemiddelingspoging in bepaalde zaken bijzonder gevoelig ligt en mogelijk niet geschikt is om op te leggen. De aard van het geschil, de belangen van de betrokken partijen en de complexiteit van de kwestie kunnen allemaal factoren zijn die de effectiviteit van bemiddeling kunnen beïnvloeden. Bovendien kunnen er situaties zijn waarin het opleggen van een verplichte bemiddelingspoging de rechten of het welzijn van een van de partijen in het geschil in gevaar brengt. Hierop wordt later teruggekomen.¹⁰⁷
66. De grootste troef aan het invoeren van een algemene regeling betreft de rechtszekerheid die eruit voortvloeit. Door partijen voorafgaand aan gerechtelijke procedures te verplichten een poging tot bemiddeling te ondernemen, wordt een duidelijk kader gecreëerd waarbinnen geschillen worden behandeld.¹⁰⁸ Dit draagt bij aan de voorspelbaarheid van het rechtssysteem en biedt een gevoel van zekerheid voor alle betrokken partijen. In een aantal gevallen zal het zelfs niet meer tot een rechtszaak komen en zal er een oplossing bereikt worden door de bemiddeling die plaatsvindt. Daarnaast zal het er vaak ook voor zorgen dat partijen op een vreedzame wijze met elkaar omgaan, dat ze zich minder vijandig opstellen.¹⁰⁹
67. Het enige nadeel van het invoeren van een algemene regel werd hierboven reeds besproken. Namelijk dat het moeilijk is om uit te zoeken voor welke soorten van geschillen dergelijke bemiddelingspoging een effectief nut heeft.¹¹⁰ Bij sommige zaken gaan er heel wat emoties gepaard

¹⁰⁴ A. NELLE, "Making mediation mandatory: a proposed framework", *Ohio State Journal on Dispute Resolution* 2007, Vol. 7, 287-312.

¹⁰⁵ Art. 1725 Ger. W.

¹⁰⁶ J. M. SCHERPE en B. MARTEN, "Mediation in England and Wales: Regulation and Practice", in K. HOPT en F. STEFFEK (eds.), *Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective*, Oxford, University Press, 2013, 1000 p.

¹⁰⁷ Zie *Infra* 55.

¹⁰⁸ Overweging 7 Bemiddelingsrichtlijn.

¹⁰⁹ Zie *Infra* 104.

¹¹⁰ *Ibid.*

en blijkt deze verplichte bemiddelingspoging meer leed te veroorzaken. De creatie van een tussenpersoon kan hiervoor een oplossing bieden.¹¹¹

68. Op de algemene regel kan een versoepeling aangebracht worden. Deze versoepeling bestaat uit een opt-outmogelijkheid. Dit wil zeggen dat partijen aan het begin van een bemiddeling kunnen beslissen dat zij hiermee niet verder willen doorgaan. Het voordeel van deze opt-out mogelijkheid is dat partijen kunnen nadenken over de bemiddeling en wat dit voor hen zou kunnen betekenen. Maar het grote nadeel hier is dat de oude belemmeringen de kop opnieuw kunnen opsteken. Denk hierbij aan de angst om zwakte te tonen of het scepticisme.¹¹²

§2: Verplichting door de rechter

69. In deze benadering is het de rechter die een bemiddelingspoging zal bevelen, waarbij partijen eerst minnelijk moeten proberen tot een oplossing te komen voordat de rechter het geschil zal beslechten. Deze procedure legt de nadruk op een geval-per-geval beoordeling door de rechter, waarbij elk geschil afzonderlijk wordt beoordeeld om te bepalen of een verplichte bemiddelingspoging nuttig zou zijn. Het feit dat de rechter een bemiddelingspoging kan bevelen, biedt een flexibele en adaptieve aanpak die rekening houdt met de specifieke omstandigheden en complexiteit van elk geschil. Dit stelt de rechter in staat om zijn discretionaire bevoegdheid te gebruiken en de meest geschikte benadering te kiezen voor het oplossen van het geschil, rekening houdend met de belangen van alle betrokken partijen.¹¹³
70. Hoewel deze procedure voordelen met zich meebrengt, zoals de mogelijkheid voor de rechter om de inhoud van de verplichting aan te passen aan de omstandigheden van het conflict of zelfs te beslissen dat een bemiddelingspoging niet nuttig is, brengt het ook aanzienlijke nadelen met zich mee.
71. Eén van de belangrijkste nadelen is de onzekerheid die het met zich meebrengt voor de betrokken partijen. Zij komen immers pas laat te weten dat zij eerst nog een bemiddelingspoging moeten doorlopen voordat hun zaak door de rechtbank wordt behandeld. Deze late kennisgeving kan leiden tot vertragingen en frustraties bij de betrokken partijen, die mogelijk al veel tijd en middelen hebben geïnvesteerd in de voorbereiding van hun zaak voor de rechtbank. Bovendien kan het ook leiden tot onzekerheid over de uitkomst van de bemiddelingspoging en de impact ervan op het verdere verloop van het geschil.¹¹⁴
72. Een tweede belangrijk nadeel van deze benadering is dat het niet noodzakelijkerwijs zal leiden tot een vermindering van de gerechtelijke achterstand. Elk geschil zal namelijk eerst worden voorgelegd aan de rechter, die dan moet beoordelen of een verplichte bemiddelingspoging noodzakelijk is voordat het geschil wordt behandeld. Dit proces van voorleggen aan de rechter en het nemen van beslissingen over het al dan niet opleggen van verplichte bemiddeling kan aanzienlijke tijd in beslag nemen. De rechter moet elk geschil afzonderlijk beoordelen om te bepalen of bemiddeling geschikt

¹¹¹ Zie hoofdstuk 6, afdeling 3.

¹¹² Zie *Infra* 104.

¹¹³ *Ibid.*

¹¹⁴ *Ibid.*

is, wat kan leiden tot vertragingen in het gerechtelijke proces. Daarnaast kan dit leiden tot een toename van de werklast voor de rechterlijke instanties, aangezien ze dan niet alleen de geschillen moeten behandelen, maar ook de beslissingen moeten nemen over het al dan niet opleggen van verplichte bemiddeling. Als gevolg hiervan kan deze benadering in plaats van het verminderen van de gerechtelijke achterstand, juist bijdragen aan verdere vertragingen en belasting van het gerechtelijke systeem.

§3: Kritische reflectie

73. De invoering van een algemene regeling voor verplichte bemiddelingspogingen voordat toegang tot de rechtbank wordt verleend, heeft verschillende voordelen die de voorkeur verdienen. Allereerst biedt het een duidelijk kader en rechtszekerheid voor alle betrokken partijen. Door vooraf te bepalen dat bemiddeling verplicht is, weten partijen wat ze kunnen verwachten en wordt de voorspelbaarheid van het rechtssysteem vergroot. Bovendien kan het de rechtbanken helpen om hun werklast te verminderen, aangezien sommige geschillen mogelijk worden opgelost zonder dat het tot een rechtszaak komt, wat leidt tot een efficiënter gebruik van middelen.
74. Hoewel er nadelen zijn verbonden aan de invoering van een algemene regel, zoals het feit dat niet alle geschillen even geschikt zijn voor bemiddeling en dat er weerstand kan zijn bij sommige partijen, wegen de voordelen over het algemeen zwaarder. Door middel van een opt-out mogelijkheid en de creatie van een tussenpersoon¹¹⁵ kan worden tegemoetgekomen aan de bezwaren van partijen die zich niet comfortabel voelen bij bemiddeling en de geschillen die zich niet lenen tot een verplichte bemiddelingspoging.
75. In vergelijking hiermee heeft de benadering waarbij de rechter verplichte bemiddeling kan bevelen enkele significante nadelen. De onzekerheid die het met zich meebrengt voor partijen, samen met de potentiële vertragingen in het gerechtelijke proces en de toename van de werklast voor de rechterlijke instanties, maken het minder aantrekkelijk als optie. Daarom lijkt de invoering van een algemene regel die verplichte bemiddelingspogingen voorschrijft, met een opt-out mogelijkheid, een meer wenselijke aanpak te zijn.

Afdeling 4: Rol van de advocaat en bemiddelaar

76. Het ontstaan van een concurrerende dynamiek binnen de juridische praktijk kan worden waargenomen wanneer juristen inherent het idee omarmen dat zij een cruciale rol moeten spelen in het faciliteren van minnelijke schikkingen tussen conflicterende partijen.¹¹⁶ Om deze complexe dynamiek te begrijpen, worden zowel de rol van de advocaat als die van de bemiddelaar afzonderlijk onderzocht.

¹¹⁵ Zie hoofdstuk 6, afdeling 3.

¹¹⁶ Zie *Infra* 54.

§1: Rol van de advocaat

77. Om de potentiële voordelen van bemiddeling het beste te kunnen benutten, is medewerking van een advocaat van zeer groot belang. Deze wordt namelijk gezien als een cruciale schakel in de hedendaagse conflictoplossingsketen.¹¹⁷ De advocaat is vaak de eerste persoon waartoe een cliënt zich richt bij een geschil. Om die reden vond de regering het dan ook van groot belang dat de cliënt reeds van bij het begin wordt geïnformeerd over de verschillende mogelijkheden om een geschil op te lossen, dus ook omtrent bemiddeling.¹¹⁸ Één van de belangrijkste taken die dus op hem rust is om de partijen te adviseren omtrent de conflictoplossingstrajecten en hen te begeleiden bij hun trajectkeuze.¹¹⁹ Hij is verplicht om de rechtszoekende te informeren over de mogelijkheid tot bemiddeling en te adviseren over welk traject het beste aansluit bij de specifieke behoeften, belangen en doelstellingen van hun cliënten.¹²⁰ Uit Nederlands onderzoek blijkt dat in 87% van de gevallen waarbij een bemiddelingspoging ondernomen werd en de advocaat minstens één bijeenkomst bijgewoond heeft, de cliënt voorafgaand aan de bemiddeling werd geadviseerd door zijn advocaat om te kiezen voor bemiddeling.¹²¹ Doch blijkt uit Belgisch onderzoek dat niet alle advocaten de tijd nemen om de verschillende trajecten te overlopen. Dit wil niet zeggen dat de advocaat zijn taak als trajectadviseur niet vervuld. Sommige advocaten gaan de verschillende trajecten afwegen tegenover elkaar, zodat ze voor de cliënt een concreet trajectadvies kunnen uitwerken. Echter bestaat het risico dat een minderheid van de advocaten niet altijd naar behoren de afweging maakt tussen de verschillende trajectkeuzes voor geschillenoplossing. Dit kan vooral gebeuren wanneer advocaten zich laten verleiden tot het adviseren van de gerechtelijke procedure als het meest vertrouwde traject, bij gebrek aan volledige informatie over de mogelijke alternatieven.¹²²
78. Daarnaast hebben advocaten een bevorderingsplicht. Dit verwijst naar de verantwoordelijkheid van advocaten om hun cliënten actief aan te moedigen om deel te nemen aan bemiddelingsprocessen als een alternatieve methode voor geschillenoplossing wanneer dat het belang van de cliënt dient.¹²³ Hieronder valt ook dat de advocaat een essentiële schakel is wat betreft de ontwikkeling van de bemiddeling.¹²⁴ Hij zal samen met zijn cliënt overgaan tot een belangenanalyse. De eigen belangen zullen dus onderzocht worden, maar ook de belangen van de tegenpartij worden onderzocht.¹²⁵
79. Bij de verplichte bemiddelingspoging zal de advocaat mijns inziens een noodzakelijke rol moeten vervullen. Enerzijds zal hij de rechtszoekende op de hoogte moeten stellen dat er eerst een bemiddelingspoging ondernomen moet worden vooraleer hij toegang krijgt tot de rechter. Het is

¹¹⁷ Zie *Infra* 95.

¹¹⁸ T. WIJNANT, "Alternatieve geschillenoplossing in familiezaken na de wetten van 15 en 18 juni 2018", *T. Fam.* 2019, afl. 5, 112-127.

¹¹⁹ Zie *Infra* 95.

¹²⁰ Art. 444, tweede lid Ger. W.

¹²¹ Zie *Infra* 22.

¹²² T. WIJNANT, "Ervaringen van de Belgische advocaat met bemiddeling" in *Advocaten en bemiddeling*, Brussel, Intersentia, 2019, 27-48.

¹²³ E. ALOFS en J. VAN DONINCK, *Bruggen bouwen*, Brussel, Intersentia, 2023, 124 p.

¹²⁴ Zie *Infra* 118.

¹²⁵ FEDERALE BEMIDDELINGSCOMMISSIE, "Advocaat", <https://www.fbc-cfm.be/nl/inhoud/voordelen-van-de-bemiddeling> (consultatie 7 december 2023).

hierbij essentieel om voldoende informatie te verschaffen over wat een verplichte bemiddelingspoging inhoudt en erop te wijzen dat er geen verplichting geldt voor partijen om een overeenkomst te bereiken. Hij moet voldoende duiding geven aangaande de verplichte bemiddelingspoging. Hierbij zal er een aanvulling moeten komen op de huidige wetgeving.¹²⁶ Anderzijds kan hij de goede werking van het bemiddelingstraject mee garanderen gedurende de bemiddelingspoging. Hij zou er bijvoorbeeld op kunnen toezien dat de regels uit het gerechtelijk wetboek worden nageleefd of hij zou partijen kunnen bijstaan wat betreft de juridische kant van het verhaal.¹²⁷

80. Komt hiermee de essentiële plicht tot onafhankelijkheid en zelfregulering in het gedrang?¹²⁸ De advocaat zal op geen enkele wijze een minnelijke oplossingswijze opdringen aan de cliënt. De wettekst moet zo geschreven worden dat hij enkel verplicht wordt om de cliënt in kennis te stellen van de verplichte bemiddelingspoging alvorens deze toegang krijgt tot de rechter. Op deze vraag kan mijns inziens dus een negatief antwoord geboden worden.

§2: Rol van de bemiddelaar

81. Het begrip *bemiddelaar* wordt als volgt gedefinieerd in de Bemiddelingsrichtlijn: *"een derde die wordt verzocht op doeltreffende, onpartijdige en bekwame wijze een bemiddeling/mediation te leiden, ongeacht de benaming of het beroep van die derde in de betrokken lidstaat en ongeacht de wijze waarop deze is aangewezen of is aangezocht om de bemiddeling/mediation te leiden"*.¹²⁹
82. In het Belgische rechtssysteem zal de bemiddelaar geen actieve rol opnemen. Hij zal partijen begeleiden in een eerder informeel proces van vrijwillig overleg. Ook de bemiddelaar zal de partijen helpen om hen een inzicht te geven in hun belangen zodat zij zelf tot een voor hen aanvaardbare oplossing kunnen komen. De bemiddelaar zal dus voornamelijk bekleed worden met een faciliterende en sturende rol. Hij zal het geschil nooit beslechten, hij leidt het gesprek enkel in goede banen.¹³⁰ De bemiddelaar dient aldus onpartijdig, onafhankelijk en neutraal te zijn. Binnen de verplichte bemiddelingspoging zal de bemiddelaar bijkomend moeten nagaan of er enige vorm van bereidheid is van de partijen om bemiddeling een kans te geven.¹³¹
83. Het is wel te verstaan dat niet alle partijen even tevreden zijn met het doorlopen van een bemiddelingspoging. Daaruit kan dan ook afgeleid worden dat een bemiddelaar ook met weerstand van de partijen te maken krijgt. Er zijn mijns inziens verschillende benaderingen die de bemiddelaar kan hanteren om hiermee om te gaan:¹³²

¹²⁶ Art. 444 Ger. W.

¹²⁷ Zie *Infra* 22.

¹²⁸ Art. 2 Codex Deontologie voor Advocaten.

¹²⁹ Art. 3, b) Bemiddelingsrichtlijn.

¹³⁰ G. DE BUYZER en C. DE BUCK, "De dubbele pet van bemiddelaar en arbiter. Hoedje af of petje te boven? Bemiddeling als stok in het hoenderhok van arbitrage", *b-Arbitra* 2023, afl. 1, 28-56.

¹³¹ Zie *Infra* 68.

¹³² M. PEL, *Verwijzen naar mediation*, Den Haag, Sdu uitgevers, 2008, 289 p.

- Luisteren en empathie tonen: De bemiddelaar kan beginnen door naar de bezorgdheden en standpunten van de weerstandige partij te luisteren en empathie te tonen voor hun perspectief. Door de weerstand serieus te nemen en te laten zien dat hun stem wordt gehoord, kan de bemiddelaar een basis van vertrouwen opbouwen en een open dialoog mogelijk maken.
- Verduidelijken van de rol van de bemiddelaar: De bemiddelaar kan de rol en het doel van de bemiddelingspoging verduidelijken, inclusief het feit dat de bemiddelaar neutraal is en geen beslissingen zal nemen, maar eerder zal helpen bij het faciliteren van een oplossing die voor alle partijen aanvaardbaar is.
- Verduidelijken van de rol van de bemiddelaar: De bemiddelaar kan de rol en het doel van de bemiddelingspoging verduidelijken, inclusief het feit dat de bemiddelaar neutraal is en geen beslissingen zal nemen, maar eerder zal helpen bij het faciliteren van een oplossing die voor alle partijen aanvaardbaar is.
- Het benadrukken van de voordelen van bemiddeling: De bemiddelaar kan de potentiële voordelen van bemiddeling benadrukken, zoals het besparen van tijd en geld, het behoud van relaties en de mogelijkheid om meer controle te hebben over de uitkomst van het geschil.

84. Door deze benaderingen toe te passen en flexibel te zijn in hun aanpak, kunnen bemiddelaars effectief omgaan met weerstand tijdens verplichte bemiddelingspogingen en de kans vergroten op een succesvolle uitkomst waar alle partijen tevreden mee zijn.

Afdeling 5: Kosten

85. In artikel 1731 van het Gerechtelijk Wetboek is bepaald dat bemiddelingskosten gelijkelijk ten laste komen van de partijen, tenzij partijen hiervan afwijken.¹³³ Bij de verplichte bemiddelingspoging moet er wel een nuancering gemaakt worden. De partijen kiezen namelijk niet vrijwillig voor de bemiddeling, maar de bemiddelingspoging wordt hen opgelegd. Bij de gerechtelijke bemiddeling is er in de meeste gevallen een partij die de bemiddeling een kans wil geven. Hierdoor zal er dus meestal één partij zijn die "kiest" voor de bemiddeling.¹³⁴

86. De kosten bij een verplichte bemiddelingspoging kunnen op verschillende manieren behandeld worden. Er zal rekening gehouden moeten worden met de specifieke omstandigheden van het geschil. Het uiteindelijke doel is echter om een eerlijk en effectief proces te waarborgen, waarbij de kosten op een redelijke en billijke manier worden verdeeld. Hieronder worden een aantal scenario's besproken met betrekking tot de kosten van een verplichte bemiddelingspoging.

§1: Verdeling tussen partijen

87. De eerste piste die bewandeld kan worden, is degene die vandaag de dag in ons Belgische rechtssysteem teruggevonden kan worden bij de bemiddeling. De kosten die gepaard gaan met een

¹³³ Art. 1731 Ger. W.

¹³⁴ Zie hoofdstuk 2.

verplichte bemiddelingspoging kunnen, net zoals bij de gerechtelijke bemiddeling, gelijkelijk verdeeld worden tussen de betrokken partijen.¹³⁵

88. Daarnaast kan dit ook betekenen dat elke partij verantwoordelijk is voor het betalen van een deel van de kosten, mogelijk gebaseerd op factoren zoals inkomen, vermogen of de aard van het geschil.

§2: Kosten gedragen door de staat

89. In sommige situaties kan de staat ervoor kiezen om de kosten van verplichte bemiddelingspogingen te dekken, vooral wanneer bemiddeling wordt gezien als een doeltreffend middel om geschillen buiten de rechtbank op te lossen en de werklast van de rechtbanken te verminderen. Dit kan worden beschouwd als een vorm van overheidsinterventie om de toegang tot bemiddeling te vergemakkelijken en ervoor te zorgen dat financiële beperkingen geen obstakel vormen voor partijen om deel te nemen aan de procedure.¹³⁶ Het dragen van de kosten door de staat moet echter zorgvuldig worden overwogen, aangezien het ook financiële implicaties met zich meebrengt voor de overheidsbegroting. Het is belangrijk om een evenwicht te vinden tussen het stimuleren van het gebruik van bemiddeling als alternatieve methode voor geschillenoplossing en het beheeren van de financiële lasten voor de staat. De staat kan de kosten op verschillende manieren dragen:

Financiële steun

90. In bepaalde rechtsgebieden kan de overheid subsidies verstrekken of financiële bijstand bieden om de kosten van verplichte bemiddeling te dekken. Dit is bedoeld om ervoor te zorgen dat financiële beperkingen geen belemmering vormen voor toegang tot de verplichte bemiddelingspoging.¹³⁷ De staat kan bijvoorbeeld financiële steun verlenen aan bemiddelingsinstellingen om de kosten van bemiddelingsessies te dekken. Dit kan in de vorm van subsidies of subsidies voor specifieke bemiddelingsprojecten.¹³⁸

Gratis bemiddelingservices

91. Sommige rechtsgebieden kunnen gratis bemiddelingsdiensten aanbieden voor bepaalde soorten geschillen of voor specifieke groepen, zoals reeds het geval is bij consumenten¹³⁹ of huurders¹⁴⁰. Dit kan een manier zijn om de kosten van verplichte bemiddeling te minimaliseren en de toegang tot gerechtigheid te bevorderen.¹⁴¹

¹³⁵ Zie *Infra* 133.

¹³⁶ EUROPEAN PARLIAMENT, "Why is mediation not used more often as a means of alternative dispute Resolutions", [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2012/462490/IPOL-JURI_NT\(2012\)462490_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2012/462490/IPOL-JURI_NT(2012)462490_EN.pdf) (consultatie 5 maart 2024).

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ Zie *Infra* 123.

¹³⁹ FOD ECONOMIE, "Consumentengeschild? Hier kan je terecht", <https://news.economie.fgov.be/215620-consumentengeschild-hier-kun-je-terecht> (consultatie 5 maart 2024).

¹⁴⁰ VLAANDEREN, "Advies of bemiddeling bij problemen met de huurwoning", <https://productencatalogus-v3.vlaanderen.be/nl/instantie/43288> (consultatie 5 maart 2024).

¹⁴¹ Zie *Infra* 123.

Belastingvoordelen

92. De staat kan belastingvoordelen bieden aan partijen die deelnemen aan verplichte bemiddelingspogingen. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van belastingaftrek voor de kosten van bemiddelingsessies of belastingkredieten voor partijen die tot een oplossing komen via bemiddeling. Hierop wordt in het volgende hoofdstuk teruggekomen.

Vergoedingen voor minderbedeelde partijen

93. De staat kan vergoedingen verstrekken aan minderbedeelde partijen om hen in staat te stellen om deel te nemen aan de verplichte bemiddelingspoging. Deze vergoedingen kunnen worden gebruikt om de kosten van de verplichte bemiddelingspoging te dekken. Dit kan door middel van belastingvoordelen, financiële subsidies, vouchers voor bemiddelingservices...

§3: Kosten gedragen door nalatige partij

94. In de context van verplichte bemiddeling kan de rechter besluiten om de kosten van de bemiddelingspoging op te leggen aan een partij die weigert deel te nemen zonder geldige reden. Deze maatregel wordt vaak gezien als een vorm van monetaire sanctie om de naleving van de verplichting tot bemiddeling te handhaven.¹⁴²
95. Het opleggen van kosten aan een weigerachtige partij dient als een afschrikmiddel om partijen aan te moedigen actief deel te nemen aan de bemiddeling en serieus te overwegen om tot een minnelijke schikking te komen. Door financiële consequenties te verbinden aan het negeren van de verplichte bemiddelingspoging, worden partijen gestimuleerd om deel te nemen aan het proces en zich in te zetten voor een oplossing.

Afdeling 6: Participatie door partijen

96. Bemiddeling vereist een bepaalde inzet van de partijen. Maar kan men deze inzet verwachten indien de partijen gedwongen worden om bemiddeling een kans te geven? Hoe kunnen partijen ertoe aangezet worden om effectief mee te werken aan een bemiddelingspoging?
97. In afdeling 1 werd reeds duidelijk dat partijen bij de verplichte bemiddelingspoging slechts verplicht worden om aan de bemiddelingspoging deel te nemen. Partijen worden dus niet verplicht om via deze methode tot een oplossing van het geschil te komen. Wanneer de wet vereist dat partijen eerst een poging tot bemiddeling doen voordat ze naar de rechtbank kunnen stappen, is het essentieel om ervoor te zorgen dat alle betrokken partijen effectief meewerken aan deze bemiddelingspoging. Anders zal dit leiden tot een nutteloze stap in de procedure.¹⁴³ Echter moet er wel rekening gehouden worden met het feit dat mensen in een traject van een verplichte bemiddelingspoging duwen, opnieuw voor andere problemen kan zorgen. Partijen die worden gedwongen tot bemiddeling kunnen weerstand bieden en mogelijk niet volledig meewerken aan het proces. Ze kunnen het gevoel hebben

¹⁴² Zie *Infra* 55.

¹⁴³ D. WINSTON, "Participation standards in mandatory mediation statutes: 'You can lead a horse to water...'", *Ohio State Journal on Dispute Resolution* 1996, vol. 11:1, 187-206.

dat hun autonomie wordt aangetast en dat ze gedwongen worden om een oplossing te accepteren waar ze het niet mee eens zijn. Daarnaast kunnen partijen het gevoel hebben dat hun recht op toegang tot het rechtssysteem wordt beperkt door hen te dwingen tot bemiddeling. Dit kan leiden tot een verlies van vertrouwen in het juridische systeem en de bereidheid om toekomstige geschillen via juridische wegen op te lossen verminderen. Als de bemiddelingspoging mislukt, kunnen partijen zich ook gefrustreerd voelen en mogelijk terugkeren naar gerechtelijke procedures met verhoogde vijandigheid en verharding van standpunten, waardoor het conflict verder escaleert. Het is belangrijk om rekening te houden met deze potentiële problemen bij het afdwingen van bemiddeling als middel tot conflictoplossing, en om ervoor te zorgen dat het proces op een respectvolle en constructieve manier wordt benaderd om de beste kans op een positieve uitkomst te bieden.

98. Hieronder worden een aantal manieren opgesomd om ervoor te zorgen dat partijen meewerken aan de bemiddelingspoging. Door deze strategieën toe te passen, kunnen juridische systemen ervoor zorgen dat verplichte bemiddelingspogingen effectief worden uitgevoerd en dat alle betrokken partijen actief meewerken aan het vinden van oplossingen voor hun geschillen buiten de rechtbank.

§1: Verplichte informatiesessie

99. Het verstrekken van duidelijke informatie over wat bemiddeling inhoudt, hoe het proces verloopt en wat de mogelijke voordelen ervan zijn, kan helpen om eventuele twijfels of weerstand bij de partijen weg te nemen. Het begrip van de voordelen van bemiddeling kan de bereidheid vergroten om actief deel te nemen en de vooroordelen achterwege te laten. Partijen verplichten om een informatiesessie bij te wonen omtrent bemiddeling zal dus een positieve impact hebben op de participatiegraad van partijen.¹⁴⁴

§2: Verplichte voorbereidingssessie

100. Het organiseren van verplichte voorbereidingssessies voor alle betrokken partijen voordat de bemiddeling begint, kan helpen bij het verduidelijken van de verwachtingen en het voorbereiden van de partijen op het bemiddelingsproces. Dit kan onder meer het bespreken van communicatiestrategieën, het identificeren van doelen en het verkennen van mogelijke oplossingen omvatten. Op deze manier voorkomt men dat partijen onvoorbereid bij de bemiddelaar toekomen.¹⁴⁵

§3: Verplichte aanwezigheid bij de bemiddelingssessie

101. Het spreekt voor zich dat partijen die zich aan een verplichte bemiddelingspoging moeten onderwerpen, zelf ook aanwezig zijn bij de bemiddelingssessie. Echter kan de aanwezigheid van partijen ook risico's inhouden. Zo kan het contact tussen de partijen de gemoederen laten opwaaien waardoor een akkoord onmogelijk wordt.¹⁴⁶ Om aan deze verplichting te voldoen zijn het opleggen van sancties, zoals hieronder besproken, onmisbaar.¹⁴⁷

¹⁴⁴ Zie *Infra* 28.

¹⁴⁵ E. SHERMAN, "Court-mandated Alternative Dispute Resolution: What Form Of Participation Should Be Required?", *SMU Law Review* 1993, Vol.46, 2079-2096.

¹⁴⁶ L. RISKIN, "The represented client in a settlement conference: the lessons of G. Heileman Brewing Co. v. Joseph Oat Corp.", *Washington University Law Review* 1991, 1059-1111.

¹⁴⁷ Zie *Infra* 55.

§4: Duidelijke consequenties bij de niet-naleving

102. Het vaststellen van duidelijke consequenties voor het niet naleven van de verplichte bemiddelingspoging kan een stimulans zijn voor de partijen om actief deel te nemen aan het proces. Dit kan variëren van financiële sancties tot het verlies van bepaalde rechten of voordelen in het verdere juridische proces. Hierop wordt later teruggekomen.¹⁴⁸

§5: Financiële beloningen

103. Financiële beloningen kunnen worden beschouwd als een effectieve stimulans voor partijen om actief deel te nemen aan bemiddeling en tot een oplossing te komen. Deze beloningen kunnen verschillende vormen aannemen, waaronder subsidies, belastingvoordelen... Door deelnemende partijen te belonen voor hun inzet en betrokkenheid bij het bemiddelingsproces, kunnen overheden en instanties positief gedrag aanmoedigen en de bereidheid vergroten om constructief deel te nemen aan geschillenoplossing.¹⁴⁹
104. Hierbij kan er bijvoorbeeld gedacht worden aan het belastingvoordeel bij een rechtsbijstandverzekering. Een belastingvoordeel bij een rechtsbijstandverzekering houdt in dat de premies die worden betaald voor deze verzekering fiscaal aftrekbaar zijn. Dit betekent dat de verzekerde een deel van de betaalde premie kan aftrekken van zijn belastbaar inkomen, waardoor hij minder belasting hoeft te betalen. Het belastingvoordeel kan de drempel verlagen voor mensen om een rechtsbijstandverzekering af te sluiten, omdat het de kosten van de verzekering kan verlagen. Hierdoor kunnen meer mensen toegang krijgen tot juridische bijstand en bescherming, wat van cruciaal belang kan zijn in geval van geschillen of juridische kwesties.¹⁵⁰
105. Het verstrekken van subsidies of belastingvoordelen aan partijen die actief deelnemen aan bemiddeling kan verschillende voordelen bieden. Allereerst kan het financiële kosten voor de deelnemende partijen verminderen, waardoor de drempel om deel te nemen aan bemiddeling wordt verlaagd. Dit kan vooral gunstig zijn voor partijen met beperkte financiële middelen, die anders mogelijk terughoudend zouden zijn om deel te nemen vanwege de kosten.¹⁵¹ Daarnaast kunnen financiële beloningen als een vorm van erkenning dienen voor de inspanningen van partijen om tot een oplossing te komen. Door een beloning te ontvangen voor hun deelname aan bemiddeling, kunnen partijen zich meer gewaardeerd voelen en gemotiveerd worden om actief bij te dragen aan het proces. Bovendien kunnen financiële beloningen een signaal afgeven naar de samenleving over het belang dat wordt gehecht aan alternatieve vormen van geschillenoplossing, zoals bemiddeling. Door financiële stimulansen te bieden voor deelname aan bemiddeling, kunnen overheden en instanties het belang benadrukken van het vinden van constructieve en vreedzame oplossingen voor geschillen, wat uiteindelijk kan bijdragen aan een meer harmonieuze en rechtvaardige samenleving.

¹⁴⁸ *Ibid.*

¹⁴⁹ L. SCHMIEDEL, "Mediation in the Netherlands: Between state promotion and private regulation, in K. HOPT en F. STEFFEK (eds.), *Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective*, Oxford, University Press, 2013, 1000 p.

¹⁵⁰ Zie *Infra* 22.

¹⁵¹ *Ibid.*

§6: Verhoging rolrechten

106. De wet van 28 april 2015¹⁵² bracht een verhoging van de rolrechten met zich mee, wat een maatregel was om de rechtzoekende te responsabiliseren en om hem te ontmoedigen om al te lichtzinnig de stap naar de rechter te zetten. Deze verhoging van de rolrechten had tot doel om de kosten die gepaard gaan met het voeren van gerechtelijke procedures te verhogen, waardoor partijen zorgvuldiger zouden nadenken voordat ze juridische stappen ondernemen. Door de kosten van gerechtelijke procedures te verhogen, werd gehoopt dat partijen meer geneigd zouden zijn om eerst te proberen om geschillen op te lossen via bemiddeling, onderhandeling of andere minnelijke schikkingen.¹⁵³
107. Echter, ondanks de initiatieven om de rolrechten te verhogen, heeft het GwH¹⁵⁴ een deel van deze wet gedeeltelijk vernietigd. Ondanks deze vernietiging werd bij wet van 14 oktober 2018¹⁵⁵ toch besloten om de verhoging van de rolrechten door te voeren. Deze beslissing werd genomen met het oog op het handhaven van een evenwicht tussen de noodzaak om de toegang tot justitie te waarborgen en de verantwoordelijkheid van rechtzoekenden bij het initiëren van gerechtelijke procedures.¹⁵⁶
108. Hierdoor kunnen rechtzoekenden meer geneigd zijn om eerst alternatieve geschillenoplossingsmethoden te onderzoeken en te gebruiken, wat kan leiden tot een hogere participatiegraad in deze methoden. Dit draagt op zijn beurt bij aan een efficiënter en toegankelijker rechtssysteem door de werklast van de rechtbanken te verminderen en de duur van geschillen te verkorten.

Afdeling 7: Uitgesloten groepen

109. Zoals reeds duidelijk werd beperkt deze masterproef zich tot geschillen van civiele gerechtelijke aard. Het is namelijk zo dat bemiddeling niet voor alle geschillen als geschikte oplossingsmethode gezien kan worden. Toch kunnen ook in de geschillen van civiel gerechtelijke aard eventueel groepen van personen uitgesloten worden.¹⁵⁷
110. Bij het bepalen van wie al dan niet moet deelnemen aan een verplichte bemiddelingspoging, is het belangrijk om rekening te houden met verschillende factoren. Daarnaast moet er zorgvuldig overwogen worden welke groepen van mensen mogelijk moeten worden uitgesloten. Het is belangrijk om een gebalanceerde benadering te hanteren en de rechten en behoeften van alle betrokken partijen zorgvuldig af te wegen bij het beslissen wie wel of niet moet deelnemen aan een verplichte bemiddelingspoging. Het is dan ook aan te raden om criteria aan te reiken waarmee rekening gehouden moet worden. Te denken valt aan voorbeelden zoals:

¹⁵² Wet van 2 april 2015 tot wijziging van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten teneinde de griffierechten te hervormen, *BS* 26 mei 2015.

¹⁵³ Zie *Infra* 22.

¹⁵⁴ GwH 9 februari 2017, nr. 13/2017.

¹⁵⁵ Wet van 14 oktober 2018 tot wijziging van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten teneinde de griffierechten te hervormen, *BS* 20 december 2018.

¹⁵⁶ Zie *Infra* 22.

¹⁵⁷ Zie *Infra* 28.

- Alcohol- en/of drugsverslaving: Personen met alcoholische problemen en/of drugsverslaving kunnen mogelijk niet in staat zijn om effectief deel te nemen aan bemiddeling vanwege verminderde cognitieve functies, emotionele instabiliteit, of andere gedragsproblemen die verband houden met hun verslaving.
- Psychische aandoeningen: Individuen met ernstige psychische aandoeningen zoals depressie, bipolaire stoornis, of angststoornissen kunnen moeite hebben met het omgaan met de stress en emoties die gepaard gaan met bemiddeling, waardoor hun vermogen om constructief bij te dragen aan het proces wordt beïnvloed.
- Cognitieve beperkingen: Personen met cognitieve beperkingen zoals een verstandelijke handicap, dementie, of hersenletsel kunnen moeite hebben met het begrijpen van complexe juridische kwesties en het nemen van weloverwogen beslissingen, waardoor hun vermogen om deel te nemen aan bemiddeling wordt beperkt

111. Het uiteindelijke doel moet altijd zijn om een eerlijk, rechtvaardig en effectief bemiddelingsproces te faciliteren dat leidt tot duurzame oplossingen voor geschillen.¹⁵⁸ Hieronder worden een aantal overwegingen weergegeven.

§1: Onevenwichtigheid in verhoudingen tussen partijen

112. In situaties waarin sprake is van een onevenwichtigheid in machtsverhoudingen tussen de partijen, kan het noodzakelijk zijn om bepaalde groepen uit te sluiten om ervoor te zorgen dat het bemiddelingsproces eerlijk en effectief is. Bijvoorbeeld, in gevallen van huiselijk geweld kan het niet veilig zijn voor het slachtoffer om direct met de dader te bemiddelen.¹⁵⁹

§2: Gevaar voor veiligheid

113. Als er sprake is van een risico op fysieke of emotionele schade voor een van de partijen, kan het nodig zijn om bepaalde groepen uit te sluiten van de verplichte bemiddelingspoging. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij gevallen van misbruik, intimidatie of geweld.¹⁶⁰

§3: Complexiteit van het geschil

114. In sommige gevallen kan de complexiteit van het geschil of de aard van de kwesties die moeten worden besproken, het onpraktisch of ongepast maken om bepaalde groepen op te nemen in de bemiddelingspoging. Bijvoorbeeld, als het geschil juridisch zeer complex is of betrekking heeft op zeer technische kwesties, kan het moeilijk zijn om alle betrokken partijen op een effectieve manier te betrekken bij de bemiddeling.

¹⁵⁸ J. VAN MOURIK, *Over bemiddelen en beslissen: het pleit beslecht*, ontuig. Masterscriptie, Universiteit Utrecht, 2019.

¹⁵⁹ E. LANCKSWEERDT, "Hoofdstuk 5: Alternatieve geschillenregeling", in E. LANCKSWEERDT (eds.), *Armoede en justitie in België*, Brussel, 2022, 433 p.

¹⁶⁰ LARCIER, "Geen gedwongen bemiddeling meer na feiten van geweld: het slachtoffer moet instemmen", *Strada lex*, 2022, https://www.stradalex.com/nl/sl_news/document/sl_news_breve20221122-1-nl (consultatie 13 maart 2024).

§4: Culturele of taalkundige barrières

115. Als er sprake is van culturele of taalkundige barrières tussen de partijen, kan het nodig zijn om speciale maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat alle partijen effectief kunnen deelnemen aan de bemiddelingspoging. Dit kan onder meer het inschakelen van tolken of cultureel competente bemiddelaars omvatten.¹⁶¹

§5: Mindervermogende partijen

116. Het uitsluiten van mindervermogende partijen van verplichte bemiddeling roept ethische en juridische vraagstukken op en kan aanzienlijke repercussies hebben.
117. Allereerst is het recht op toegang tot gerechtigheid een fundamenteel principe dat in veel juridische systemen wordt erkend. Door mindervermogende partijen uit te sluiten van de verplichte bemiddelingspoging, kan dit recht worden belemmerd, waardoor deze partijen mogelijk geen eerlijk en effectief middel hebben om hun geschillen op te lossen. Daarnaast kan het uitsluiten van mindervermogende partijen van de verplichte bemiddelingspoging ook bijdragen aan het versterken van bestaande sociale ongelijkheden. Dit kan resulteren in een systeem waarin alleen diegenen die over voldoende financiële middelen beschikken, toegang hebben tot bemiddeling als alternatief voor de rechtbanken. De mindervermogenden worden dus uitgesloten. Anderzijds kunnen ook de groepen, die over voldoende financiële middelen beschikken, zich benadeeld voelen. Sommigen van hen zullen het namelijk niet fair vinden dat de mindervermogenden meteen naar de rechter kunnen stappen alvorens de verplichte bemiddelingspoging te doorstaan.¹⁶²
118. Wel moet rekening gehouden worden met het feit dat bemiddeling vaak wordt gezien als een informeel proces waarbij partijen op gelijke voet met elkaar onderhandelen. Echter, als een partij minder middelen heeft dan de andere partij, kan er een ongelijkheid in machtsverhoudingen ontstaan, wat de effectiviteit van bemiddeling in twijfel kan trekken en mogelijk leidt tot onrechtvaardige resultaten.
119. In plaats van de mindervermogende partijen uit te sluiten van de verplichte bemiddelingspoging kunnen juridische systemen alternatieve oplossingen overwegen om ervoor te zorgen dat deze partijen toegang hebben tot bemiddeling. Dit kan onder meer door het verstrekken van financiële bijstand voor bemiddelingskosten, het aanbieden van pro bono bemiddelingsdiensten door ervaren bemiddelaars of het implementeren van subsidieprogramma's voor mindervermogende partijen om bemiddeling mogelijk te maken.¹⁶³
120. Kortom, het uitsluiten van mindervermogende partijen van de verplichte bemiddelingspoging kan ernstige implicaties hebben voor rechtvaardigheid en gelijkheid. Het is daarom essentieel om alternatieve oplossingen te overwegen die ervoor zorgen dat alle partijen, ongeacht hun financiële middelen, de verplichting hebben tot de verplichte bemiddelingspoging.

¹⁶¹ Zoals bij de Roma gemeenschap; zie afdeling 2.

¹⁶² Zie *Infra* 159.

¹⁶³ *Ibid.*

Afdeling 8: Sancties bij verzaking aan de verplichte bemiddelingspoging

121. Het opleggen van sancties bij het verzaken aan een verplichte bemiddelingspoging is een delicate kwestie die zorgvuldig moet worden overwogen om het beoogde doel te bereiken zonder onbedoelde negatieve gevolgen te veroorzaken. Daarnaast werd aangetoond dat de verplichte bemiddelingspoging verenigbaar is met het behoud van het vrijwillige karakter van bemiddeling. Indien de wetgever dus excessieve sancties zal opleggen bij de niet-nakoming, zal het gedrag van de partijen beïnvloed worden en wordt het vrijwillige karakter aldus miskend. Met andere woorden moet de wetgever ervoor zorgen dat er een evenwicht bestaat tussen enerzijds de nood om in sancties te voorzien zodat men de participatiegraad naleeft en anderzijds de sancties an sich zodat deze geen inbreuk vormen op het vrijwillige karakter van de bemiddeling.¹⁶⁴
122. Hieronder worden enkele mogelijke sancties opgesomd die kunnen worden toegepast. Het is belangrijk dat deze sancties proportioneel zijn en worden toegepast met het oog op het bevorderen van deelname aan bemiddeling. Bovendien moeten partijen altijd de mogelijkheid hebben om legitieme redenen aan te voeren voor het niet deelnemen aan bemiddeling, zoals bijvoorbeeld ongelijkheid in macht of veiligheidsrisico's.

§1: Geldboetes

123. Het opleggen van financiële boetes aan partijen die weigeren deel te nemen aan de verplichte bemiddelingspoging kan een stimulans zijn om deel te nemen. De hoogte van de boetes kan variëren afhankelijk van de ernst van de weigering en de financiële draagkracht van de partijen.¹⁶⁵

§2: Beperking van rechten

124. Het niet deelnemen aan de verplichte bemiddelingspoging kan aanzienlijke gevolgen hebben voor de betrokken partijen binnen het verdere verloop van het juridische proces. Deze gevolgen kunnen variëren van beperkingen in bepaalde rechten tot het verlies van bepaalde claims of verweermiddelen die anders beschikbaar zouden zijn geweest.
125. Ten eerste kan de weigerende partij worden geconfronteerd met beperkingen in de procesvoering. Zo kan in het verdere verloop van het juridische proces de mogelijkheid om bepaalde bewijsmiddelen of argumenten in te brengen beperkt worden. Of er kan voorzien worden in de onontvankelijkheid van de vordering bij niet-naleving.¹⁶⁶
126. Ten tweede kan hij geconfronteerd worden met het verlies van claims. De weigerende partij kan het recht verliezen om bepaalde claims in te dienen die mogelijk via bemiddeling hadden kunnen worden opgelost. Denk hierbij aan schadeclaims, claims met betrekking tot alimentatie, voogdij, omgangsregelingen, of verdeling van gemeenschappelijke eigendommen in echtscheidings- en

¹⁶⁴ Zie *Infra* 55.

¹⁶⁵ *Ibid.*

¹⁶⁶ K. WAGNER, *Sancties in het burgerlijk procesrecht*, Antwerpen, Maklu, 2007, 711 p.

familiegeschillen, claims voor letselschade of materiële schade als gevolg van nalatigheid of productaansprakelijkheid...

127. Tot slot kan het niet deelnemen aan bemiddeling resulteren in het verlies van bepaalde verweermiddelen die anders beschikbaar zouden zijn geweest om zich te verdedigen tegen claims die door de andere partij zijn ingediend. Enkele voorbeelden van deze verweermiddelen zijn:

- Verjaring: Een verweermiddel waarbij wordt gesteld dat de vordering van de tegenpartij is verjaard, wat betekent dat de wettelijke termijn waarbinnen de vordering moet worden ingesteld, is verstreken.¹⁶⁷
- Overmacht: Een verweermiddel waarbij wordt betoogd dat de gebeurtenissen die hebben geleid tot de beweerdte schade buiten de controle van de verweerder liggen, zoals natuurrampen, oorlog, of andere onvoorziene omstandigheden die het onmogelijk maken om aan de verplichtingen te voldoen.¹⁶⁸
- Beperking van aansprakelijkheid: Een verweermiddel waarbij de partij betwist dat zij aansprakelijk is voor de beweerdte schade of inbreuk, bijvoorbeeld door te stellen dat de beweerdte schade niet door hun handelen is veroorzaakt of dat zij niet verantwoordelijk zijn voor de beweerdte inbreuk op rechten.¹⁶⁹

128. Deze voorbeelden illustreren de diverse verweermiddelen die een partij kan gebruiken om zich te verdedigen tegen de claims van de tegenpartij. Het niet deelnemen aan bemiddeling kan het verlies van deze verweermiddelen tot gevolg hebben, wat de positie van de weigerende partij binnen het juridische proces kan verzwakken.

§3: Procesvertraging

129. Weigeren om deel te nemen aan de verplichte bemiddelingspoging kan leiden tot vertragingen in het juridische proces. Bijvoorbeeld, de zaak kan worden uitgesteld of de weigerende partij kan worden geconfronteerd met extra procedures, zoals bijvoorbeeld deskundigenonderzoek, voordat de zaak wordt voortgezet. Deskundigenonderzoek kan nodig zijn om complexe kwesties in het geschil te onderzoeken en te beoordelen. Als een partij weigert deel te nemen aan bemiddeling, kan dit leiden tot een verhoogde behoefte aan deskundigenonderzoek om feitelijke of technische aspecten van het geschil te verduidelijken. Dit kan extra tijd en middelen vergen, wat resulteert in verdere vertragingen in het proces.

130. Bovendien kan het weigeren om deel te nemen aan bemiddeling de bereidheid van de rechtbank beïnvloeden om de zaak snel te behandelen. Rechters kunnen meer geneigd zijn om zaken uit te stellen of extra procedures te initiëren om partijen aan te moedigen om tot een minnelijke schikking te komen voordat ze het geschil verder voor de rechtbank behandelen. Als gevolg hiervan kunnen vertragingen in het juridische proces optreden, wat leidt tot toenemende kosten en spanningen

¹⁶⁷ *Ibid.*

¹⁶⁸ L. SNAUWAERT, *Overmacht en imprevisie in rechtsvergelijkend perspectief*, onuitg. Masterproef, Faculteit Rechten, UGent, 2009-2010.

¹⁶⁹ C. DUERINCKX, *Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Maklu, 2016, 112 p.

tussen de betrokken partijen. Het benadrukt het belang van het serieus nemen van bemiddelingspogingen als een manier om geschillen op te lossen zonder tussenkomst van de rechtbank, waardoor vertragingen en extra procedures worden voorkomen en een efficiëntere en effectievere oplossing van het geschil mogelijk wordt gemaakt.

131. Wel moet hierbij het *Alassini arrest* van het HvJ in aanmerking genomen worden. Hierin werd namelijk geformuleerd dat een verplichte bemiddelingspoging geen wezenlijke vertragingen mag meebrengen. In het *Alassini arrest* heeft het HvJ bepaald dat een vertraging van drie maanden of langer als een wezenlijke vertraging kan worden beschouwd. Dit betekent dat bij het opleggen van sancties voor het niet naleven van de bemiddelingsplicht, de vertraging in het juridische proces niet langer dan drie maanden mag zijn om te voorkomen dat het recht op een eerlijk proces wordt aangetast.¹⁷⁰ Doch wordt in de Belgische wetgeving een termijn van zes maanden gehanteerd.¹⁷¹ Het zal dus belangrijk zijn wanneer men deze sanctie oplegt, de vertraging niet langer dan zes maanden te laten aanslepen.

§4: Kostenherziening

132. Wanneer een partij weigert deel te nemen aan de poging tot bemiddeling, kunnen er herzieningen van de kosten van het juridische proces plaatsvinden als gevolg van deze weigering. Dit kan op verschillende manieren worden uitgevoerd om de weigerende partij te ontmoedigen en om de naleving van bemiddelingsplicht te bevorderen.¹⁷²
133. Ten eerste kan de weigerende partij worden verplicht om de kosten van de andere partij te betalen als de zaak uiteindelijk in het voordeel van die andere partij wordt beslist. Dit wordt vaak toegepast om de partij die de bemiddelingspoging heeft geweigerd te ontmoedigen om onredelijk te zijn en om het belang van het zoeken naar minnelijke oplossingen te benadrukken. Daarnaast kan de rechtsplegingsvergoeding, dewelke de vergoeding is voor de kosten van de advocaat van de winnende partij, worden verhoogd in geval van een deloyale proceshouding van de weigerende partij. Dit kan worden toegepast wanneer de weigerende partij zich bijvoorbeeld op een onredelijke manier heeft gedragen tijdens het juridische proces, zoals door onnodige vertragingen te veroorzaken, relevante informatie achter te houden, of andere tactieken te gebruiken om het proces te frustreren.

Afdeling 9: Termijn

134. In het *Alassini arrest* formuleerde het HvJ dat een verplichte bemiddelingspoging geen wezenlijke vertragingen mag meebrengen. Zoals reeds eerder duidelijk werd kan een periode van drie maanden of meer volgens de uitspraak als aanzienlijke vertraging worden beschouwd. Echter hanteert de Belgische wetgeving een termijn van zes maanden waarbinnen de bemiddeling moet plaatsvinden.¹⁷³

¹⁷⁰ HvJ 18 maart 2010, nr. C-317-320/08, ECLI:EU:C:2010:146, Rosalba Alassini/Telecom Italia SpA.

¹⁷¹ Art. 1734, §2 Ger. W.

¹⁷² Zie *Infra* 54.

¹⁷³ Zie hoofdstuk 3, afdeling 9.

Deze termijn kan mijns inziens dus doorgetrokken worden naar de termijn waarbinnen de verplichte bemiddelingspoging moet plaatsvinden.¹⁷⁴

¹⁷⁴ Zie hoofdstuk 5, afdeling 6.

Hoofdstuk 4: Principes van vrijwilligheid en vertrouwelijkheid

135. In deze afdeling wordt duidelijk wat de principes van vrijwilligheid en vertrouwelijkheid inhouden. Het recht op toegang tot de rechter speelt hierin een grote rol. Om die reden wordt deze afdeling in drie aparte onderafdelingen verdeeld.

Afdeling 1: Principe van vrijwilligheid

§1: Draagwijdte

136. De nadruk op vrijwilligheid als één van de kernprincipes van bemiddeling in België werd duidelijk uiteengezet in hoofdstuk 2 van deze masterscriptie. Het principe dat minstens één partij moet instemmen met een bemiddelingsproces¹⁷⁵ is al verankerd sinds de wet van 21 februari 2005.¹⁷⁶ Onder deze wet had de rechter alleen de bevoegdheid om partijen te verzoeken een bemiddeling aan te gaan, hetzij op gezamenlijk verzoek van de partijen, hetzij ambtshalve, maar met de instemming van alle partijen.¹⁷⁷ Met andere woorden geschiedde bemiddeling op volledig vrijwillige basis, daar de rechter de bemiddeling niet kon bevelen.¹⁷⁸
137. Het wetsontwerp dat geleid heeft tot de wet van 18 juni 2018¹⁷⁹ introduceerde aanvankelijk de mogelijkheid voor de rechter om, indien hij van oordeel was dat toenadering tussen partijen mogelijk was, zelfs ambtshalve bemiddeling op te leggen. Deze formulering stuitte echter op aanzienlijke kritiek van de Raad van State, die van mening was dat dit in strijd zou zijn met een van de essentiële kenmerken van bemiddeling, namelijk vrijwilligheid. Desondanks is de formulering waarbij de rechter bemiddeling ambtshalve kan opleggen behouden gebleven. In de memorie van toelichting bij de wet werd gesteld dat deze bepaling niet in tegenspraak is met de aard van bemiddeling, die vrijwillig blijft. Bovendien werd benadrukt dat de rechter de partijen enkel verplicht om te proberen hun geschil op te lossen door middel van bemiddeling, zonder hen te dwingen tot het bereiken van een bemiddelingsakkoord.¹⁸⁰
138. Het behoud van vrijwilligheid in het bemiddelingsproces wordt voornamelijk gerechtvaardigd door de erkenning van de zelfdeterminatie en intrinsieke motivatie van de betrokken partijen als essentiële elementen voor een succesvolle bemiddeling. Het waarborgen van de autonomie van de partijen staat centraal, waardoor het opleggen van bemiddeling ingaat tegen hun belangen en vrijheid van keuze.¹⁸¹ Deze benadering wordt ook gesteund door de Hoge Raad voor de Justitie, die het principe van zelfbeschikking van de burger hoog in het vaandel draagt. Volgens dit standpunt

¹⁷⁵ Art. 1734 Ger. W.

¹⁷⁶ Zie *Infra* 45.

¹⁷⁷ Art. 1734, §1, lid 1 Ger. W.

¹⁷⁸ Zie *Infra* 61.

¹⁷⁹ Zie *Infra* 47.

¹⁸⁰ Zie *Infra* 61.

¹⁸¹ Art. 1731, §2, 3° Ger. W.

moet een burger in alle vrijheid en met volledige kennis van zaken kunnen kiezen voor een minnelijke wijze van geschiloplossing. Het recht om zelf te beslissen over de manier waarop men een geschil wil aanpakken, is van groot belang voor het vertrouwen in en de legitimiteit van het rechtssysteem.¹⁸² Het opdringen van bemiddeling zou niet alleen in strijd zijn met de zelfbeschikking van de partijen, maar het zou ook het risico met zich meebrengen dat het bemiddelingsproces wordt ondermijnd door gebrek aan vrijwillige betrokkenheid en motivatie van de partijen. Een succesvolle bemiddeling vereist immers actieve deelname en betrokkenheid van alle betrokkenen, wat moeilijk te realiseren is wanneer bemiddeling wordt opgelegd tegen hun wil in.

139. De kwestie die hier aan de orde komt, betreft de daadwerkelijke capaciteit van de burger om een vrije keuze te maken. Het maken van een vrije keuze vereist dat partijen over voldoende informatie beschikken en zich bewust zijn van wat ze kiezen. Echter, wat betekent het om over voldoende informatie te beschikken? Partijen moeten op de hoogte zijn van de diverse methoden om een conflict aan te pakken, alsook van de voor- en nadelen van deze methoden. Bovendien dienen zij zich bewust te zijn van wat zij met bemiddeling willen bereiken. Pas wanneer partijen over deze informatie beschikken en kunnen nadenken over bepaalde kwesties, kunnen zij een weloverwogen keuze maken. Op dit punt rijst echter de vraag of de huidige situatie aan deze vereisten voldoet. Hoewel er vandaag de dag heel wat informatieverplichtingen zijn die uitgaan van advocaten¹⁸³, rechters¹⁸⁴... wordt de nadruk nog steeds onvoldoende op bemiddeling gelegd. De nadruk wordt voornamelijk gelegd op een gerechtelijke procedure. Het verplicht bijwonen van een informatiesessie of de deelname aan een verplichte bemiddelingspoging zijn daarom geen ondenkbare opties. Door middel van dergelijke maatregelen zouden partijen beter in staat zijn om te beslissen hoe zij hun conflict verder willen afhandelen. Het is duidelijk dat een zekere vorm van dwang kan leiden tot een grotere mate van vrije keuze voor de betrokken partijen.¹⁸⁵
140. Het spanningsveld tussen dwang en vrijwilligheid bij de verplichte bemiddelingspoging vormt een complex vraagstuk binnen het juridische domein. Aan de ene kant is bemiddeling van oudsher een vrijwillig proces waarbij partijen vrijwillig besluiten om deel te nemen aan het vinden van een oplossing voor hun geschil. Aan de andere kant kan het opleggen van een verplichte bemiddelingspoging worden gezien als een vorm van dwang, waarbij partijen worden gedwongen deel te nemen aan een proces waar ze mogelijk niet voor openstaan. Het gebruik van dwang bij bemiddeling kan uitdagingen met zich meebrengen, zoals weerstand en gebrek aan medewerking van de partijen, wat de effectiviteit van de bemiddelingspoging kan ondermijnen. Daarom is het van groot belang om een evenwicht te vinden tussen dwang en vrijwilligheid bij verplichte bemiddelingspogingen.

¹⁸² HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, "Advies over titel 9 van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en houdende wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschiloplossing", 5 maart 2018, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/advies-20180305-nl.pdf> (consultatie 27 december 2023).

¹⁸³ Art. 444, tweede lid Ger. W.

¹⁸⁴ Zie *Infra* 48.

¹⁸⁵ Zie *Infra* 28.

141. Het concept van opt-in en opt-out is relevant in het kader van het spanningsveld tussen dwang en vrijwilligheid bij verplichte bemiddelingspogingen. Bij een opt-in benadering moeten partijen actief instemmen met deelname aan bemiddeling. Dit betekent dat zij vrijwillig kiezen om deel te nemen aan het bemiddelingsproces en dat zij bewust beslissen om gebruik te maken van deze alternatieve vorm van geschillenoplossing. In dit geval behouden partijen volledige autonomie en zelfbeschikking over hun deelname aan bemiddeling. In een opt-out benadering, degene die van toepassing is in deze masterscriptie, worden partijen automatisch ingeschreven voor de verplichte bemiddelingspoging, maar zij hebben te allen tijde de vrijheid om ermee te stoppen. Dit houdt in dat partijen deel uitmaken van het proces van de verplichte bemiddelingspoging tenzij zij actief beslissen om eruit te stappen.¹⁸⁶
142. Kritiek op het gebruik van dwang bij bemiddeling richt zich voornamelijk op de bezorgdheid dat partijen onder druk worden gezet om een akkoord te bereiken. Het is echter belangrijk om deze kritiek te nuanceren. De rechter zal namelijk de partijen niet dwingen om een bemiddelingsakkoord te bereiken. Het is van essentieel belang om te onthouden dat partijen enkel moeten proberen om tot een akkoord te komen.¹⁸⁷ Dit principe wordt ook benadrukt in de Bemiddelingsrichtlijn, waarin staat: "De bemiddeling/mediation in de zin van deze richtlijn is een vrijwillige procedure, in die zin dat de partijen er zelf voor verantwoordelijk zijn, deze naar eigen goeddunken kunnen organiseren en te allen tijde kunnen beëindigen".¹⁸⁸ Hieruit kan afgeleid worden dat de vrijwillige aard van bemiddeling niet ligt in het feit dat partijen vrijwillig kunnen kiezen of ze een beroep doen op deze procedure of niet. De nadruk op vrijwilligheid in de Bemiddelingsrichtlijn betekent aldus dat partijen de vrijheid hebben om op elk moment te stoppen met de bemiddeling als ze dat wensen. Hierbij wordt dus nogmaals benadrukt dat de verplichte bemiddelingspoging samenhangt met een opt-out benadering. Dit benadrukt het belang van de autonomie en zelfbeschikking van de betrokken partijen bij het bemiddelingsproces.

§2: Conclusie

143. De handhaving van vrijwilligheid in het bereiken van een overeenkomst tijdens het bemiddelingsproces is van groot belang voor het behoud van de autonomie en zelfbeschikking van de betrokken partijen. Het biedt hun de mogelijkheid om zelfstandig en op basis van hun eigen belangen en behoeften tot een oplossing te komen, zonder enige vorm van dwang of externe invloed.
144. Met de invoering van een verplichte bemiddelingspoging verdwijnt de vrijwilligheid wat betreft de keuze voor bemiddeling als eerste stap in het geschillenoplossingsproces. Bemiddeling wordt in deze context als een vereiste gezien. Echter, waar de vrijwilligheid wel behouden blijft, is in de overeenkomst tussen de partijen. Het is namelijk essentieel dat de uiteindelijke overeenkomst vrijwillig wordt bereikt.

¹⁸⁶ P. CORTES, *The New Regulatory Framework for Consumer Dispute Resolution*, Oxford, Oxford University Press, 2016, 471 p.

¹⁸⁷ Zie *Infra* 93.

¹⁸⁸ Overweging 13 Europese Bemiddelingsrichtlijn.

145. Het feit dat partijen verplicht zijn om bemiddeling een kans te geven alvorens het geschil door de rechter wordt beslecht, betekent niet dat zij gedwongen worden tot een overeenkomst te komen. Het vrijwillige karakter van bemiddeling blijft dus bestaan, zelfs bij de invoering van een verplichte bemiddelingspoging, zolang de partijen geen externe druk ervaren om tot een schikking te komen.

Afdeling 2: Principe van vertrouwelijkheid

§1: Draagwijdte

146. De vertrouwelijkheid vormt een integraal onderdeel van het bemiddelingsproces en speelt een cruciale rol bij het waarborgen van een effectieve en eerlijke geschillenoplossing. Zoals eerder besproken, is de vertrouwelijkheidsverplichting vastgelegd in artikel 1728 van het gerechtelijk wetboek. Deze bepaling bepaalt dat documenten die worden opgemaakt en mededelingen die worden gedaan tijdens en ten behoeve van het bemiddelingsproces als vertrouwelijk worden beschouwd. Als gevolg hiervan mag de informatie die tijdens een bemiddelingsproces wordt gedeeld niet worden aangevoerd in een gerechtelijke procedure.¹⁸⁹
147. De vertrouwelijkheidsverplichting in het bemiddelingsproces omvat twee belangrijke aspecten. Enerzijds is er de geheimhoudingsverplichting, en anderzijds de bewijsuitsluitingsregel.¹⁹⁰ Deze vertrouwelijkheid waarborgt een geheimhoudingsverplichting die geldt voor alle deelnemers, inclusief de partijen en de bemiddelaar. Dit betekent dat zij verplicht zijn om de informatie die tijdens het bemiddelingsproces wordt gedeeld, niet openbaar te maken,¹⁹¹ onderhevig aan sancties bij overtreding. ¹⁹² Voor de bemiddelaar geldt een striktere geheimhoudingsplicht, omdat hij een beroepsgeheim heeft waarvan de schending strafrechtelijke gevolgen kan hebben. Aan de andere kant houdt de geheimhoudingsplicht voor de partijen slechts een vorm van discretieplicht in.¹⁹³ Zoals eerder benadrukt, zijn de documenten die tijdens een bemiddelingsproces worden gegenereerd vertrouwelijk. Hieruit volgt de bewijsuitsluitingsregel, waarbij elk gebruik van deze documenten als bewijsmateriaal als ongeoorloofd wordt beschouwd. Zelfs na de afronding van de bemiddeling kunnen de partijen de informatie die tijdens het proces is gedeeld, niet tegen elkaar gebruiken in eventuele latere gerechtelijke procedures.¹⁹⁴
148. Met andere woorden is deze vertrouwelijkheidsregeling van essentieel belang voor het bevorderen van openheid en eerlijkheid tussen de partijen tijdens het bemiddelingsproces. Het stelt partijen in staat om vrijuit te communiceren en informatie te delen zonder angst voor repercussies in een latere gerechtelijke procedure. Hierdoor wordt een veilige omgeving gecreëerd waarin partijen kunnen samenwerken om tot een oplossing voor hun geschil te komen, zonder dat hun belangen worden geschaad door eventuele negatieve gevolgen van openbaarmaking van vertrouwelijke informatie.

¹⁸⁹ Art. 1728 Ger. W.

¹⁹⁰ A. VANDERHAEGHEN, "Bemiddeling en vertrouwelijkheid", *NJW* 2009, afl. 198, 194-206.

¹⁹¹ Zie *Infra* 18.

¹⁹² Art. 1728, §1, lid 2 Ger. W.

¹⁹³ S. Brouwers, "Vertrouwelijkheid: essentiële waarborg bij bemiddeling", *R.A.B.G.* 2009, afl. 4, 237-240.

¹⁹⁴ Zie *Infra* 191.

De vertrouwelijkheidsregeling draagt ook bij aan het behoud van het vertrouwen van partijen in het bemiddelingsproces als een effectieve en betrouwbare methode voor geschillenoplossing. Het biedt een extra laag van bescherming voor de privacy en gevoeligheid van informatie die tijdens de bemiddeling wordt gedeeld, waardoor partijen zich vrijer voelen om hun standpunten en belangen te bespreken zonder angst voor negatieve gevolgen.

149. Een legitieme vraag die naar voren komt, is of de invoering van een verplichte bemiddelingspoging het principe van vertrouwelijkheid kan ondermijnen. Het is namelijk mogelijk dat de vertrouwelijkheid in het gedrang komt door het verplicht stellen van bemiddeling. Een voorbeeld hiervan is de vereiste voor partijen om tijdens of na de bemiddeling verslag uit te brengen aan de rechter,¹⁹⁵ of dat de bemiddelaar na een mislukte bemiddelingspoging verslag moet uitbrengen aan de rechter. Dit kan ertoe leiden dat partijen terughoudend zijn om volledig en openhartig deel te nemen aan de bemiddeling, uit angst dat hun vertrouwelijke informatie later tegen hen kan worden gebruikt.¹⁹⁶ Deze zorg kan de bereidheid van partijen om vrijuit te onderhandelen tijdens bemiddeling beïnvloeden, wat de effectiviteit en de kans op een succesvolle uitkomst kan verminderen. Als partijen het gevoel hebben dat ze niet in staat zijn om vertrouwelijke informatie te delen zonder het risico te lopen dat dit later tegen hen wordt gebruikt, kan dit hun vermogen om constructief samen te werken en tot een oplossing te komen belemmeren.
150. Het wetsontwerp van 5 februari 2018 introduceerde een bepaling die het principe van vertrouwelijkheid kan ondermijnen. Hierbij kreeg de rechter de bevoegdheid om bij elke aanhangig making aan de partijen te vragen op welke wijze zij voorafgaand aan het geding hebben geprobeerd het geschil minnelijk op te lossen.¹⁹⁷ Dit kan mogelijk leiden tot het openbaren van informatie over vertrouwelijke onderhandelingen en communicatie tijdens bemiddelingsprocessen. Om de integriteit van het bemiddelingsproces en het vertrouwen van partijen in de vertrouwelijkheid van dergelijke processen te behouden, zou de wetgever kunnen overwegen om deze bepaling te herzien. Een mogelijke oplossing zou zijn om ervoor te zorgen dat de vraag naar minnelijke pogingen tot geschillenoplossing wordt gesteld op een manier die de vertrouwelijkheid van dergelijke pogingen beschermt. Dit kan onder meer door het invoeren van strikte regels en procedures om ervoor te zorgen dat informatie die wordt verstrekt in reactie op de vraag van de rechter vertrouwelijk blijft en niet kan worden gebruikt in het verdere verloop van het geschil, tenzij alle betrokken partijen hiermee instemmen.
151. Voorheen was er ook de mogelijkheid voor de rechter om in sancties te voorzien wanneer partijen weigerden te antwoorden op bovenstaande vraag. Echter maakt dit een inbreuk uit op het principe van vertrouwelijkheid. Om die reden werd er door de Hoge Raad voor Justitie een opmerking geformuleerd.¹⁹⁸ In het herziene wetsontwerp staat nu vermeld dat partijen altijd het recht hebben

¹⁹⁵ Art. 1733, §3 Ger. W.

¹⁹⁶ L. M. MORRIS, "Mandatory Custody Mediation: A Threat to Confidentiality", *Santa Clara Law Review* 1986, Vol. 26, 745-758.

¹⁹⁷ Art. 188 Wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en houdende wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, *Parl. St. Kamer* 2018, 2919/001, 242-243.

¹⁹⁸ Zie *Infra* 183.

om de inhoud van hun onderhandelingen geheim te houden voor de rechter. Hierdoor kan men betogen dat de informatie uit de bemiddelingsprocedure de integriteit van de bemiddeling niet aantast en daardoor niet onder het principe van vertrouwelijkheid valt.¹⁹⁹

§2: Conclusie

152. Om een akkoord te bereiken over een geschil in alle vrijheid en openheid, is het principe van vertrouwelijkheid van cruciaal belang. In mijn opinie moeten partijen en/of de bemiddelaar, met inachtneming van strikte regels, de rechter op de hoogte stellen van de uitkomst van de bemiddeling. Echter, details over het verloop van de procedure dienen vertrouwelijk te blijven.²⁰⁰ Zolang er geen wetgeving bestaat die bemiddelaars en/of partijen verplicht om specifieke details uit de bemiddelingsprocedure toe te lichten, wordt het principe van vertrouwelijkheid niet ondermijnd door een verplichte bemiddelingspoging.
153. Het behouden van vertrouwelijkheid tijdens het bemiddelingsproces is van groot belang om een veilige omgeving te creëren waarin partijen vrijuit kunnen spreken en onderhandelen. Door vertrouwelijkheid te waarborgen, worden de privacy en de belangen van de betrokken partijen beschermd, wat essentieel is voor een succesvolle bemiddeling.

Afdeling 3: Toegang tot de rechter

154. Een derde vraag die in deze afdeling gesteld kan worden is of de verplichte bemiddelingspoging een schending uitmaakt op het beginsel van toegang tot de rechter.

§1: Draagwijdte

155. In de Europese Bemiddelingsrichtlijn is geen expliciet verbod opgenomen met betrekking tot het verplicht stellen van bemiddeling voor of na aanvang van gerechtelijke procedures in nationale wetgeving. Echter, er wordt een belangrijke voorwaarde gesteld: de partijen mogen niet worden belemmerd in hun recht op toegang tot de rechter.²⁰¹ Dit fundamentele beginsel wordt gewaarborgd door artikel 6 EVRM²⁰² en artikel 47 van het Handvest van de Grondrechten van de EU.²⁰³
156. Artikel 6 EVRM bepaalt volgende: "Bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen of bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde vervolging heeft eenieder recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat bij de wet is ingesteld".²⁰⁴

¹⁹⁹ Zie *Infra* 191.

²⁰⁰ N. CHAPPE en M. DORIAT-DUBAN, "La résolution des conflits individuels du travail: conciliation versus médiation", *Revue d'économie politique* 2003, Vol. 113, No. 4, 549-568.

²⁰¹ Art. 5(2) Europese Bemiddelingsrichtlijn.

²⁰² Zie *Infra* 13.

²⁰³ Art. 47 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie van 7 december 2000, *Pb.L.* 2016, C202/389.

²⁰⁴ Zie *Infra* 13.

157. Artikel 47 van het Handvest van de Grondrechten van de EU bepaalt dat: "Eenieder wiens door het recht van de Unie gewaarborgde rechten en vrijheden zijn geschonden, heeft recht op een doeltreffende voorziening in rechte, met inachtneming van de in dit artikel gestelde voorwaarden. Eenieder heeft recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat vooraf bij wet is ingesteld. Eenieder heeft de mogelijkheid zich te laten adviseren, verdedigen en bijstaan. Rechtsbijstand wordt verleend aan diegenen die niet over toereikende financiële middelen beschikken, voor zover die bijstand noodzakelijk is om de daadwerkelijke toegang tot de rechter te waarborgen".²⁰⁵
158. Met andere woorden omvat recht op toegang tot de rechter het fundamentele recht van individuen om zich te beschermen tegen schendingen van hun rechten, om gerechtigheid te zoeken voor onrechtmatige daden, om de uitvoerende macht ter verantwoording te roepen en om zich te verdedigen in strafzaken. Dit recht omvat het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en op een onpartijdig gerecht. Dit recht is essentieel voor het waarborgen van de rechtsstaat en het handhaven van de rechtsorde. Het stelt individuen in staat om hun belangen te verdedigen en geschillen op te lossen op een eerlijke en rechtvaardige manier. Het biedt een essentiële bescherming tegen willekeurige acties van de overheid en anderen, en verzekert dat rechtsnormen worden nageleefd. De toegang tot de rechter vormt een hoeksteen van het rechtssysteem en draagt bij aan het bevorderen van de rule of law en de bescherming van individuele rechten en vrijheden. Het is een fundamenteel recht dat moet worden gewaarborgd en beschermd in alle democratische samenlevingen.²⁰⁶
159. Om te kunnen concluderen of er met een verplichte bemiddelingspoging een schending gemaakt wordt op het algemene rechtsbeginsel waarvan hierboven sprake, zal er een uiteenzetting volgen omtrent de rechtspraak van het EHRM en het Europees Hof van Justitie²⁰⁷ over de jaren heen.

§2: Rechtspraak EHRM

160. Het arrest *Deweere v. België* van het EHRM in 1980 markeerde een belangrijk moment waarop het Hof zijn steun uitsprak voor alternatieve vormen van geschillenoplossing. In deze zaak stemde Deweere in met een minnelijke schikking, waarbij de Belgische Staat betoogde dat hij daarmee afstand deed van zijn recht op toegang tot de rechter. Echter was het Hof van mening dat artikel 6 EVRM²⁰⁸ door de Belgische Staat werd geschonden. Deweere had namelijk onder ongeoorloofde druk toegestemd met de minnelijke schikking. Wanneer er geopteerd wordt voor een alternatieve vorm van geschillenoplossing waarvan de uitspraak niet meer vatbaar is voor een rechterlijke toetsing²⁰⁹, moet de keuze voor de alternatieve vorm berusten op vrijwilligheid. Het Hof stelde dat hoewel een buitengerechtelijke afhandeling van een geschil wordt toegestaan, dit het recht op toegang tot de rechter niet in de weg mag staan. Het Hof vindt namelijk dat dit principe in een democratische

²⁰⁵ Zie *Infra* 203.

²⁰⁶ Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten en Raad van Europa, "Handboek betreffende Europese wetgeving inzake de toegang tot het recht", 2016, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Handbook_access_justice_NLD (consultatie 1 februari 2024).

²⁰⁷ Hierna: HvJ.

²⁰⁸ Zie *Infra* 11.

²⁰⁹ Term die door het hof gebruikt werd is 'Effective judicial review'.

samenleving van zodanig groot belang is, dat een persoon het voordeel niet mag verliezen ten gevolge van het kiezen voor een buitengerechtelijke afhandeling.²¹⁰ Dit arrest legde de basis voor de erkenning van het recht op toegang tot de rechter als een fundamenteel beginsel dat moet worden gewaarborgd, zelfs wanneer partijen ervoor kiezen om hun geschil op een alternatieve manier op te lossen. Het onderstreepte het belang van vrijwilligheid en het waarborgen van de integriteit van het rechtssysteem in alle fasen van geschillenoplossing.

161. In het arrest *Gobec v. Slovenië* verduidelijkte het EHRM dat het recht op toegang tot de rechter niet absoluut is en onderhevig kan zijn aan beperkingen. Dit arrest betrof een echtscheidingszaak waarin partijen reeds een bemiddelingsakkoord hadden gesloten over het contactrecht voordat de rechtbank een uitspraak deed over de echtscheiding. De rechtbank weigerde het reeds overeengekomen bemiddelingsakkoord te herzien, omdat het nog open stond voor administratief beroep. Aangezien de partijen geen hoger beroep hadden ingesteld, oordeelde het Hof dat zij de kans hadden gehad op een rechterlijke toetsing, waardoor het recht op toegang tot de rechter niet werd geschonden. Het Hof benadrukte echter dat het recht op toegang tot de rechter niet zodanig mag worden beperkt dat de essentie ervan wordt aangetast. Beperkingen op dit recht moeten een legitiem doel nastreven en proportioneel zijn. Met andere woorden, de beperkingen moeten gerechtvaardigd zijn en in evenredige verhouding staan tot het nagestreefde doel.²¹¹ Dit arrest onderstreepte het belang van een evenwichtige benadering bij het beperken van het recht op toegang tot de rechter. Terwijl het Hof erkent dat beperkingen soms gerechtvaardigd zijn, benadrukte het ook dat deze beperkingen moeten worden toegepast met inachtneming van de essentie van het recht op toegang tot de rechter en de grondbeginselen van een eerlijk proces.
162. Het arrest *Vujica v. Kroatië* illustreert dat het EHRM waarde hecht aan nationale wetgeving die het verplicht stellen van een bemiddelingspoging mogelijk maakt.²¹² In deze zaak had de Kroatische rechtbank nagelaten om de partijen, betrokken in een familiale context, door te verwijzen naar een verplichte bemiddelingspoging. Een van de partijen betoogde dat dit in strijd was met de nationale wetgeving van Kroatië, en kreeg gelijk van het Hof. Het EHRM oordeelde dat er sprake was van een schending van artikel 8 EVRM²¹³, met betrekking tot het recht op respect voor privé- en familielevens. Hierbij werd vastgesteld dat het niet doorverwijzen naar verplichte bemiddeling in strijd was met de nationale wetgeving van Kroatië, wat resulteerde in de schending van artikel 8 van het EVRM. Opmerkelijk is dat het Hof geen schending van het recht op toegang tot de rechter vaststelde, aangezien de nationale wetgeving voorzag in een verplichte bemiddelingspoging. Dit illustreert de bereidheid van het EHRM om nationale wetgeving te erkennen en te respecteren die gericht is op het bevorderen van alternatieve geschillenoplossing, zoals bemiddeling, in overeenstemming met de rechten en belangen van individuen.²¹⁴

²¹⁰ EHRM 27 februari 1980, nr. 6903/75, Deweer/België.

²¹¹ EHRM 3 oktober 2013, nr. 7233/04, Gobec/Slovenië.

²¹² W. HENSEN, "Justitie en bemiddeling: een bevraging omtrent de mogelijkheden en knelpunten van gerechtelijke bemiddeling", in E. LANCKSWERDT (eds.), *Gerechtelijke bemiddeling*, Brugge, Die Keure, 2016, 217 p.

²¹³ Art. 8 EVRM.

²¹⁴ EHRM 8 oktober 2015, nr. 56163/12, Vujica/Kroatië.

§3: Rechtspraak HvJ

163. Ook het Hof van Justitie heeft zich gebogen over de vraag of een verplichte bemiddelingspoging een schending inhoudt van artikel 6 EVRM²¹⁵ en artikel 47 van het Handvest van de Grondrechten van de EU.²¹⁶
164. In de zaak *Ciro Di Donna v. Società imballaggi metallici Salerno srl* (SIMSA) staat het EHRM voor de uitdaging om te beoordelen of de invoering van een verplichte bemiddelingspoging door de Italiaanse wetgever in overeenstemming is met de geldende rechtsprincipes.²¹⁷ Deze zaak draait om besluit 28/2010, waarbij de Italiaanse wetgever heeft bepaald dat voor bepaalde soorten geschillen een verplichte bemiddelingspoging vereist is als een voorwaarde voor het indienen van een gerechtelijke vordering.²¹⁸
165. Tussen partijen rees er een geschil omtrent de aansprakelijkheid. SIMSA meende dat er eerst een doorverwijzing naar de bemiddelaar diende te gebeuren. Dit leidde ertoe dat de Italiaanse rechter een prejudiciële vraag stelde aan het Hof van Justitie, luidend als volgt: "Is de regeling in wetsbesluit 28/2010 wel verenigbaar met artikel 6 EVRM, artikel 47 van het Handvest voor de grondrechten van de Europese Unie en het Unierecht in het algemeen?".²¹⁹ Echter, voordat het Hof van Justitie de kans kreeg om te antwoorden op deze vraag, verklaarde het Italiaanse Grondwettelijk Hof het wetsbesluit reeds ongrondwettelijk. Hierdoor besloot het Hof van Justitie dat het niet langer uitspraak kon doen over de gestelde vraag.
166. In 2010 stelde een Italiaanse vrederechter een prejudiciële vraag aan het Hof van Justitie in de zaak *Rosalba Alassini v. Telecom*, waarbij werd gevraagd of het Unierecht zich verzet tegen een nationale regeling die voor bepaalde rechtszaken als voorwaarde voor ontvankelijkheid vereist dat vooraf een poging tot buitengerechtelijke beslechting van het geschil moet worden ondernomen.²²⁰
167. Deze zaak draaide om een geschil over de wanprestatie van Telecom bij een overeenkomst voor telecomdiensten, waarbij Alassini een schadevergoeding eiste. Telecom verweerde zich echter tegen deze vordering²²¹ en beriep zich op artikel 3 en 13 van een Italiaans besluit dat de regeling vaststelt voor de beslechting van geschillen door een toezichthoudende instantie, bevoegd voor geschillen op het gebied van telecommunicatie tussen eindgebruikers en dienstverleners.²²²
168. Artikel 3 van de Regeling Geschillenbeslechting luidt als volgt: "(...) *beroep bij de rechter niet ontvankelijk is zolang niet eerst een verplichte poging tot bemiddeling is ondernomen bij het*

²¹⁵ Zie *Infra* 11.

²¹⁶ Zie *Infra* 203.

²¹⁷ HvJ 27 juni 2013, nr. C-492/11, ECLI:EU:C:2013:428, *Ciro Di Donna/Società imballaggi metallici Salerno srl* (SIMSA).

²¹⁸ Il decreto legislativo del 4 marzo 2010, n. 28, recante attuazione dell'articolo 60 della legge 18 giugno 2009, n. 69, in materia di mediazione finalizzata alla conciliazione delle controversie civili e commerciali.

²¹⁹ *Ibid.*

²²⁰ Zie *Infra* 171.

²²¹ *Ibid.*

²²² Hierna: de regeling geschillenbeslechting.

*Co.re.com*²²³, dan wel bij de instanties voor buitengerechtelijke geschillenbeslechting als bedoeld in artikel 13". Hierin wordt dus bepaald dat voor dit soort geschillen eerst een poging tot buitengerechtelijke afhandeling moet worden ondernomen alvorens een beroep mogelijk zal zijn. Indien deze poging niet ondernomen wordt dan is het beroep niet-ontvankelijk.

169. De regeling geschillenbeslechting werd door het Hof getoetst aan een aantal algemene rechtsbeginselen. Er werd getoetst aan de beginselen van doeltreffendheid, gelijkwaardigheid en effectieve rechtsbescherming.²²⁴
170. Allereerst besluit het Hof van Justitie dat de regeling conform het gelijkwaardigheidsbeginsel is. De procedureregels ter verwerkelijking van op EU-recht gebaseerde vorderingen zijn niet ongunstiger dan de regels voor op nationaal recht gebaseerde vorderingen.²²⁵
171. Daarnaast beslist het Hof ook dat de regeling conform het doeltreffendheidsbeginsel is. Het besluit maakt de uitoefening van hun recht namelijk niet onmogelijk of uiterst moeilijk in de praktijk. Dit kan volgens het Hof afgeleid worden aan de hand van 4 redenen²²⁶:
- De uitkomst van de bemiddelingsprocedure is niet bindend ten aanzien van de betrokken partijen. Hierdoor doet deze geen afbreuk aan hun recht op beroep bij een rechter.
 - De bemiddelingsprocedure leidt onder normale voorwaarden niet tot een wezenlijke vertraging voor een beroep op de rechter. De regeling stelt de termijn voor beëindiging van de bemiddelingsprocedure vast op dertig dagen na de inleiding ervan.
 - De verjaringstermijn wordt gedurende de bemiddelingsprocedure geschorst.
 - De bemiddelingsprocedure voor het Co.re.com brengt geen kosten mee.
172. Tot slot toetst het Hof aan het beginsel van effectieve rechtsbescherming. Doordat de voorwaarde van een verplichte bemiddelingspoging een extra tussenstap is vooraleer men toegang heeft tot de rechter, zou dit een schending kunnen uitmaken op het beginsel van effectieve rechtsbescherming.²²⁷ Om te beoordelen of dit werkelijk ook zo is, heeft het Hof zich gebaseerd op de conclusie van advocaat-generaal Kokott. Kokott stelde dat er in casu sprake is van een schending op het beginsel van effectieve rechtsbescherming. De verplichte bemiddelingspoging is weliswaar een extra hindernis vooraleer men naar de rechter kan stappen. Echter kan het grondrecht op toegang tot de rechter aan beperkingen worden onderworpen, het heeft geen algemene gelding. Om de rechtszekerheid te garanderen moet er aan een aantal ontvankelijkheidsvoorwaarden worden voldaan. De beperkingen mogen doorgevoerd worden wanneer ze enerzijds een gerechtvaardigd algemeen belang dienen en anderzijds geen onevenredige ingreep vormen waardoor de rechten in hun kern worden aangetast.²²⁸

²²³ Dit is een bevoegd regionaal comité voor de telecommunicatiesector.

²²⁴ R. JAGTENBERG, "Het Alassini arrest en verplichte bemiddeling", *TMD* 2010, afl. 2, 35-43.

²²⁵ *Ibid.*

²²⁶ *Ibid.*

²²⁷ *Ibid.*

²²⁸ J. KOKOTT, "Conclusie van Advocaat-Generaal 19 november 2009", ECLI:EU:C:2009:720, Rosalba Alassini/Telecom Italia SpA.

173. Italië moest dus eerst aantonen dat ze met de regeling een algemeen belang diende. De Italiaanse regering stelde dat door de invoering van de verplichte bemiddelingspoging een snellere en goedkopere rechtspleging tot stand kwam. Maar ook de rechtbanken halen hier volgens hen profijt uit, daar zij minder belast zullen worden. Tot slot haalt zij aan dat een buitengerechtelijke afhandeling van een geschil leidt tot meer vrede tussen partijen dan een gerechtelijke afhandeling.²²⁹
174. Vervolgens moest Italië aantonen dat de beperking op het algemene rechtsbeginsel van toegang tot de rechter evenredig is met het doel dat zij nastreeft. Wanneer dus blijkt dat een facultatieve bemiddelingspoging, hetgeen een minder ingrijpend middel is, even passend is, dan zal de verplichte bemiddelingspoging een onevenredige beperking uitmaken.²³⁰
175. Het Hof volgt Italië hierin. Volgens het Hof is een facultatieve bemiddelingsprocedure niet even efficiënt om genoemde doelen te behalen als het invoeren van een verplichte bemiddelingsprocedure. Ook blijkt er geen sprake te zijn van een kennelijke onevenredigheid tussen de doelstellingen en eventuele ongemakken die uit de verplichte bemiddelingsprocedure kunnen voortvloeien.²³¹ Hieruit kan dus afgeleid worden dat een bemiddelingspoging die aan voorgaande voorwaarden voldoet, geen afbreuk doet aan het principe van recht op toegang tot de rechter.
176. In de zaak *Menini en Rampelli v. Banco Popolare Società Cooperativa* kreeg het Hof nogmaals de kans een antwoord te bieden op het vraagstuk van de verplichte bemiddelingspoging. De zaak ging om een geschil over een betalingsbevel dat de Italiaanse bank had verkregen ten aanzien van Menini en Rampelli. Echter tekenden Menini en Rampelli hiertegen verzet aan. Daardoor werd er door de verwijzende rechter opgemerkt dat dergelijke verzet procedures volgens het Italiaanse wetsbesluit 28/2010 slechts ontvankelijk zijn wanneer partijen eerst een bemiddelingsprocedure doorlopen. Daarnaast stelde de rechter vast dat het geding valt binnen de werkingssfeer van het consumentenwetboek en dat Menini en Rampelli dus als consumenten beschouwd konden worden. Hij stelt zich dan ook de vraag of het wetsbesluit 28/2010 wel verenigbaar is met richtlijn 2013/11 van de Europese Unie²³². Meer bepaald wenst hij te vernemen of de Europese richtlijn 2013/11 zich verzet tegen een nationale wettelijke regeling die²³³:
- Voorziet in de verplichting om een bemiddelingsprocedure in te leiden, als voorwaarde voor de ontvankelijkheid van een vordering in rechte (punt 1),
 - Verlangt dat de consument wordt bijgestaan door een advocaat gedurende de bemiddeling, en (punt 2),
 - Bepaalt dat een consument zich slechts aan de vooraangaande bemiddeling kan onttrekken indien hij daarvoor een geldige reden heeft die hij ook kan aantonen (punt 3).

²²⁹ Zie *Infra* 171.

²³⁰ *Ibid.*

²³¹ *Ibid.*

²³² Ook 'Richtlijn ADR consumenten' genoemd.

²³³ HvJ 14 juni 2017, nr. C-75/16, ECLI:EU:C:2017:457, *Menini en Rampelli/Banco Popolare Società Cooperativa*.

177. Volgens het Hof is het Europese recht verenigbaar met punt 1 waardoor de nationale wetgever een bemiddelingsprocedure mag opleggen als ontvankelijkheidsvoorwaarde. Echter mag deze verplichting het recht op toegang tot de rechter van de partijen niet beletten. In geval van punt 2 en punt 3 beslist de rechter anders. Hij is van mening dat de Europese richtlijn 2013/11 onverenigbaar is met de nationale regelgeving die een consument verplicht beroep te doen op een advocaat. Alsook dat deze richtlijn onverenigbaar is met de nationale regeling die bepaalt dat een terugtrekking uit de bemiddelingsprocedure slechts mogelijk is indien de consument kan aantonen dat daarvoor een geldige reden bestaat.²³⁴

§4: Conclusie

178. Uit de voorgaande rechtspraak kan worden geconcludeerd dat onder specifieke voorwaarden het opleggen van een verplichte bemiddelingspoging verenigbaar is met het recht op toegang tot de rechter. Het EHRM heeft aangegeven dat het mogelijk is om een verplichte bemiddelingspoging op te leggen, op voorwaarde dat er nog steeds een effectieve rechterlijke toetsing mogelijk blijft.
179. Het HvJ heeft eveneens enkele voorwaarden gesteld voor de toelaatbaarheid van een verplichte bemiddelingspoging. In het arrest *Rosalba Alassini v. Telecom* werd bijvoorbeeld benadrukt dat partijen niet gedwongen mogen worden om tot een overeenkomst te komen. Verder mag de verplichte bemiddelingspoging geen significante vertraging of onredelijke kosten met zich meebrengen, en dient de verjaringstermijn te worden geschorst gedurende de bemiddelingsprocedure.
180. Het arrest *Menini en Rampelli v. Banco Popolare Società Cooperativa* bevestigt dat een verplichte bemiddelingspoging kan worden ingesteld, maar benadrukt ook dat hieraan beperkingen zijn verbonden. Deze rechtspraak biedt dus duidelijke richtlijnen voor de implementatie van verplichte bemiddelingspogingen, waarbij zowel de bescherming van het recht op toegang tot de rechter als de bevordering van alternatieve geschillenoplossing worden gewaarborgd.

²³⁴ *Ibid.*

Hoofdstuk 5: Rechtsvergelijking Italië

Afdeling 1: Inleiding

181. Om te evalueren of de invoering van verplichte bemiddelingspogingen in België een zinvolle stap zou zijn, is het van belang om de wetgeving van Italië te bestuderen. Italië heeft namelijk al geruime tijd dwangmaatregelen toegepast om het gebruik van ADR te stimuleren. Dit hoofdstuk richt zich op een analyse van de verschillende methoden waarop verplichte bemiddelingspogingen kunnen worden geïntroduceerd aan de hand van bestaande regelgevingen in Italië.
182. Voorafgaand aan de gedetailleerde analyse van de verschillende aspecten van de verplichte bemiddelingsregeling in Italië, wordt eerst kort de totstandkoming ervan besproken. Daarna volgt een grondige evaluatie van de mogelijke invullingen van de verplichte bemiddelingspoging zoals die in de Italiaanse wetgeving worden toegepast. Hierbij wordt gekeken naar de doelstellingen die de Italiaanse wetgever beoogt, de diverse vormen van verplichte bemiddelingspogingen, de soorten geschillen waarvoor de verplichting geldt, de waarborgen die zijn ingebouwd om eventuele machtsonevenwichten aan te pakken, de mate van deelname, de sancties voor niet-naleving van de verplichting, de gestelde termijnen, de kosten, de rol van zowel advocaten als bemiddelaars, de tijdelijke of permanente aard van de regelgeving, en de effecten ervan op verjaringstermijnen. Ten slotte wordt onderzocht welke resultaten de respectieve regelingen in Italië hebben opgeleverd.

Afdeling 2: Totstandkoming

183. Het Italiaanse parlement heeft door de jaren heen verschillende initiatieven genomen op het gebied van bemiddeling. De eerste officiële teksten die betrekking hadden op bemiddeling verschenen al in 1931, zij het met een beperkt toepassingsgebied dat voornamelijk gericht was op kwesties met betrekking tot de openbare veiligheid. In 1940 werd bemiddeling opgenomen in het Burgerlijk Wetboek, waarbij werd bepaald dat bemiddeling uitsluitend werd uitgevoerd door rechters binnen de rechtbanken zelf door middel van een voorafgaande zitting.²³⁵ In de jaren '60 begon Italië ook bemiddeling toe te passen bij arbeidsconflicten.²³⁶
184. In 1991 creëerde het parlement een nieuw gerechtelijk ambt, de vrederechter (Giudice di Pace). Hun oorspronkelijke taak was beperkt tot kleine vorderingen, maar later kregen ze ook de bevoegdheid om te bemiddelen in civiele geschillen op verzoek van één van de partijen, ongeacht het betwiste bedrag.²³⁷ In 1993 werd de eerste moderne wet op bemiddeling aangenomen²³⁸, waarbij de kamers van koophandel de bevoegdheid kregen om bemiddelingscommissies op te

²³⁵ G. MATTEUCI, "Mediation and judiciary in Italy 2019", *REDP* 2020, Vol. 21, No. 1, p. 106-135.

²³⁶ G. DE PALO en L. KELLER, "Mediation in Italy: Alternative Dispute Resolution for all", in K. J. HOPT en F. STEFFEK (eds.), *Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective*, Oxford, Oxford academy, 2012, 1328 p.

²³⁷ G. DE PALO, P. BERNADINI en L. COMINELLI, "Mediation in Italy: the legislative debate and the future", *ADR Bulletin* 2003, Vol. 6, No. 3, p. 51-53.

²³⁸ Legge 29 dicembre 1993, n. 580, Riordinamento delle camere di commercio, industria, artigianato e agricoltura, GU 11 januari 1994.

richten.²³⁹ Sindsdien zijn er in heel Italië tal van bemiddelingsinstanties opgericht en zijn aanzienlijke financiële en personele middelen geïnvesteerd om van bemiddeling een veelvoorkomende praktijk te maken.²⁴⁰

185. Ondanks deze inspanningen zijn de Kamers van Koophandel er niet in geslaagd om bemiddeling effectief te bevorderen. Daarnaast heeft de culturele houding van Italianen, en met name van Italiaanse advocaten, die het als een teken van zwakte beschouwen om tot een schikking te komen bij een geschil, deze eerste poging om bemiddeling te verspreiden vrijwel volledig ineffectief gemaakt. In 1998 werd de taak van het aanbieden van bemiddelingsdiensten voor bepaalde soorten geschillen opnieuw toegewezen aan de Kamers van Koophandel door twee wetten. Ook deze wetgevende hervormingen hebben echter niet het verwachte aantal bemiddelingen opgeleverd.²⁴¹
186. In de loop der tijd verslechterde de situatie van de Italiaanse rechtbanken, die nooit bekend stonden om hun efficiëntie bij het beheren van dossiers, nog verder. Hierdoor besloot een kleine groep invloedrijke geleerden en politici om zich te mengen in het debat over ADR. In een poging om een oplossing te vinden voor deze ernstige nationale situatie, fungeerde deze groep als katalysator voor enige vooruitgang. In 2003 kwam er een keerpunt: decreet nr. 5 van 2003²⁴², dat op 1 januari 2004 van kracht werd, stelde een regeling in voor een evaluatieve bemiddelingsprocedure in bedrijfsgeschillen. Wanneer deze procedure wordt voorzien in een contract of in de statuten, is dit type bemiddeling verplicht. Dit wil zeggen dat bedrijven en aandeelhouders geen procedure kunnen starten bij de rechtbank voordat ze hebben geprobeerd het geschil op te lossen met behulp van een bemiddelaar.²⁴³
187. Hoewel bemiddeling dus al geruime tijd bekend is in Italië, heeft het pas de laatste 15 jaar aandacht gekregen als middel voor geschillenoplossing.²⁴⁴ De laatste jaren is er namelijk veel veranderd, vooral als gevolg van doortastende wetgevingsinitiatieven, die bemiddeling op veel gebieden verplicht hebben gesteld en regels van grote juridische betekenis en grote sociale impact hebben geïntroduceerd.²⁴⁵
188. Als respons op de Europese Bemiddelingsrichtlijn van 2008 heeft Italië de Wet van 19 juni 2009 aangenomen. Deze wet erkent bemiddeling als een alternatieve optie voor het oplossen van burgerlijke en handelsgeschillen en verleent de Italiaanse regering de bevoegdheid om een decreet over bemiddeling uit te vaardigen. In 2010 heeft de regering op basis hiervan een wetsbesluit²⁴⁶

²³⁹ Zie *Infra* 236.

²⁴⁰ G. DE PALO en V. ALVISI, "Mediation in Italy: toward a professional practice", *ADR Bulletin* 2009, Vol. 11, No. 2, p. 37-40.

²⁴¹ *Ibid.*

²⁴² Il decreto Legislativo del 17 gennaio 2003, n. 5, Definizione dei procedimenti in materia di diritto societario e di intermediazione finanziaria, nonché in materia bancaria e creditizia, in attuazione dell'articolo 12 della legge 3 ottobre 2001, n. 366.

²⁴³ Zie *Infra* 241.

²⁴⁴ A. BRUNI, "Mediation in Italy", https://concilia.it/wordpress/wp-content/uploads/2022/03/book_aia-1.pdf (consultatie 15 maart 2024).

²⁴⁵ G. DE CONTE, "The Italian Way of Mediation", *Arbitration Law Review* 2014, Vol. 6, No. 9, p. 180-203.

²⁴⁶ Zie *Infra* 218.

uitgevaardigd dat de bepalingen van de Bemiddelingsrichtlijn implementeert.²⁴⁷ Echter gaat Italië met dit besluit veel verder dan de richtlijnen van de Europese Bemiddelingsrichtlijn.²⁴⁸ Italië voerde namelijk een verplichte bemiddelingspoging in voor burgerlijke, familiale en handelszaken.²⁴⁹ Daarnaast werd aan de rechter de bevoegdheid gegeven om in elk stadium van het geding de partijen te gelasten een bemiddeling te starten.²⁵⁰ De maatregel trad op 21 maart 2011 in werking. Doch zorgde de implementatie van deze baanbrekende wet voor een omwenteling in het Italiaanse juridische landschap. Niet alle belanghebbenden waren even enthousiast over de ingrijpende veranderingen die deze wet met zich meebracht. De Italiaanse Orde van Advocaten vreesde dat de verplichte bemiddelingspoging zou leiden tot een daling van hun inkomsten. Om die reden voerden ze een tweevoudige strijd tegen deze wet. Enerzijds gingen de advocaten een week lang in staking. Anderzijds brachten ze de geldigheid van de wet voor de rechtbank ter discussie. De Orde van de advocaten betoogde dat de verplichte bemiddelingspoging in strijd was met artikel 24 van de Italiaanse Grondwet²⁵¹, dat het recht op verdediging van de Italiaanse burgers waarborgt.²⁵² De vraag of de verplichte aard van bemiddeling het recht op toegang tot de rechter, zoals gegarandeerd door de Italiaanse grondwet, zou kunnen ondermijnen, werd dus voorgelegd aan het Grondwettelijk Hof.²⁵³

189. In 2012²⁵⁴ heeft het Grondwettelijk Hof geoordeeld dat het bovengenoemde decreet niet als strijdig werd beschouwd met artikel 24 van de Italiaanse Grondwet, dat het principe voor vrijheid om een rechtszaak aan te spannen vervat. De vereisten zoals uiteengezet in de uitspraken van het Grondwettelijk Hof zijn:

- a) Dat de voorwaarde voor de uitoefening van het recht om te procederen niet dusdanig moet zijn dat deze het verkrijgen van toegang tot de rechter te moeilijk maakt.
- b) Dat deze bedoeld is om de werking van het gerechtelijk systeem te verbeteren.

Volgens het Hof worden deze vereisten nageleefd door de wet van 2010, die de sanctie voor het niet volgen van de bemiddelingsprocedure beperkt tot een eenvoudige tijdelijke opschorting van de procedure, die wordt hervat na het mislukken van de bemiddeling of na het verstrijken van de uiterste termijn voor het starten van de bemiddelingsprocedure.²⁵⁵

190. Het decreet werd in strijd bevonden met de Italiaanse Grondwet omdat het niet in overeenstemming was met de bevoegdheden die aan de regering waren toegekend door het parlement.²⁵⁶ De ongrondwettigheid van het decreet kwam dus voort uit het feit dat het parlement de regering niet

²⁴⁷ Zie *Infra* 243.

²⁴⁸ Zie *Infra* 236.

²⁴⁹ Zie *Infra* 40.

²⁵⁰ Art. 5.2 Decreto Legislativo 2010/28.

²⁵¹ Art. 24 La Costituzione.

²⁵² R. MOREK, "Mandatory mediation in Italy reloaded", Kluwer mediation blog, 2013, <https://mediationblog.kluwerarbitration.com/2013/10/09/mandatory-mediation-in-italy-reloaded/> (consultatie 16 maart 2024).

²⁵³ B. SASSANI, "La composition non juridictionnelle des différends dans le droit italien: médiation et négociation assistée", in A. LEBORGNE, *La médiation civile: alternative ou étape du procès?*, Aix en Provence, Presses universitaires d'Aix-Marseille, 2018, 294 p.

²⁵⁴ GwH Italië 12 december 2012, nr. 272/2012, <https://www.cortecostituzionale.it/actionPronuncia.do> (consultatie 19 maart 2024).

²⁵⁵ Zie *Infra* 253.

²⁵⁶ Zie *Infra* 254.

expliciet had gemachtigd om een verplichte bemiddelingspoging in te voeren. Volgens de Italiaanse constitutionele principes kan de regering alleen wetgeving uitvaardigen binnen de grenzen die zijn aangegeven door het parlement. Door een verplichte bemiddelingspoging in te voeren, overschreed de regering de bevoegdheden die het parlement haar had toegekend.²⁵⁷

191. Doch werd de verplichte bemiddelingspoging opnieuw ingevoerd met artikel 84 van wetgevend decreet nr. 69 van 21 juni 2013.²⁵⁸ Het decreet werd door het Parlement omgezet in definitieve wetgeving met wet nr. 98 van 9 augustus 2013.²⁵⁹ Wetsbesluit nr. 132 van 12 september 2014 heeft vervolgens verdere wijzigingen aangebracht in de wetgeving met betrekking tot bemiddeling in burgerlijke en handelszaken. Dit wetsbesluit werd door wet nr. 162 van 10 november 2014²⁶⁰ omgezet in definitieve wetgeving na goedkeuring door het parlement.²⁶¹

Afdeling 3: Doelstelling

192. De Italiaanse wetgever streeft naar het oplossen van de immense gerechtelijke achterstand waarmee Italië te kampen heeft door het invoeren van een verplichte bemiddelingspoging. Op een bepaald moment bereikte deze achterstand een alarmerende omvang van 5,4 miljoen zaken.²⁶² Volgens een studie van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling uit 2013, liep de gemiddelde duur van een civiel geschil voor de rechtbank, inclusief beroep, in Italië op tot bijna acht jaar.²⁶³ Deze bevindingen suggereren ernstige tekortkomingen in het Italiaanse gerechtelijke systeem, waarbij het recht op toegang tot de rechter ernstig werd uitgehold. De hervorming van de civiele rechtspraak was dan ook van cruciaal belang in Italië. Het voornaamste doel van de Italiaanse wetgever was om de gerechtelijke achterstand jaarlijks met 1 miljoen zaken te verminderen.²⁶⁴
193. Daarnaast wou de Italiaanse wetgever een instrument bieden om geschillen op een snelle en efficiënte manier op te lossen tegen lage kosten.²⁶⁵

²⁵⁷ C. MASSIDDA, "Verplichte mediation in Italië" in G. FRERKS, M. BREUKELAAR, T. JONGBLOED en M. UITSLAG (eds.), *Mediation tussen dwang en vrijwilligheid*, Antwerpen, Maklu, 2014, 132 p.

²⁵⁸ Zie *Infra* 243.

²⁵⁹ Legge 9 agosto 2013, n. 98, Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 21 giugno 2013, n. 69, recante disposizioni urgenti per il rilancio dell'economia, *GU* 20 agosto 2013.

²⁶⁰ Legge 10 november 2014, n. 162, Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 12 settembre 2014, n. 132, recante misure urgenti di degiurisdizionalizzazione ed altri interventi per la definizione dell'arretrato in materia di processo civile, *GU* 10 november 2014.

²⁶¹ EUROPEAN JUSTICE, "Bemiddeling in EU-landen", https://e-justice.europa.eu/64/NL/mediation_in_eu_countries?ITALY&member=1 (consultatie 19 maart 2024).

²⁶² Zie *Infra* 236.

²⁶³ OECD, "What makes civil justice effective?", <https://www.oecd.org/competition/judicialperformance.htm/#:~:text=Good%20quality%20regulation%2C%20timely%20and,important%20instruments%20for%20reducing%20litigation> (consultatie 19 maart 2024).

²⁶⁴ Zie *Infra* 236.

²⁶⁵ ORDINE DEGLI AVVOCATI DI MILANO, "Mediazione civile e commerciale", <https://www.ordineavvocatimilano.it/it/mediazione-civile-e-commerciale/p534#:~:text=L'obiettivo%20principale%20di%20questo,brevi%20e%20con%20costi%20contenuti> (consultatie 19 maart 2024).

Afdeling 4: Vormen

194. Italië hanteert twee vormen van verplichte bemiddelingspogingen, welke overeenkomen met de vormen die eerder zijn besproken onder hoofdstuk 3, afdeling 3. Enerzijds is er de automatische verwijzing omwille van de aard van het geschil, aldus het invoeren van een algemene regeling. Anderzijds is er de verplichte verwijzing door de rechter.

§1: Invoeren algemene regeling

195. Het Italiaanse wetsbesluit 28/2010²⁶⁶ verplicht partijen om eerst een bemiddelingsprocedure te starten voordat ze naar de rechter stappen voor bepaalde geschillen. Doen de partijen dit niet dan wordt het verzoek afgewezen wegens "improcedibilità". Dit wil zeggen afgewezen vanwege het ontbreken van een essentieel element voor de rechter om het geschil te beslissen of zelfs voor de procedure om door te gaan.²⁶⁷ Onder de Italiaanse wetgeving behouden partijen sinds 2013 echter de mogelijkheid om zich terug te trekken, een zogenaamd opt-out systeem.²⁶⁸ Volgens de herziene regelgeving moeten partijen deelnemen aan de eerste bijeenkomst met de bemiddelaar, maar ze kunnen besluiten om de bemiddeling direct te beëindigen tijdens deze eerste ontmoeting.²⁶⁹ In artikel 5.4 van het wetsbesluit kan men lezen dat de voorwaarden voor het starten van een gerechtelijke procedure worden geacht te zijn vervuld wanneer de eerste vergadering met de bemiddelaar eindigt zonder een bemiddelingsakkoord.²⁷⁰

§2: Verwijzing door de rechter

196. De Italiaanse rechter heeft de bevoegdheid, naast de doorverwijzing van bepaalde types van geschillen, om bepaalde zaken waarvan hij of zij meent dat ze geschikt zijn voor bemiddeling, door te verwijzen naar een bemiddelingspoging.²⁷¹

Afdeling 5: Types geschillen

197. Zoals eerder aangegeven, is de verplichte bemiddelingspoging in het Belgische deel beperkt tot burgerlijke, familiale en handelsgeschillen. Onder het Italiaanse recht is de verplichte bemiddelingspoging van toepassing op geschillen met betrekking tot mede-eigendom, landrechten, verdeling van onroerend goed, erfopvolging, huurcontracten, leningen, verhuurbedrijven, medische en sanitaire wanpraktijken, laster via de pers of andere vormen van reclame, verzekeringen, en bancaire en financiële contracten.²⁷² De lijst van geschillen werd ingekort door de wetswijziging van 2013, waarbij onder andere geschillen met betrekking tot auto-ongevallen werden geschrapt.²⁷³

²⁶⁶ Zie *Infra* 218.

²⁶⁷ Zie *Infra* 253.

²⁶⁸ Decreto-Legge 21 giugno 2013, n. 69, Disposizioni urgenti per il rilancio dell'economia, *GU* 20 agosto 2013.

²⁶⁹ Zie *Infra* 251.

²⁷⁰ Art. 5.4 Decreto Legislativo 2010/28.

²⁷¹ Zie *Infra* 251.

²⁷² Zie *Infra* 40.

²⁷³ Zie *Infra* 251.

198. De keuze van de Italiaanse wetgever om een uitgebreide lijst van geschillen op te nemen had tot doel de gerechtelijke achterstand te verminderen, waarbij de vraag of bepaalde conflicten geschikt zijn voor bemiddeling minder prominent was. De wetgeving voorziet ook in enkele uitzonderingen, zoals de niet-verplichte doorverwijzing naar een bemiddelingspoging in het geval van een burgerlijke partijstelling in een strafproces.²⁷⁴
199. In bepaalde procedures moet de verplichte bemiddelingspoging echter niet doorlopen worden. Dit betreft onder andere verzoekschriftprocedures, in procedures voor de goedkeuring van een vergunning of uitzetting, in procedures voor de raadkamer, in civiele vorderingen in het strafproces...²⁷⁵

Afdeling 6: Rol van de advocaat en bemiddelaar

§1: Rol van de advocaat

200. Zoals ook in België het geval is, rust er op de Italiaanse advocaat een informatieverplichting. De advocaat moet de cliënt informeren over de mogelijkheid om gebruik te maken van de bemiddelingsprocedure alsook over de gevallen waarin het ondernemen van de bemiddelingsprocedure een voorwaarde is voor het instellen van de gerechtelijke vordering. De informatie moet duidelijk en schriftelijk worden verstrekt. Bij schending van de informatieverplichtingen is de overeenkomst tussen de advocaat en de cliënt nietig.²⁷⁶
201. Echter neemt Italië sinds 2013 een extra stap om advocaten te betrekken bij bemiddeling. Het is namelijk verplicht dat partijen tijdens het bemiddelingsproces worden bijgestaan door een advocaat. Deze toevoeging werd krachtig bepleit door leden van de Italiaanse orde van advocaten. Advocaten krijgen ook de voorkeur als bemiddelaars onder de nieuwe wet. Ze hebben het recht om als bemiddelaar op te treden, maar moeten wel een opleiding volgen en een examen afleggen.²⁷⁷ Er wordt dus niet enkel een collaboratieve inzet van de partijen bij het geschil verwacht, maar ook hun advocaten moeten alles in het werk stellen om tot een consensusoplossing te komen.²⁷⁸
202. Hierbij dient wel enige bemerking gemaakt te worden. Het HvJ heeft in het *Menini en Rampelli v. Banco Popolare Società Cooperativa* beslist dat consumenten tijdens de bemiddelingsprocedure niet verplicht kunnen worden hun te laten bijstaan door een advocaat.²⁷⁹ Daarnaast werd in de Europese Bemiddelingsrichtlijn opgenomen dat partijen de bemiddelingsprocedure naar eigen goeddunken moeten kunnen organiseren. Hieruit kan impliciet afgeleid worden dat partijen de vrije keuze hebben om al dan niet beroep te doen op een advocaat.²⁸⁰ Is bovenstaande maatregel, die de advocaten nog extra in het bemiddelingsproces betreft, dan wel verenigbaar met het Unierecht?

²⁷⁴ Zie *Infra* 270.

²⁷⁵ Art. 5.6 Decreto Legislativo 2010/28.

²⁷⁶ Art. 4.3 Decreto Legislativo 2010/28.

²⁷⁷ Zie *Infra* 252.

²⁷⁸ Zie *Infra* 253.

²⁷⁹ Zie Hoofdstuk 4.

²⁸⁰ Overweging 13 Bemiddelingsrichtlijn.

§2: Rol van de bemiddelaar

203. De bemiddelaar wordt belast met een breed scala aan bevoegdheden. Zo heeft hij de rol om de partijen te helpen bij het identificeren van de verschillende onderwerpen van het conflict, evenals hun respectievelijke behoeften en belangen. Hij ontwikkelt daarom opties, die aan de partijen worden voorgelegd en die bedoeld zijn om te leiden tot voorstellen die uiteindelijk tot een volledige of gedeeltelijke overeenkomst kunnen leiden. Deze functie is voornamelijk gericht op het tot stand brengen van communicatie tussen de partijen die terughoudend zijn om hun gegevens aan elkaar bekend te maken, maar vertrouwen hebben in de bemiddelaar die als katalysator fungeert.²⁸¹
204. In het geval dat partijen tot een bemiddelingsakkoord komen, dient de bemiddelaar een proces-verbaal op te stellen waarin de tekst van de overeenkomst wordt opgenomen. In het proces-verbaal vermeldt de bemiddelaar de aanwezigheid van degenen die aan de bijeenkomsten hebben deelgenomen en van de partijen die, hoewel regelmatig uitgenodigd, afwezig zijn gebleven. Het afsluitende proces-verbaal wordt ondertekend door de partijen, hun advocaten en andere deelnemers aan de procedure, evenals door de bemiddelaar. Deze laatste zal de handtekening van de partijen of hun onmogelijkheid om te ondertekenen certificeren en zorgt onverwijld voor deponering bij het secretariaat van het orgaan.
205. Indien er echter geen schikkingsakkoord wordt bereikt tussen de partijen, moet de bemiddelaar ook een proces-verbaal opstellen waarin wordt vermeld dat er geen overeenstemming is bereikt. Hij kan eventueel een verzoeningsvoorstel formuleren, met inachtnaam van de openbare orde en dwingende bepalingen, en dit toevoegen aan het proces-verbaal. Het opstellen van een schikkingsvoorstel is echter een verplichting voor de bemiddelaar wanneer partijen hier gedurende de procedure gezamenlijk om verzoeken.²⁸²
206. Daarnaast heeft de bemiddelaar nog een aantal verplichtingen. Allereerst moet hij voor elk geschil waarvoor hij is aangesteld, een verklaring van onafhankelijkheid en onpartijdigheid ondertekenen volgens de formules die zijn vastgesteld in het toepasselijke procedurele reglement. Ook is hij verplicht om onmiddellijk alle omstandigheden die tijdens de procedure zijn ontstaan en die van invloed kunnen zijn op zijn onafhankelijkheid en onpartijdigheid, aan de verantwoordelijke van de organisatie en aan de partijen mede te delen. Tot slot moet hij onmiddellijk reageren op elk organisatorisch verzoek van de verantwoordelijke van de organisatie.²⁸³

Afdeling 7: Participatie door partijen

207. Sinds 2013 vereist artikel 8 van het Italiaanse wetsbesluit²⁸⁴ dat partijen vanaf de eerste ontmoeting met de bemiddelaar tot aan het einde van de bemiddelingsprocedure aanwezig zijn, bijgestaan door een advocaat. Recentelijk heeft de rechtspraak in deze bepaling gelezen dat partijen zelf ook verplicht aanwezig moeten zijn tijdens elke bijeenkomst met de bemiddelaar. Wanneer partijen niet

²⁸¹ Zie *Infra* 253.

²⁸² Art. 11.1 Decreto Legislativo 2010/28.

²⁸³ Art. 14 Decreto Legislativo 2010/28.

²⁸⁴ Art. 8.4 Decreto Legislativo 2010/28.

persoonlijk aanwezig zijn, maar alleen vertegenwoordigd worden door hun advocaten, wordt bijgevolg niet voldaan aan de verplichting. De rechtbank heeft geoordeeld dat uit artikel 8 kan worden afgeleid dat de wetgever duidelijk de voorkeur geeft aan de persoonlijke verschijning van de partijen en dat dit slechts in uitzonderlijke omstandigheden beperkt mag worden tot louter vertegenwoordiging door een advocaat.²⁸⁵ De verplichting wordt sinds 2013 geacht voldaan te zijn wanneer de samenkomst met de bemiddelaar plaatsvindt maar deze niet leidt tot een akkoord.²⁸⁶

Afdeling 8: Sancties bij verzaking aan de verplichte bemiddelingspoging

208. Zoals reeds duidelijk werd in dit hoofdstuk is het doorlopen van een bemiddelingsproces een voorwaarde voor het starten van een gerechtelijke procedure.²⁸⁷ Een partij zal aldus een geldige reden moeten hebben wanneer die niet deelneemt aan de eerste bijeenkomst van het bemiddelingsproces.²⁸⁸ De verplichte bemiddelingspoging wordt voorgeschreven op straffe van onontvankelijkheid.²⁸⁹ Indien een partij niet heeft deelgenomen aan de eerste bijeenkomst van het bemiddelingsproces, dan veroordeelt de rechter deze partij tot betaling van een bedrag aan de Staatskas. Dit bedrag betreft tweemaal de griffierechten. Uit de deloyale houding van een partij kan door de rechter een bewijsrechtelijk vermoeden worden afgeleid. De rechter kan dus bewijs afleiden uit het gedrag van partijen. Dit kan hij doen op basis van artikel 116 van het Italiaans Burgerlijk Wetboek.²⁹⁰
209. Wel moet er opgemerkt worden dat er in Italië in een opt-out systeem voorzien wordt. Partijen mogen zich in het beginstadium terugtrekken uit het bemiddelingsproces als ze een schikking onwaarschijnlijk achten. Tegelijkertijd werd er door de wet van 2013 een controversieel mechanisme geïntroduceerd om ervoor te zorgen dat partijen twee keer nadenken voordat ze zich terugtrekken uit de bemiddeling.²⁹¹ Bij terugtrekking van een partij kan de bemiddelaar een oplossing voorstellen voor het geschil. Wanneer deze wordt afgewezen en de zaak voor de rechter komt, kan de rechter alle bemiddelings- en proceskosten op de afwijzende partij verhalen, mocht het vonnis overeenkomen met het voorstel.²⁹²

Afdeling 9: Kosten

210. De kosten verbonden aan een verplichte bemiddelingspoging zijn wettelijk verankerd in een Ministerieel besluit.²⁹³ Wel dient opgemerkt te worden dat Italië voorziet in een aantal gunstige financiële bepalingen die de kostprijs relatief laag houden.

²⁸⁵ G. SPINA, "Avvocati in mediazione senza le parti: giudizio improcedibile", Altalex, <https://www.altalex.com/documents/news/2019/12/09/avvocati-in-mediazione-senza-parti-giudizio-improcedibile> (consultatie 21 maart 2024).

²⁸⁶ Zie *Infra* 270.

²⁸⁷ Zie *Infra* 252.

²⁸⁸ Art. 12-bis Decreto Legislativo 2010/28.

²⁸⁹ Art. 5-quater Decreto Legislativo 2010/28.

²⁹⁰ Zie *Infra* 288.

²⁹¹ Zie *Infra* 253.

²⁹² Art. 12-bis Decreto Legislativo 2010/28.

²⁹³ Il Decreto Legislativo del 18 oktober 2010, n. 180, Regolamento recante la determinazione dei criteri e delle modalità di iscrizione e tenuta del registro degli organismi di mediazione e dell'elenco dei formatori per la

211. Zo zijn alle documenten, handelingen en besluiten met betrekking tot het bemiddelingsproces vrijgesteld van zegelrecht en belastingen. Daarnaast is het proces-verbaal met het schikkingsakkoord vrijgesteld van registratierechten tot een waarde van 100.000 euro.²⁹⁴ Er worden ook een aantal belastingkredieten toegekend aan partijen die aan een bemiddelingsproces deelnemen. Deze belastingkredieten zijn bedoeld als stimulans voor de deelname aan bemiddeling en als compensatie voor bepaalde bedoelde kosten die partijen mogelijk maken bij het gebruik van bemiddelingsdiensten. Ze dienen om de deelname aan bemiddeling te bevorderen door financiële prikkels te bieden aan partijen die voor deze alternatieve vorm van geschillenoplossing kiezen.²⁹⁵
212. De eerste categorie bestaat uit belastingkredieten voor bemiddelingsvergoedingen. Partijen die een bemiddelingsovereenkomst bereiken, hebben recht op een belastingkrediet dat overeenkomt met de vergoeding die zij aan de bemiddelaar hebben betaald, tot een maximumbedrag van 600 euro. De tweede categorie betreft belastingkredieten voor advocatenkosten. In bepaalde gevallen hebben partijen ook recht op een belastingkrediet voor de kosten die zij hebben gemaakt voor het inschakelen van een advocaat tijdens de bemiddelingsprocedure. Ook hier wordt een maximumbedrag van 600 euro vooropgesteld. Naast de belastingkredieten voor bemiddelingsvergoedingen en advocatenkosten kunnen partijen ook recht hebben op aanvullende belastingkredieten voor bepaalde kosten of betalingen die verband houden met de bemiddelingsprocedure. Het maximumbedrag dat hier vooropgesteld wordt bedraagt 518 euro. De exacte voorwaarden en procedures voor het verkrijgen van deze belastingkredieten worden bepaald door het Ministerie van Justitie, in overleg met het Ministerie van Economie en Financiën.²⁹⁶

Afdeling 10: Termijn

213. Onder wetsbesluit 28/2010 mag de termijn voor de bemiddelingsprocedure in Italië niet langer zijn dan drie maanden. Deze termijn kan na de instelling ervan en voor het einde ervan, worden verlengd met nog eens drie maanden, mits schriftelijke akkoord van de partijen. De termijn gaat in op de datum van indiening van het bemiddelingsverzoek of bij het verstrijken van de door de rechter gestelde termijn voor de indiening daarvan.²⁹⁷

mediazione, nonché l'approvazione delle indennità spettanti agli organismi, ai sensi dell'articolo 16 del decreto legislativo 4 marzo 2010, n. 28, GU 23 settembre 2014.

²⁹⁴ Art. 17 Decreto Legislativo 2010/28.

²⁹⁵ Art. 20 Decreto Legislativo 2010/28.

²⁹⁶ *Ibid.*

²⁹⁷ Art. 6 Decreto Legislativo 2010/28.

Hoofdstuk 6: Aanbevelingen en suggesties

214. De analyse van de Italiaanse wetgeving met betrekking tot verplichte bemiddelingspogingen biedt waardevolle inzichten voor de mogelijke invoering van een vergelijkbaar systeem in België. De Italiaanse ervaring illustreert de complexiteit en uitdagingen die gepaard gaan met het implementeren van dergelijke wetgeving en biedt belangrijke lessen voor potentiële wetgevers. Als België overweegt om verplichte bemiddelingspogingen in te voeren, zou het nuttig zijn om lessen te trekken uit de Italiaanse ervaring, inclusief het betrekken van alle belanghebbenden bij het wetgevingsproces, het zorgvuldig afwegen van de voor- en nadelen van verschillende bemiddelingsmodellen en het waarborgen van een evenwichtige en rechtvaardige toepassing van de wetgeving. Op basis van de Italiaanse wetgeving zullen er dus aanbevelingen voor België gegeven worden. Daarnaast worden er ook suggesties geformuleerd die de wetgever kan overwegen wanneer een verplichte bemiddelingspoging wordt geïntroduceerd in het Belgische rechtslandschap.

Afdeling 1: Duidelijke participatiegraad en gepaste sanctie

215. Voor het welslagen van een verplichte bemiddelingspoging moet er een duidelijke en objectieve participatiegraad worden bepaald. Wanneer de partijen dit zonder geldige reden niet naleven dient daar een proportionele, monetaire of processuele sanctie tegenover te staan zoals in het Italiaanse rechtssysteem.
216. Met het oog op het waarborgen van rechtszekerheid, is het noodzakelijk dat de wetgever duidelijkheid schept over de exacte verwachtingen ten aanzien van de partijen tijdens een verplichte bemiddelingspoging. QUEK, WINSTON en HENSEN stellen in de literatuur de volgende minimale objectieve participatienormen voor²⁹⁸:
- De verplichte aanwezigheid van zowel de partijen als hun vertegenwoordigers.
 - De vereiste van volledige bevoegdheid voor de partijen en/of hun vertegenwoordigers om voorstellen te doen en het conflict definitief af te handelen (de zogenaamde 'full settlement authority'-vereiste).
 - De uitwisseling van voorbereidende nota's waarin feiten en voornaamste standpunten worden uiteengezet.
217. Hensen adviseert dat de bemiddelaar een certificaat aflevert wanneer aan de participatienormen is voldaan, wat vervolgens de toegang tot de rechter herstelt. Het is echter belangrijk op te merken dat dit certificaat geen inhoudelijk advies aan de rechter bevat, waardoor het vertrouwelijke karakter van de bemiddeling wordt gehandhaafd. Deze praktijk van het uitreiken van een certificaat door de bemiddelaar kan ook in België worden overwogen als een manier om toegang tot de rechter te krijgen.²⁹⁹

²⁹⁸ Zie *Infra* 55; Zie *Infra* 143; Zie *Infra* 54.

²⁹⁹ Zie *Infra* 54.

218. De sanctie die wordt opgelegd aan de mate van participatie moet proportioneel zijn aan de ernst van de niet-naleving. Alleen wanneer een partij zonder geldige reden niet voldoet aan de verplichtingen, kan een sanctie gerechtvaardigd zijn. Het is van essentieel belang dat de sanctie ook afhankelijk is van de ernst van de schending van de participatieverplichtingen. Een partij die opzettelijk afwezig is, dient naar mijn mening strenger te worden gestraft dan een partij die bijvoorbeeld vergeet om een voorbereidende nota mee te delen.

Afdeling 2: Verplichte aanwezigheid advocaat

219. De betrokkenheid van advocaten is essentieel om bemiddeling als een volwaardige methode voor geschiloplossing te positioneren naast de gerechtelijke procedure. Vaak is de mening van de advocaat doorslaggevend bij de keuze van het geschiloplossingstraject.
220. Uit een onderzoek onder de Belgische advocatuur, uitgevoerd door WIJNANT, blijkt dat slechts een minderheid van de advocaten het eens is met het idee van een verplichte bemiddelingspoging voor bepaalde soorten geschillen. Op de vraag of de Belgische wetgever minstens voor bepaalde materies een verplichte bemiddelingspoging zou moeten invoeren in het Gerechtelijk Wetboek, antwoordde een meerderheid (55,18%) van de ondervraagde advocaten negatief, terwijl 34,94 % van hen wel openstond voor deze optie. Onder de ondervraagden gaf 9,88% aan geen mening te hebben. Een van de voornaamste zorgen van de advocatuur betreft de vrees om inkomsten mis te lopen als gevolg van de concurrentie die ontstaat door de implementatie van een verplichte bemiddelingsmaatregel.³⁰⁰
221. De Italiaanse wetgever heeft dit probleem aangepakt door de bijstand van een advocaat tijdens bemiddelings sessies wettelijk verplicht te stellen. Echter kan het verplicht stellen van de bijstand van een advocaat tijdens bemiddelings sessies mogelijk de autonomie van de partijen beperken, omdat het hun vrijheid om zelfstandig beslissingen te nemen zou kunnen beïnvloeden. Dit komt doordat de aanwezigheid van een advocaat de dynamiek van de bemiddeling kan veranderen en de partijen mogelijk kan beïnvloeden in hun keuzes en onderhandelingen.
222. Toch ben ik de mening toegedaan dat de verplichte bijstand door advocaten tevens het belang benadrukt dat wordt gehecht aan een grondige juridische analyse en advisering in het kader van bemiddeling. Advocaten spelen een actieve rol bij het begeleiden van hun cliënten door het bemiddelingsproces, waarbij zij niet alleen juridisch advies verstrekken, maar ook helpen bij het formuleren van standpunten en het onderhandelen over oplossingen.
223. Deze benadering illustreert een sterke integratie van de juridische professie in het bemiddelingsproces, waarbij advocaten fungeren als belangrijke tussenpersonen tussen de partijen en de bemiddelaar. Door hun betrokkenheid wordt gezorgd voor een hoog niveau van juridische nauwkeurigheid en professionele begeleiding, wat bijdraagt aan de effectiviteit en het succes van bemiddelingsprocedures, hetgeen ook het geval is in Italië.

³⁰⁰ Zie *Infra* 95.

Afdeling 3: Creatie van een tussenpersoon

224. De creatie van een tussenpersoon, in de rol van trajectcoördinator, die partijen doorverwijst naar de meest geschikte methode voor geschiloplossing, lijkt een verstandige benadering te zijn. Deze trajectcoördinator fungeert als een tussenliggend communicatiekanaal tussen de bemiddelaar en de rechter, waarbij de verantwoordelijkheid voor doorverwijzing niet direct bij de rechter ligt. Het is de taak van de trajectcoördinator om geval per geval te beoordelen of een verplichte bemiddelingspoging al dan niet passend is, rekening houdend met de aard van het geschil en mogelijke problemen.
225. De trajectcoördinator speelt een cruciale rol bij het beheer van het bemiddelingsproces en informeert de rechter over de naleving van de verplichting tot de bemiddelingspoging en de uitkomst van de bemiddelingsprocedure. Door deze tussenpersoon in te zetten, kan een extra waarborg worden geboden voor het behoud van het vertrouwelijke karakter van de bemiddeling. Dit komt doordat de trajectcoördinator fungeert als een buffer tussen de rechterlijke instantie en het bemiddelingsproces, wat kan bijdragen aan het vertrouwen van de partijen in het proces en hun bereidheid om hieraan deel te nemen.

Afdeling 4: Transformeren van de prioritaire doelstelling

226. De vormgeving van verplichte bemiddelingspogingen hangt af van de doelen die de wetgever nastreeft. Wanneer de wetgever zich te sterk richt op het verminderen van de gerechtelijke achterstand en het verlichten van de werklast van de rechtbanken, bestaat het risico dat bemiddeling verplicht wordt gesteld voor een breed scala aan conflicten. Hierdoor kunnen niet-passende conflicten worden doorverwezen naar bemiddelaars, wat uiteindelijk alleen maar resulteert in tijd- en kostenverlies voor de betrokken partijen. Een dergelijke benadering zou afbreuk kunnen doen aan de oorspronkelijke doelstellingen van het initiatief. Het is aan de wetgever om zorgvuldig af te wegen voor welke typen conflicten de verplichte bemiddelingspoging in het leven geroepen moeten worden. Naar mijn mening betreft dit voornamelijk zaken waarin er wraakgevoelens spelen tussen beide partijen. Daar is de kans namelijk klein dat partijen vrijwillig voor een bemiddeling zullen kiezen, terwijl bemiddeling er juist voor kan zorgen dat beide partijen samen tot een oplossing komen.
227. De kernprioriteit die ten grondslag moet liggen aan een verplichte bemiddelingspoging is het vergroten van het bewustzijn bij burgers over meer doeltreffende, constructieve en kwalitatief hoogwaardige vormen van geschillenoplossing zoals reeds het geval is onder het Franse rechtssysteem.³⁰¹ Het is ook één van de doelstellingen die Italië nastreeft. Een bijkomend voordeel hiervan is dat er minder vaak een beroep zal worden gedaan op gerechtelijke procedures, wat kan bijdragen aan het verminderen van de gerechtelijke achterstand. Het invoeren van een verplichte bemiddelingspoging is dus geen oplossing voor de gerechtelijke achterstand op zichzelf, maar eerder een methode om de reflex om naar de rechtbank te stappen te verminderen voor geschillen waarvoor gerechtelijke procedures eigenlijk niet nodig zijn.

³⁰¹ Y. GOUTAL, "Mediation, une reforme au pied d'argile", *AJ Collectivités Territoriales* 2017, No. 9, 427-431.

Afdeling 5: Transparantie omtrent kostprijs

228. Indien de wetgever ervoor opteert om een verplichte bemiddelingspoging in te voeren, is het van cruciaal belang dat de kosten van de bemiddeling op een transparante wijze worden vastgesteld. Hierbij kan de wetgeving in Italië dienen als een bron van inspiratie. Zoals eerder besproken, worden in Italië de honoraria en kosten van verplichte bemiddelingspogingen vastgelegd in een Ministerieel besluit.³⁰² In ons rechtssysteem kan transparantie worden gerealiseerd door de procedurekosten en het honorarium voor de bemiddelaar te baseren op vooraf bepaalde barema's en indicatieve tarieven, die uitdrukkelijk worden vastgelegd in de wet.³⁰³

Afdeling 6: Vooraf bepaalde duur

229. De duur waarbinnen de bemiddeling moet worden afgerond moet redelijk zijn en van tevoren vastgesteld worden. Het is dus essentieel dat de wetgeving een duidelijke limiet stelt aan de termijn waarbinnen de verplichte bemiddelingspoging moet plaatsvinden om in overeenstemming te zijn met artikel 6 van het EVRM³⁰⁴ en de Europese rechtspraak. Tegelijkertijd moet de termijn ook voldoende flexibel zijn. De rechter moet namelijk de bevoegdheid hebben om deze termijn te verlengen voor partijen die meer tijd nodig hebben om tot een bemiddelingsakkoord te komen.
230. Mijns inziens mag de duur waarbinnen de verplichte bemiddelingspoging moet plaatsvinden, gelijk zijn aan de termijn waarbinnen een bemiddeling moet plaatsvinden. In België bedraagt dit zes maanden.³⁰⁵ Echter, voor meer complexe geschillen of in situaties waarin de partijen moeilijk tot overeenstemming kunnen komen, kan een termijn van zes maanden mogelijk te kort zijn. In dergelijke gevallen kan het nodig zijn om de termijn te verlengen om de partijen voldoende tijd te geven om het bemiddelingsproces volledig te doorlopen en een oplossing te vinden.

³⁰² Zie Hoofdstuk 4, afdeling 9.

³⁰³ Zie *Infra* 48.

³⁰⁴ Zie *Infra* 11.

³⁰⁵ Zie *Infra* 171.

Hoofdstuk 7: Conclusie

231. In het hedendaagse maatschappelijke en juridische landschap is bemiddeling als alternatieve methode voor geschillenoplossing in opkomst. Ondanks de erkende voordelen ervan, blijft het gebruik van bemiddeling relatief laag in vergelijking met traditionele gerechtelijke procedures, wat resulteert in wat bekend staat als de 'bemiddelingsparadox'. Deze paradox illustreert een spanningsveld tussen de potentiële voordelen van bemiddeling en de neiging van burgers om de voorkeur te geven aan traditionele rechtspraak.
232. Deze masterproef heeft als primaire doelstelling onderzocht of het juridisch mogelijk en wenselijk is om het gebruik van bemiddeling te bevorderen door middel van een bepaalde vorm van dwang. In het licht van de bemiddelingsparadox, waarbij rechtzoekenden ondanks de duidelijke voordelen van bemiddeling in de praktijk de gerechtelijke weg nog steeds laten primeren boven bemiddeling, lijkt het verplicht stellen van een bemiddelingspoging voorafgaand aan een gerechtelijke procedure een veelbelovende strategie te zijn.
233. Ondanks initiële zorgen over de compatibiliteit van een dergelijke verplichting met het recht op toegang tot de rechter, zoals vastgelegd in artikel 6 van het EVRM en het intrinsieke vrijwillige en vertrouwelijke karakter van bemiddeling, heeft dit onderzoek aangetoond dat een verplichte bemiddelingspoging juridisch gezien mogelijk is binnen de bestaande rechtskaders. Het verkennen van Europese rechtspraak heeft aangetoond dat een verplichte bemiddelingspoging, onder voorwaarde van adequate waarborgen, inderdaad als een aanvaardbare onontvankelijkheidsvoorwaarde kan worden beschouwd. In deze context wordt de toegang tot de rechter niet inherent ontzegd aan de partijen, maar eerder tijdelijk uitgesteld.
234. Het behoud van het vrijwillige karakter van de bemiddelingspoging, zelfs in het geval van verplichte deelname, wordt ondersteund door de mogelijkheid voor partijen om de bemiddelingsprocedure naar eigen inzicht vorm te geven en om de procedure op elk gewenst moment te beëindigen, zelfs zonder dat er een overeenkomst is bereikt. Deze essentiële aspecten van vrijwilligheid blijven onaangetast en verzekeren dat de fundamenteën van bemiddeling als een vrijwillig proces behouden blijven, zelfs onder een verplicht kader. Ook het handhaven van vertrouwelijkheid is een essentieel aspect van bemiddeling. Deze thesis benadrukt het belang van een duidelijke scheiding tussen de verplichte bemiddelingsprocedure en de gerechtelijke procedure om deze vertrouwelijkheid te waarborgen. Het is daarom niet passend voor de bemiddelaar om een mogelijke oplossing rechtstreeks aan de rechter voor te leggen. In lijn hiermee wordt aanbevolen om de communicatie tussen de bemiddelaar en de rechter te laten verlopen via een tussenpersoon.
235. Deze masterthesis ambieerde vervolgens om te onderzoeken op welke manier een verplichte bemiddelingspoging het beste vormgegeven kan worden. De invoering van een algemene regeling voor verplichte bemiddelingspogingen biedt duidelijke voordelen, zoals het creëren van een helder kader, het verminderen van de werklust van rechtbanken en het bevorderen van efficiënt gebruik van middelen. Hoewel er enkele nadelen zijn, zoals mogelijke weerstand bij partijen, wegen de voordelen over het algemeen zwaarder. Door een opt-out mogelijkheid en de rol van een

tussenpersoon toe te voegen, kunnen bezwaren worden aangepakt. In vergelijking met de benadering waarbij de rechter verplichte bemiddeling kan bevelen, lijkt de invoering van een algemene regel met een opt-out mogelijkheid een meer gebalanceerde en wenselijke aanpak te zijn, die zowel bemiddeling bevordert als de individuele keuzevrijheid respecteert.

236. Een cruciale uitdaging bij het ontwerpen van deze maatregel bleek te liggen in het handhaven van de kernwaarden van bemiddeling. Om dit te bereiken, werd inspiratie gezocht en gevonden in de Italiaanse wetgeving.
237. Italië heeft door de jaren heen verschillende stappen genomen om bemiddeling te bevorderen, met wisselend succes. De initiële weerstand tegen bemiddeling, vooral onder advocaten, heeft de effectiviteit van de eerste wetgevingsinitiatieven beperkt. Desondanks heeft de groeiende gerechtelijke achterstand en de noodzaak om de toegang tot justitie te verbeteren geleid tot hernieuwde inspanningen om bemiddeling te promoten. De belangrijkste doelstellingen van de Italiaanse wetgever waren het verminderen van de gerechtelijke achterstand, het bieden van een snelle en efficiënte geschillenoplossing tegen lage kosten en het stimuleren van het gebruik van bemiddeling als alternatief voor traditionele rechtszaken. Hieruit kan dus worden geconcludeerd dat de Belgische wetgever het invoeren van een verplichte bemiddelingspoging niet louter dient te beschouwen als een middel om gerechtelijke achterstanden aan te pakken. In plaats daarvan zou de Belgische wetgever primair moeten streven naar het wegnemen van de ingebakken reflex van rechtzoekenden om naar de rechter te stappen bij geschillen. Op deze manier kan een verplichte bemiddelingspoging bijdragen aan het bevorderen van een vreedzamere samenleving, waar conflicten op minnelijke wijze worden opgelost.
238. In tegenstelling tot België, waar de rol van advocaten bij bemiddeling niet altijd verplicht of prominent aanwezig is, neemt het Italiaanse systeem een duidelijk andere benadering aan. In Italië wordt namelijk verplichte bijstand door advocaten tijdens het bemiddelingsproces voorgeschreven. Een sterke betrokkenheid van advocaten kan dus een waardevolle aanvulling zijn op het bemiddelingsproces, waarbij wordt gezorgd voor een evenwichtige en deskundige aanpak van geschillenoplossing.
239. Italië heeft strikte sancties ingesteld voor het niet naleven van de verplichte bemiddelingspogingen, waaronder financiële straffen en het verhalen van bemiddelings- en proceskosten op de in gebreke blijvende partij. Bovendien zijn er financiële prikkels en belastingkredieten beschikbaar gesteld om deelname aan bemiddeling te bevorderen en de kosten voor partijen te verlagen. Het is belangrijk voor België om lessen te trekken uit het Italiaanse model en deze aan te passen aan de specifieke behoeften en omstandigheden van het Belgische rechtssysteem. Door een combinatie van dwingende maatregelen en stimulerende prikkels kan België streven naar een effectieve en rechtvaardige implementatie van verplichte bemiddelingspogingen, met als uiteindelijk doel het bevorderen van een vreedzamere en rechtvaardigere samenleving.

240. Doch blijft de invoering van een verplichte bemiddelingspoging een gevoelige kwestie die een evenwichtige benadering vereist. Mijn persoonlijke mening is dat verplichte bemiddelingspogingen een veelbelovende benadering kunnen zijn om de toegang tot justitie te verbeteren en conflicten op een meer vreedzame en constructieve manier op te lossen. De bemiddelingsparadox is een duidelijk bewijs en een sterk argument om de heersende cultuur van conflicten aan te pakken. Echter is het van cruciaal belang dat de implementatie van een dergelijke maatregel zorgvuldig wordt overwogen en dat er voldoende flexibiliteit en maatwerk wordt geboden om rekening te houden met de diverse belangen en omstandigheden van de betrokken partijen.

Bibliografie

Wetgeving en wetgevingsdocumentatie

Internationale wetgeving

Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie van 7 december 2000, *Pb.L.* 2016, C202/389.

Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, *BS* 19 augustus 1955.

Europese wetgeving

Richtlijn nr. 2008/52/EG van het Europees Parlement en de Raad, 21 mei 2008 betreffende bepaalde aspecten van bemiddeling/mediation in burgerlijke en handelszaken, *Pb.L.* 24 mei 2008, afl. 136, 3-8.

Belgische wetgeving

Gerechtelijk wetboek, *BS* 31 oktober 1967.

Wet van 14 oktober 2018 tot wijziging van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten teneinde de griffierechten te hervormen, *BS* 20 december 2018.

Wet 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, *BS* 2 juli 2018.

Wet van 2 april 2015 tot wijziging van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten teneinde de griffierechten te hervormen, *BS* 26 mei 2015.

Wet 21 februari 2005 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bemiddeling, *BS* 22 maart 2005.

Wet 19 februari 2001 betreffende de proceduregebonden bemiddeling in familiezaken, *BS* 3 april 2001.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bemiddeling, *Parl. St.* Kamer 2004-05, nr. 51-0327/1, 6.

MvT bij het wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en houdende wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-2919/001, 254.

Codex Deontologie voor Advocaten, *BS* 30 september 2014.

Italiaanse wetgeving

La Costituzione della Repubblica Italiana, *GU* 22 dicembre 1947.

Legge 10 november 2014, n. 162, Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 12 settembre 2014, n. 132, recante misure urgenti di degiurisdizionalizzazione ed altri interventi per la definizione dell'arretrato in materia di processo civile, *GU* 10 november 2014.

Legge 9 agosto 2013, n. 98, Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 21 giugno 2013, n. 69, recante disposizioni urgenti per il rilancio dell'economia, *GU* 20 agosto 2013.

Legge 29 dicembre 1993, n. 580, Riordinamento delle camere di commercio, industria, artigianato e agricoltura, *GU* 11 januari 1994.

Decreto-Legge 21 giugno 2013, n. 69, Disposizioni urgenti per il rilancio dell'economia, *GU* 20 agosto 2013.

Il decreto legislativo del 4 marzo 2010, n. 28, recante attuazione dell'articolo 60 della legge 18 giugno 2009, n. 69, in materia di mediazione finalizzata alla conciliazione delle controversie civili e commerciali.

Il decreto Legislativo del 17 gennaio 2003, n. 5, Definizione dei procedimenti in materia di diritto societario e di intermediazione finanziaria, nonché in materia bancaria e creditizia, in attuazione dell'articolo 12 della legge 3 ottobre 2001, n. 366.

Rechtspraak

Europees

EHRM 8 oktober 2015, nr. 56163/12, Vujica/Kroatië.

EHRM 3 oktober 2013, nr. 7233/04, Gobec/Slovenië.

EHRM 27 februari 1980, nr. 6903/75, Deweer/België.

HvJ 14 juni 2017, nr. C-75/16, ECLI:EU:C:2017:457, Menini en Rampelli/Banco Popolare Società Cooperativa.

HvJ 27 juni 2013, nr. C-492/11, ECLI:EU:C:2013:428, Ciro Di Donna/Società imballaggi metallici Salerno srl.

HvJ 18 maart 2010, nr. C-317-320/08, ECLI:EU:C:2010:146, Rosalba Alassini/Telecom Italia SpA. KOKOTT J., "Conclusie van Advocaat-Generaal 19 november 2009", ECLI:EU:C:2009:720, Rosalba Alassini/Telecom Italia SpA.

België

GwH 9 februari 2017, nr. 13/2017.

Italië

GwH Italië 12 december 2012, nr. 272/2012, <https://www.cortecostituzionale.it/actionPronuncia.do> (consultatie 19 maart 2024).

Doctrine

Boeken

België

ALLEMEERSCH B., GAYSE B., SCHOLLEN P., Taelman P. en VAN ORSHOVEN P., *De nieuwe wet op bemiddeling*, Brugge, Die Keure, 2005, 94 p.

ALOFS E. en VAN DONINCK J., *Bruggen bouwen*, Brussel, Intersentia, 2023, 124 p.

CAPRASSE O., *Modes alternatifs de règlement des conflits. Réformes et actualités*, Luik, Anthemis, 2018, 178 p.

CHRISTIAENSEN S., *Diefstal in woningen. Bijdragen voor een geïntegreerde beheersing vanuit beleid, praktijk en wetenschap*, Antwerpen, Maklu, 2012, 325 p.

DAUW P., DAUW E., *Burgerlijk procesrecht*, Gent, Intersentia, 2022, 162 p.

DE BAUW S. en GAYSE B., "Bemiddeling en rechtspraak hand in hand: wegwijs voor de rechter", Brugge, Die Keure, 2009, 231 p.

DE GEYTER L., *Bemiddeling in het bestuursrecht. ALTERNATIEVE METHODEN TOT BESLECHTING VAN BESTUURSGESCHILLEN*, Brugge, Die Keure, 2006, 366p.

DE MEYER F., *Bemiddeling in familiezaken, burgerlijke en handelszaken, sociale zaken*, Roeselare, Roularta, 2008, 312 p.

DUERINCKX C., *Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Maklu, 2016, 112 p.

SCHRAM F., *Naar bemiddeling in bestuurszaken? Mogelijkheden en begrenzingen binnen de relatie tussen burger en bestuur*, Brussel, Politeia, 2017, 237 p.

SENAEVE P., *Bemiddeling en collaboratieve onderhandelingen na de wetten van 15 juni, 18 juni en 11 juli 2018*, Brussel, Intersentia, 2018, 234 p.

VERSCHELDEN G. en VOET S., *Inleiding tot het privaatrecht*, Leuven, Acco, 2013, 216 p.

WAGNER K., *Sancties in het burgerlijk procesrecht*, Antwerpen, Maklu, 2007, 711 p.

WIJNANT T., *Bemiddeling in balans*, Brussel, Intersentia, 2019, 829 p.

Nederland

ALLEWIJN D., *Tussen partijen is in geschil... De bestuursrechter als geschilbeslechter*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2011, 200 p.

BECKER U., *Europese democratieën vrijheid, gelijkheid, solidariteit en soevereiniteit in de praktijk*, Amsterdam, Het Spinhuis, 1999, 248 p.

DEAN T., *Misdaad in de middeleeuwen*, Amsterdam, Pearson Education Benelux, 2004, 227 p.

FISHER R., URY W. en PATTON B., *Excellent onderhandelen*, Amsterdam, Business Contact, 2015, 288 p.

MULLER E.R., FRERKS G.E. en DE GRAAF B.A. (Eds.), *Conflict*, Alphen aan de Rijn, Wolters Kluwer, 2016, 588 p.

PEL M., *Verwijzen naar mediation*, Den Haag, Sdu uitgevers, 2008, 289 p.

Frankrijk

B. BLOHORN-BRENNEUR en D. CALIN, *La médiation, un chemin de paix pour la justice en Europe*, Parijs, L'Harmattan, 2015, 360 p.

DE LOYNES DE FUMICHON B., *Histoire de la médiation des repères dans le temps des médiateurs*, Montigny-le-Bretonneux, Médias & Médiations, 2016, 141 p.

Verenigde Staten

MENKEL-MEADOW C., "Whose Dispute Is It Anyway? A Philosophical and Democratic Defense of Settlement (In Some Cases)", *The Georgetown law journal* 1995, Vol. 83, 2663-2689.

Verenigd Koninkrijk

CORTES P., *The New Regulatory Framework for Consumer Dispute Resolution*, Oxford, Oxford University Press, 2016, 471 p.

OESTERLEY W. O. E., *Doctrine of mediation*, Londen, Skeffington and Son, 1910, 240 p.

SCHERPE J. M. en MARTEN B., "Mediation in England and Wales: Regulation and Practice", in K. HOPT en F. STEFFEK (eds.), *Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective*, Oxford, University Press, 2013, 1000 p.

Bijdragen in verzamelwerken

België

ALEXANDER N., "Mediation in civil procedure – a comparative perspective", in X., *La convergence des systèmes juridiques au 21e siècle*, Brussel, Bruylant, 2006, 1600 p.

DEBOECK H., "Als criminoloog op het scharnier tussen Welzijn en Justitie", in CASSELMAN J., AERTSEN I. en PARMENTIER S., *Tachtig jaar criminologie aan de Leuvense Universiteit. Onderwijs, onderzoek en praktijk*, Antwerpen, Maklu, 2012, 273 p.

DE BEIR T., "De nieuwe bemiddelingspoging doorgrond", in DE BEIR T. (eds.), *Conflictafhandeling buiten de rechtbank*, Brussel, Intersentia, 2019, 356p.

HENSEN W., "Justitie en bemiddeling: een bevraging omtrent de mogelijkheden en knelpunten van gerechtelijke bemiddeling", in LANCKSWEERDT E. (eds.), *Gerechtelijke bemiddeling*, Brugge, Die Keure, 2016, 217 p.

LANCKSWEERDT E., "Bemiddeling", in DE BEIR T. (eds.), *Conflictafhandeling buiten de rechtbank*, Brussel, Intersentia, 2019, 356p.

LANCKSWEERDT E., "Bemiddeling tijdens civiele gerechtelijke procedures: wat, waarom, hoe en waarheen?" in LANCKSWEERDT E. (eds.), *Gerechtelijke bemiddeling. Bemiddeling tijdens civiele gerechtelijke procedures*, Brugge, Die Keure, 2016, 172 p.

LANCKSWEERDT E., "Hoofdstuk 5: Alternatieve geschillenregeling", in LANCKSWEERDT E. (eds.), *Armoede en justitie in België*, Brussel, 2022, 433 p.

MASSIDDA C., "Verplichte mediation in Italië" in FRERKS G., BREUKELAAR M., JONGBLOED T. en UITSLAG M. (eds.), *Mediation tussen dwang en vrijwilligheid*, Antwerpen, Maklu, 2014, 132 p.

Taelman P., "Bemiddeling – een nieuw wettelijk kader" in DE VOS N., ENGELS C., Taelman P., VAN DE WOESTEYNE I. en VENY L. (eds.), *Rechtskroniek voor het Notariaat 8*, Brugge, die Keure, 2006, 113 p.

VAN DE VELDE E., "Goede afspraken maken goede vrienden?" in ORDE VAN ADVOCATEN TE KORTRIJK - DEPARTEMENT VORMING EN BEROEPSOPLEIDING, *Alternatieve geschillenbeslechting*, Gent, Larcier, 2015, 198 p.

WIJNANT T., "Ervaringen van de Belgische advocaat met bemiddeling" in *Advocaten en bemiddeling*, Brussel, Intersentia, 2019, 27-48.

WIJNANT T., "Toelichting bij de bevraging van de Belgische advocatuur over bemiddeling" in *Advocaten en bemiddeling*, Brussel, Intersentia, 2019, 3-26.

Nederland

VOESTERMANS P. en VERHEGGEN T., "Conflict en Cultuur" in MULLER E.R., FRERKS G.E. en DE GRAAF B.A. (eds.), *Conflict*, Alphen aan de Rijn, Wolters Kluwer, 2016, 588 p.

Frankrijk

SASSANI B., "La composition non juridictionnelle des différends dans le droit italien: médiation et négociation assistée", in LEBORGNE A., *La médiation civile: alternative ou étape du procès?*, Aix en Provence, Presses universitaires d'Aix-Marseille, 2018, 294 p.

Verenigd Koninkrijk

DE PALO G. en KELLER L., "Mediation in Italy: Alternative Dispute Resolution for all", in HOPT K. J. en STEFFEK F. (eds.), *Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective*, Oxford, Oxford academy, 2012, 1328 p.

SCHMIEDEL L., "Mediation in the Netherlands: Between state promotion and private regulation", in HOPT K. J. en STEFFEK F. (eds.), *Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective*, Oxford, University Press, 2013, 1000 p.

Tijdschriften

België

Brouwers S., "Vertrouwelijkheid: essentiële waarborg bij bemiddeling", *R.A.B.G.* 2009, afl. 4, 237-240.

DE BUYZER G. en DE BUCK C., "De dubbele pet van bemiddelaar en arbiter. Hoedje af of petje te boven? Bemiddeling als stok in het hoenderhok van arbitrage", *b-Arbitra* 2023, afl. 1, 28-56.

DE JAEGER T., "Gerechtelijke achterstand: de piñata van de wetgever", *NJW* 2017, afl. 361, 290-307.

DE WIT J., "De markt staat model voor het recht", *Juristenkrant* 2014, afl. 291, 8-9.

EVERS D. en LANCKSWEERDT E., "Bemiddeling", *Pastorale Perspectieven* 2010, afl. 149, 21-29.

GOOSEN T., "Bemiddeling in strafzaken, gangmaker of 'vervalser' van een restorative justice?", *Orde van de dag* 2003, afl. 22, 35-44.

JAGTENBERG R., "Het Alassini arrest en verplichte bemiddeling", *TMD* 2010, afl. 2, 35-43.

KEEREMAN A., "We moeten af van automatische reflex naar gerechtelijke geschilbeslechting of bemiddeling", *Juristenkrant* 2017, afl. 355, 8-9.

LANCKSWEERDT E., "De Belgische evenwichtsoefening inzake de verplichte ADR-poging in het raam van een gerechtelijke procedure", *Nederlands-Vlaams tijdschrift voor mediation en conflictmanagement* 2018, afl. 2, 5-19.

LANCKSWEERDT E., "Leefomgevingsconflicten voorkomen en alternatief oplossen. Een overzicht van de verschillende vormen van ADR (alternative dispute resolution) die inzetbaar zijn op het domein van het omgevingsrecht", *MER* 2016, afl. 3, 193-209.

LANCKSWEERDT E., "Waar zorg en recht elkaar ontmoeten. De multidisciplinaire aanpak van scheidingsconflicten", *T.Fam.* 2019, 184-201.

MARTYN G., "De Burgelijke of 'Aquilaanse' aansprakelijkheid in het Romeinse recht", *Jur. Falc.* 1994, 19-21.

VANDERHAEGHEN A., "Bemiddeling en vertrouwelijkheid", *NJW* 2009, afl. 198, 194-206.

WIJNANT T., "Alternatieve geschillenoplossing in familiezaken na de wetten van 15 en 18 juni 2018", *T. Fam.* 2019, afl. 5, 112-127.

WIJNANT T., "Bevraging van de Belgische advocatuur over bemiddeling: eerste resultaten", *TMD* 2018, afl. 1, 22-39.

Nederland

PLEIJ H., "Over het Godsgericht in de middeleeuwen, en thans", *De Gids* 1984, afl. 147, 637-640.

Italië

MATTEUCI G., "Mediation and judiciary in Italy 2019", *REDP* 2020, Vol. 21, No. 1, p. 106-135.

Verenigd Koninkrijk

DE PALO G. en KELLER L., "The Italian Mediation Explosion: Lessons in Realpolitik", *Harvard Negotiation Journal* 2012, 181-199.

Frankrijk

CHAPPE N. en DORIAT-DUBAN M., "La résolution des conflits individuels du travail: conciliation versus médiation", *Revue d'économie politique* 2003, Vol. 113, No. 4, 549-568.

GOUTAL Y., "Mediation, une reforme au pied d'argile", *AJ Collectivités Territoriales* 2017, No. 9, 427-431.

Verenigde Staten

DE CONTE G., "The Italian Way of Mediation", *Arbitration Law Review* 2014, Vol. 6, No. 9, p. 180-203.

MORRIS L. M., "Mandatory Custody Mediation: A Threat to Confidentiality", *Santa Clara Law Review* 1986, Vol. 26, 745-758.

NELLE A., "Making mediation mandatory: a proposed framework", *Ohio State Journal on Dispute Resolution* 2007, Vol. 7, 287-312.

RISKIN L., "The represented client in a settlement conference: the lessons of G. Heileman Brewing Co. v. Joseph Oat Corp.", *Washington University Law Review* 1991, 1059-1111.

SETH SHIPPEE R., "Blessed are the peacemakers: Faith-based approaches to dispute resolution", *ILSA journal of International & Comparative law* 2002, Vol. 9, 237-255.

SHERMAN E., "Court-mandated Alternative Dispute Resolution: What Form Of Participation Should Be Required?", *SMU Law Review* 1993, Vol. 46, 2079-2096.

QUEK D., "Mandatory mediation: an oxymoron? Examining the Feasibility of implementing a court-mandated mediation program", *Cardozo Journal of Conflict Resolution* 2010, Vol. 11, 479-509.

WINSTON D., "Participation standards in mandatory mediation statutes: 'You can lead a horse to water...'", *Ohio State Journal on Dispute Resolution* 1996, vol. 11:1, 187-206.

Australië

DE PALO G. en ALVISI V., "Mediation in Italy: toward a professional practice", *ADR Bulletin* 2009, Vol. 11, No. 2, p. 37-40.

DE PALO G., BERNADINI P. en COMINELLI L., "Mediation in Italy: the legislative debate and the future", *ADR Bulletin* 2003, Vol. 6, No. 3, p. 51-53.

Masterscripties, Doctoraatsproefschriften...

België

HENSEN W., *Justitie en bemiddeling: Een bevraging en analyse aangaande de mogelijkheden en knelpunten van de gerechtelijke bemiddeling*, onuitg. Doctoraatsthesis, faculteit Rechten, UHasselt, 2017.

SNAUWAERT L., *Overmacht en imprevisie in rechtsvergelijkend perspectief*, onuitg. Masterproef, Faculteit Rechten, UGent, 2009-2010.

VAN MOURIK J., *Over bemiddelen en beslissen: het pleit beslecht*, onuitg. Masterscriptie, Universiteit Utrecht, 2019.

Varia

Rapporten en onlinebronnen

BRUNI A., "Mediation in Italy", https://concilia.it/wordpress/wp-content/uploads/2022/03/book_aia-1.pdf (consultatie 15 maart 2024).

Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten en Raad van Europa, "Handboek betreffende Europese wetgeving inzake de toegang tot het recht", 2016, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Handbook_access_justice_NLD (consultatie 1 februari 2024).

COUNCIL OF EUROPE, "European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2022: Evaluation cycle (2020 data), september 2022, <https://rm.coe.int/cepej-fiche-pays-2020-22-e-web/1680a86276> (consultatie 3 mei 2023).

DIOGENES, "Roma interculturele bemiddeling", <https://www.diogenes.brussels/nl/pages/30-roma-interculturele-bemiddeling> (consultatie 12 maart 2024).

EUROPEAN JUSTICE, "Bemiddeling in EU-landen", https://e-justice.europa.eu/64/NL/mediation_in_eu_countries?ITALY&member=1 (consultatie 19 maart 2024).

EUROPEAN PARLIAMENT, "Why is mediation not used more often as a means of alternative dispute Resolutions", [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2012/462490/IPOL-JURI_NT\(2012\)462490_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2012/462490/IPOL-JURI_NT(2012)462490_EN.pdf) (consultatie 5 maart 2024).

FEDERALE BEMIDDELINGSCOMMISSIE, "Advocaat", <https://www.fbc-cfm.be/nl/inhoud/voordelen-van-de-bemiddeling> (consultatie 7 december 2023).

FEDERALE BEMIDDELINGSCOMMISSIE, "Voordelen van de bemiddeling", <https://www.fbc-cfm.be/nl/inhoud/voordelen-van-de-bemiddeling> (consultatie 7 december 2023).

FEDERALE BEMIDDELINGSCOMMISSIE, "Vormen van bemiddeling", <https://www.fbc-cfm.be/nl/inhoud/vormen-van-bemiddeling> (consultatie 7 december 2023).

FOD ECONOMIE, "Consumentengeschil? Hier kan je terecht", <https://news.economie.fgov.be/215620-consumentengeschil-hier-kun-je-terecht> (consultatie 5 maart 2024).

FOD JUSTITIE, "Bemiddeling: Een alternatief voor de rechtbank", https://justitie.belgium.be/sites/default/files/de_bemiddeling.pdf (consultatie 3 mei 2023).

FOD JUSTITIE, "Statistieken van de hoven en rechtbanken", https://justitie.belgium.be/nl/statistieken/hoven_en_de_rechtbanken#:~:text=Over%20de%20hele%20periode%20werden,namelijk%208%20%25%20tot%209%20%25 (consultatie 13 oktober 2023).

HOGHE RAAD VOOR DE JUSTITIE, "Advies over titel 9 van het wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en houdende wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschiloplossing", 5 maart 2018, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/advies-20180305-nl.pdf> (consultatie 27 december 2023).

HOGHE RAAD VOOR DE JUSTITIE, "Vierde justitiebarometer 2014", februari 2015, http://www.csj.be/sites/default/files/press_publications/justitiebarometer_2014.pdf (consultatie 3 mei 2023).

LARCIER, "Geen gedwongen bemiddeling meer na feiten van geweld: het slachtoffer moet instemmen", Strada lex, 2022, https://www.stradalex.com/nl/sl_news/document/sl_news_breve20221122-1-nl (consultatie 13 maart 2024).

MOREK R., "Mandatory mediation in Italy reloaded", Kluwer mediation blog, 2013, <https://mediationblog.kluwerarbitration.com/2013/10/09/mandatory-mediation-in-italy-reloaded/> (consultatie 16 maart 2024).

OECD, "What makes civil justice effective?", <https://www.oecd.org/competition/judicialperformance.htm/#:~:text=Good%20quality%20regulation%2C%20timely%20and,important%20instruments%20for%20reducing%20litigation> (consultatie 19 maart 2024).

ORDINE DEGLI AVVOCATI DI MILANO, "Mediazione civile e commerciale", <https://www.ordineavvocatimilano.it/it/mediazione-civile-e-commerciale/p534#:~:text=L'obiettivo%20principale%20di%20questo,brevi%20e%20con%20costi%20contenuti> (consultatie 19 maart 2024).

SPINA G., "Avvocati in mediazione senza le parti: giudizio improcedibile", Altalex, <https://www.altalex.com/documents/news/2019/12/09/avvocati-in-mediazione-senza-parti-giudizio-improcedibile> (consultatie 21 maart 2024).

VLAANDEREN, "Advies of bemiddeling bij problemen met de huurwoning", <https://productencatalogus-v3.vlaanderen.be/nl/instantie/43288> (consultatie 5 maart 2024).

WEINSTEIN INTERNATIONAL FOUNDATION, "From the traditional to the modern: Mediation in China", <https://weinsteininternational.org/mediation-in-china/> (consultatie 8 maart 2024).

Krantenartikels

HLN, "Belg maakt nog te weinig gebruik van bemiddeling", <https://www.hln.be/binnenland/belg-maakt-nog-te-weinig-gebruik-van->

[bemiddeling~af65f86e/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.be%2F](https://www.google.be/bemiddeling~af65f86e/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.be%2F) (consultatie 7 maart 2024).

KVDS, "Russen blijken al enorme verliezen geleden te hebben in Oekraïne: '70.000 doden en tussen 220.000 en 280.000 gewonden'", <https://www.hln.be/buitenland/russen-blijken-al-enorme-verliezen-geleden-te-hebben-in-oekraïne-70-000-doden-en-tussen-220-000-en-280-000-gewonden~a579c536/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.be%2F> (consultatie 4 januari 2024).

X, "Gerechtelijke achterstand bij hof van beroep Brussel blijft zorgwekkend: Vervolging van misdrijven steeds meer in gevaar", Het Nieuwsblad, 1 september 2021, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20210901_96284134 (consultatie 3 mei 2023).